

A HIT MEGVALÓSULSA A TELJESÜLŐ REMÉNY

A bűntől a reményig

Arra, hogy valami a világban nincsen rendben, hamar rájön az ember, de arra, hogy én haladok sokszor fordítva, a forgalommal szemben az élet sztrádáján, nagyon nehezen döbbenünk rá. A mai kereszténységnek a legnagyobb problémája hogy a bűn fogalma a mai ember számára nevetséges és sértő. Ennek az oka az, hogy a Biblia, és Jézus is, mást tart bűnnek, mint mi. Bűnnek általában azt a cselekedetet tartjuk, amit a másik az érdekeim ellen elkövetett, amit én a másik ellen tettem azt a jogos önvédelem, az önmegvalósítás kategóriájába sorolom. Jézus szerint a bűn, nem a tett, az csak a bűn következménye, gyümölcse. A bűn bennünk születik, lényege az önzés, egy fajta önértékelési zavar, ami szembefordít azokkal az alapvető kapcsolatokkal, amiben életünk természetesen él. A bűn, önellentmondás.

Sören Kierkegaard a híres dán lelkész-filozófus 1849-ben írt egy rendkívül érdekes könyvet. „Halálos betegség” címen. Ebben ezt írja: „A bűn: az ember kétségbeesetten nem akar önmaga lenni... Isten előtt. A hit: az ember, miközben önmaga tud lenni, áttetsző módon Istenben van” (Ford. Rácz Péter. Bp. Göncöl K. 1993. 20. old). A bűn kétségbeesett visszautasítása annak, hogy önmagunkat Istennel való kapcsolatunkban határozzuk meg. Lényegében az történik, hogy nem vállaljuk istenképűségünket, hanem más normák szerint akarjuk élni az életünket, mint ahogyan Isten minket megteremtett. A bűn lényege az, hogy lázasan keressük azt a lehetőséget, hogy Istentől függetlenül legyünk önmagunk, tőle elhatárolódva találjuk meg önazonosságunkat. Ez azzal jár, hogy felebarátainkkal is megromlik, meglazul és egy idő után ellehetetlenül a kapcsolatunk és kiesünk a világ rendjéből.

Az így támadt szakadékot a kegyelem hidalja át, ami nem a büntetés elengedése, hanem az új kezdés lehetősége. Isten megkeres minket és újra akarja építeni a kapcsolatot velünk. Szembefordít bűnünkkel, de nem azért, hogy depressziósan kétségbeessünk, hanem azért, hogy szabadon fogadjuk el az új kezdés lehetőségét. A bűn következményét is meghagyj, hogy érezzük tetteink, gondolkodásunk súlyát, de a kimenekedés reménységét is megadja. A keresztény emberek sokszor erről másként gondolkodnak. Általános vélemény szerint a „Tízparancsolat megszegése a bűn”, amit egy tilalmi listának tartunk, amiből azt tudjuk meg, hogy mi az, amit nem szabad tenni, és mi az, amit kötelező megcselekedni. Ebből viszont az első és az utolsó parancsolat kilóg. A „ne kívánd” nem erőfeszítéseinktől függ, az idegen istenekre vonatkozó első parancsolat pedig az értékrendünkre utal, vagyis arra, hogy ne a magunk teremtette ál-értékeknek hódoljunk. Az Ószövetség nem véletlenül mondja a Tízparancsolatot tíz igének. Ez a törvény nem kötelezettség, hanem lehetőség arra, hogy Isten szerinti emberek legyünk a kegyelemben.

Ha Isten nélkül akarunk Isten képe és hasonlatossága lenni, ha egyre lazább az Istennel való kapcsolatunk, akkor csak a kétségbeesett erőfeszítés marad és a sorozatos kudarcélmény. Olyan lesz a helyzetünk, mint a mocsárba süllyedő emberé, aki a hajánál fogva akarja magát kiemelni a posványból. egyre mélyebbre süllyedünk és egyre reménytelenebb lesz a helyzetünk. Kétségbeesésünkben talán kiáltunk Istenhez, emberekhez, Isten ellen és emberek ellen is, de megoldást nem találunk. Rá kell jönnünk arra, hogy kegyelemre csak akkor van szükségem, ha megértem: úgy maradhatok ember, ha helyreáll kapcsolatom Istennel, emberrel, világgal. Akkor lesz a reménység az enyém.

A remény a múltra épül és a jövő elfogadásához ad erőt. A kereszténység a reménység vallása, nem azért mert egy új, jobb világba reménykedik, hanem azért mert a jobb világba vezető utat hirdeti, mint szabadon választható lehetőséget hirdeti ebben a világban. A

megálmodott jövő nem ad reményt, csak a tapasztalt gondviselés. Ezért a keresztyén reménység nem valamiben, valami csoda országban, vagy megmagyarázhatatlanul bekövetkezendő földi jóban hisz, hanem abban a valakiben, aki azért jött, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett (Lk 19, 10).

A reménység – út. Valamit várok, valamiért dolgozom, ezért élek, majd rájövök, hogy nem valamire, hanem Valakire van szükségem, arra a Jézus Krisztusra, aki nem megy el sohasem, mert megígérte, hogy velünk marad a világ végezetéig (Mt 28, 20). Ő több mint én, több annál is, mint amivé álmaimban önmagamat akarom formálni. Akkor reménységben elindulok feléje a hit útján, s út közben rájövök, nem én várok, hanem ő már régen rám várt, hogy nála legyek és hogy az legyek, aki tulajdonképpen a jobbik énem szerint vagyok.

Ádám és Éva reménysége

A reménység előbb volt, mint a bűn. Szabadságunk kockázatát Jézus a világ megalapítása előtt elvállalta, ezért Péter levele szerint Jézus „*a világ megalapítása előtt kiválasztott, de az idők végén jelent meg tiérettetek*” (1Pét 1,20. – v.ö. Jel 13,8). A jó és gonosz tudásának fája (1Móz 2,17) az ember szabad döntésének helye volt. Ennek tiszteletbetartásával választotta az ember naponta az életet. Az élet biztosítéka volt. A gyermeki ártatlanság állapotában lévő emberpárnak nem a bűn teremtette meg a reményt, hanem a fa, és Isten előre elmondott törvénye (1Móz 2,15-17), mely szerint az egész kert az övék, szabadon művelhetik, őrizhetik, ha az egy fát, amit Isten a mindenből visszakér, tiszteletben tartják. Ezt a reményt csak elveszíteni lehetett. Ezt a Kísértő csak úgy tudta elérni, ha hamis értékrendet hozott létre. A reményt egy hamis reményre váltotta át. Azóta is minden kísértés eszerint a modell szerint működik.

Sátán a kígyót használta fel médium gyanánt, aki megszólította Évát. Minden kísértéshez szükség van egy ilyen médiumra, megszólaló kígyóra, ami lehet ember, tárgy, valami, ami alkalmas arra, hogy vágyainkon keresztül más reménységünk legyen. Sátán a kígyón keresztül nem volt erőszakos, agresszív, akkor Éva visszariadt volna. Ravasznak mondja a Biblia. A bibliai korban a kígyó ravaszsága nyilvánvaló volt. Az ókori szerzők leírják, hogy a sivatagban a kígyó összetekeredve beássa magát a homokba és csak a farka hegye áll ki, mintha valami fű, vagy fűcska lenne. Amikor megérinti a legelő állat, lecsap rá és zsákmányul ejti. Itt is Sátán, a kígyóhoz hasonlóan inkább naiv érdeklődőnek mutatta magát, kérdezett. „*Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehetek?*” (1Móz 3,1). De ha jobban végiggondoljuk ezt a kérdést, belerejtve megtaláljuk a kígyó-ravasz csapdát, ami előkészíti az értékcsereét. Azt próbálja az asszony tudatába belecsempészni, hogy Isten ezzel a korlátozással nem adott teljeset, csak valamit. Azt próbálja eltakarni, amit Isten adott.

Éva, gyanútlanul megfelelt a kígyónak. „*A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséről, amely a kert közepén van, mondta Isten: Nem ehetek abból, ne is érintsétek, mert meghaltok*” (1Móz 3,2-3). Éva igazat mondott, mégis válasza elárulja, hogy reménysége kissé kezd „rövidzárlatos” lenni. Már nem a gyönyörűen berendezett kert értékeért hálás. Csak annyit mond erről, hogy ezeknek gyümölcséből ehetek. A hangsúly a tilalomra kerül. Ez a fa Éva belső értékrendje szerint a kert közepén van. Válaszából kitűnik, hogy ezzel a fához kötődő tilalommal többet foglalkozik, mint Isten ajándékával, az egész gyönyörű kerttel. Erre utal az is, hogy jó farizeus módjára el is túlozza Isten parancsát és azt állítja, hogy az Úr azt is mondta, hogy „ne is érintsétek” a fát. Isten törvénye adott, a tilalom csak arra szolgált, hogy az ember szabadon, minden kényszer nélkül elfogadja a kertet. Az egy fa az egész kerthez képest elhanyagolható csekélység csupán. De Éva értékrendjében felértékelődik ez az egy. Ma is minden kísértésben így kezd szétfoszlani a reménységünk. Először belső kételkedésünket azzal próbáljuk visszatartani, hogy eltúlozzuk Isten parancsát.

Ezzel viszont más lesz az értékrendünk, mint amit Isten adott nekünk. A farizeus az az ember, aki hitben elbizonytalanodott, mert nem látja azt az értéket, amit Isten adott, de mivel meg akarja védeni Isten igaznak tapasztalt szavát a törvény kerítése elé új kerítéseket húz. Így lesz a hit helyett a cselekedet embere, és a remény öröme helyett a kétségbeesés erőfeszítése lesz úrrá az emberen.

Ez a lelkiállapot ideális terep a Kísértőnek. Mivel az öröm és a reménység helyét elfoglalta Évában a félelem, először is ezt a félelmet akarja feloldani. Így bátorítja Évát: „*Dehogy haltok meg!*” (1Móz 3,4). Ugyanakkor a félelem helyére egy másféle reménységet akar ültetni, ami ellentétes Isten parancsával, amit korlátozónak, önkényesnek tart a kíváncsiságától megkísértett Éva. „*Hanem jól tudja Isten, hogyha esztek belőle, megnyílnak szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok, mi a jó és mi a rossz*” (1Móz 3, 5). Eddig úgy érezte Éva, hogy a jó meg a rossz közötti különbség számára átláthatatlan. Így jár mindenki, aki nem a reménység szemével vizsgálja Isten parancsát és megfélemedezik arról, hogy ezekben Isten nem követel, hanem ad, nem korlátoz, hanem véd valami olyantól, ami a reménységtől foszt meg minket. A Kísértő itt is Istenre hivatkozik: „*jól tuja Isten*”, és az ember fejlődés iránti vágyára épít. Ha szakítottok a gyümölcsből, többek lesztek, valamit, ami a majdnem mindenben nincs benne, megnyeritek. Olyanok lesztek, mint az Isten. A bűn elkövetéséhez mindig hozzátartozik ez az illúzió.

Szinte észrevétlenül Évában kialakult a másféle értékrend. Más látott jónak, mint amit Isten jónak mondott. „*Úgy látta, hogy jó volna enni arról a fáról, mert csábítja a szemet, mert kívánatos is az a fa, mert okossá tesz*” (1Móz 3, 6). A reménységet ezzel az értékrend cserével, vagy úgy is mondhatjuk, reménység-cserével veszítjük el. Minden elkövetett tettünkre indokot találunk, minden törvényszegésünket kivételesnek és szükségszerűnek érezzük egy magasabb rendűnek gondolt jó érdekében. Nem azért vagyunk reménytelenek, mert reménytelen a kor, reménytelen körülmények között, reménytelenül gonosz emberekkel körülveve élünk, hanem azért, mert Isten eredeti szándékával szembe fordultunk. Szeretnénk okosabbak lenni, mint Isten, csábít a szemünk, meg a kívánságunk.

Amikor eljutott ide Éva „*szakított a gyümölcséből, evett, majd adott a vele lévő férjének is, és ő is evett*” (1Móz 3, 6). A kísértés sikeres volt. Amiről azt mondta Isten, hogy ne tegye az ember, azt tette, mert abban reménykedett. Megtörtént a bűn, beállt a reménység válsága. „*Ekkor megnyílt mindkettőjük szeme, és észrevették, hogy mezítelenek. Ezért fügefaleveleket fűztek össze, és ágyékkötőket készítettek maguknak*” (1Móz 3,7). Amíg az a remény, amit Isten ad, Isten szemével láttatja a teremtett világ egészét, addig az emberi remény, ami Isten akaratával szembe fordul, csak a másik mezítelenségét láttatja meg. Ebben a helyzetben kezd az ember bűnei következményének eltakarására fügefalevelekből körülkötőket, álcákat készíteni. A látszatot eltakarja, hogy a valósággal ne kellejen találkozni. De ez a látszatra figyelés halálra sebezi a reményt.

Isten nem hagyja magára az embert, megkeresi. Úgy is mondhatjuk, hogy az embert utoléri a reménység. „*Szellős alkonyi órán*” megszólal Isten hangja. Nem ítelt és nem parancsolt, csak kereste az embert. Nem azért, mert nem tudta, hogy melyik bokor mögött rejtőzik, hanem azért, mert az ő reménységét lecserélő ember, aki a maga reménylett útján akar járni, nem tudja, hogy hol van. Isten elől rejtőzködni lehet ma is a kert fái között, de elrejtőzködni nem lehet. Ő kiszólít a bozótból. Isten kérdésére felelni kell. Az ember így válaszolt Isten kérdésére: „*Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem, mert mezítelen vagyok. ezért rejtőztem el*” (1Móz 3,10). Formás objektív válasznak tűnik az ember szava. Érdekes megfigyelni, hogy itt is a külső körülményekre utal csak Ádám: meghallottam, megijedtem, meztelen vagyok, elrejtőztem. A lényegről nem akar beszélni. De Isten, aki reménységet akar adni, nem hagyja rejtőzködni Ádámot, tovább kérdez, „*Ki mondta meg neked, hogy mezítelen vagy?*” A kérdésre nincs válasz, ezért Isten tovább kérdez: „*Talán*

arról a fáról ettél, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél?” (1Möz 3,11). Isten kimondja a bűnt, a meztelenség okát.

Isten kegyelmét, a reménységet csak az tudja megragadni, aki kész kimondani, tudatosítani a bűnt. Itt kiderült, hogy Isten mindent tud, felesleges tagadni, vagy képmutató módon megjátszani magunkat. De Ádámnak nehezére esik elvállalni a bűnt, ezért így felel: *„Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem a fáról, és így ettem.”* Ez a felelősségáthárítás védekezési módja. Ugyanezt az utat választja az asszony is: *„A kígyó szedett rá, azért ettem”* (1Möz 3,12-13). Ez a bűn elől való menekülés örök útja. Lényegében mindketten Istenre akarják visszahárítani a felelősséget. A kígyó Isten teremtménye, no meg az asszony is, akit Ádám mellé adott az ő alkotása. A reményvesztett ember, ha visszazuhan rá a bűn következménye, Istenben keresi a hibát.

Mit mond, mit tesz erre Isten? Visszaemeli az embert a reménység útjára. De Isten reménység nem olyan, mint a váratlan „lottó-főnyeremény”, hanem út, amin lényeges dolgokat kell megtanulni a reménységhez visszatérő embernek, hogy hite megértett tapasztalat legyen. A reménység az új kezdés lehetősége. A bűn következményei megmaradnak nevelőeszközként az ember életében, de megszületik a megoldás reménysége is. Ez sem kényszer, hanem lehetőség, amit meg kell ragadni, élni kell vele.

Először a kígyóhoz fordul az Úr, de az embernek beszél: *„Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad közt, hasadon jársz, és port egyél egész életedben.”* Ez a médiummá lett kígyó életében a bűn következménye. De Isten nem a kígyóval akar csak beszélgetni, hanem az embernek is üzeni akar valami fontosat a reményről. A kígyónak ezt mondja, hogy az ember hallja meg a remény evangéliumát: *„Ellenségeskedést támasztok közötted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja között: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod”.* (1Möz 3, 14-15).

Nem véletlenül nevezzük ezt ősevangéliumnak, melyben a Biblia először ad hírt arról a nagy küzdelemről, ami az emberért, az emberben, a történelemben folyik. A bűneset után ez volt az ember számára az első reménysugár: az asszony magva a kígyó fejére tapos és a régi reménység újra életbe lép. Ez volt Isten kegyelmének új kezdete az ember életében. Ez nem azt jelentette, hogy az ember tette semmissé, következmények nélkülivé lett. Ez nem segítené a nagy küzdelmet, ami értünk folyik. A bűn nem maradhat következmények nélkül, akkor az ember soha nem lehetne szabad, felelős ura önmagának. Ez emberségének alapjától, a szabadságától fosztaná meg az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embert. De Isten vállalta, hogy győzelemmel fejeződik be ez a háború. Ez a reménységünk alapja.

A reménység meghirdetéséhez az is hozzátartozott, hogy az embernek szembesülnie kellett a bűn következményével. Az asszonynak, akire Isten az élet továbbadását bízta, azzal hogy fádalommal szül, a férfinak, akinek hivatása az volt, hogy művelje és őrizze a földet, életében megjelent a fáradtság. El kellett hagyniuk a paradicsomkertet, a föld tövist és bogáncsot termett. Ez lett az igazi reménység megtagadásának a gyümölcse, amit Isten naponkénti, megtartó kegyelme, gondviselés enyhített. Az Édenen kívüli lét bizonytalanságát azzal enyhítette Isten, hogy a fügefafa körülkötők helyét ő készített bőrruhát az embernek és felöltöztette őket (1Möz, 3,21).

Kain reménysége

Ádám és Éva házasságából Kain született meg első gyermekként, rá úgy tekintettek, mint a reménység gyermekére. Születésekor így kiáltott fel Éva: *„Fiút kaptam az Úrtól”* (1Möz 4,1). Neve – Kain – azt jelenti „kapni valamit, nyereségre szert tenni”. Testvérének neve – Ábel – sokkal prózaibb jelentésű: „fuvallat, mulandóság”. De vajon Kain a reménység gyermeke lett-e? A reménységről nem elég álmodozni. Méltóan kell élni hozzá, ami azt jelenti, hogy Isten tervéhez kell igazítani életünket. A mai embert is megkísérti az a gondolat,

hogy Isten, csak úgy az én istenem, ha azt csinálja, amit én akarok. Én akarok valamit, imádkozom érte és Istentől elvárom, hogy megtegye, amit én kérek tőle. Nem én akarok Isten szolgálatába állni, hanem Istent akarom a szolgálatomba állítani. Nem én akarok hozzá idomulni, hanem én akarom őt énhozzám idomítani. Így az imádságom nem akaratátvétel, hanem akaratátvitel. Én akarom istent rászedni arra, hogy szolgáljon ki engem és részesítsen minden jóban.

Kain és Ábel története az első gyilkossággal végződő vallásháború. A földműves Kain és öccse, a pásztorkodó Ábel hálaáldozatot vitt az Úrnak abból, amiről úgy érezték, hogy Istentől kapták és hálával tartoznak érte uruknak. Ábel juhaiból, míg Kain a föld első terméséből hozott hálaáldozatot. De nem az áldozattal volt a baj, hanem Kainnal. „Az ÚR rátétekintet Ábelre és áldozatára, de Kain áldozatára nem tekintett” (1Móz 4,4-5). Miért tehetjük fel a kérdést. Isten személyválogató? Nem. A szöveg rávezet az igazi okra. „*Emiatt Kain nagy haragra gerjedt, és lehorgasztotta a fejét*”. Az ok Kainban van. Kain reménysége más, mint Ábelé. Kain valami látványosat, szépet adni akar Istennek és azt várja tőle, hogy hálásan elfogadja ajándékát az ÚR. Tulajdonképpen nem ő hálás, hanem Istentől várja a hálát és mivel sikerre vágyik, Ábel áldozata bosszantja föl. Bizonyára eszébe jutott, mint földművesnek, hogy ő mennyit fáradt a föld gyümölcseért, míg a pásztor Ábel a bárányért nem sokat. Kain reménységében csalódott. A maga teljesítményétől nem látta Isten kegyelmét. Ez a mindenkori „önmegvalósító ember” legjellemzőbb tulajdonsága. Ez a hamis reménység csapdája.

Isten nem hagyta magára Kaint. Kérdezett, mint annak idején az Édenben megkereste az első emberpárt, úgy Kint is megszólítja: „*Miért gerjedtél haragra, és miért horgasztod le a fejed? Ha jót cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta*” (1Móz4,6-7). Isten egy másféle reménység lehetőségét mutatja meg Kainnak. Ehhez viszont először önmagával kellene találkoznia. Meg kellene felelni arra a kérdésre, hogy a harag gyilkos indulata miért lobbant fel benne. Efelett az indulat felett van mód a győzelemre, van mód a jó cselekvésére, és akkor elmúlik a lelket emésztő harag. Ehhez viszont meg kellene szabadulnia attól a hamis reménységtől, hogy Istent le lehet kenyerezni a szép gyümölcsökkel, a pompás áldozattal, amivel a Teremtőt akarja Kain az uralma alá hajtani, feledve azt, hogy ő is teremtmény. A hamis reménység indulatokat szül, ami bűnre visz. A bűn ilyenkor úgy leselkedik a szívünk ajtaja előtt, mint a ragadozó vad, amikor megfeszített izmokkal az áldozatára les. Ezt csak Isten igaz reménységének elfogadásával, tudatosításával lehet legyőzni. Ez nemcsak Kain esetében volt így, hanem minden hasonló esetben ezek a törvényszerűségek működnek életünkben.

Elmúlt az áldozat ideje, de Kain szívében nem történt semmiféle változás. Változatlanul igazságtalannak érezte Istent és ezért gyűlölte Ábelt, a testvérét. Az ő reménye egy alkalom volt, amikor kiiktathatta testvérét az élők sorából. „*Egyszer azt mondta Kain a testvérenek, Ábelnek. Menjünk ki a mezőre! Amikor a mezőn voltak, rátámadt Kain a testvére, Ábelra, és meggyilkolta.*” (1Móz 4, 8). Kain úgy érezte, győzött, vágya teljesedett, a kellemetlen testvért, aki elállja az útját Isten előtt, sikerült kiiktatni az életből. Azt gondolta, hogy reménysége célba ért.

Szívéből eltűnt a legistenibb tulajdonság, a szeretet, de Isten nem hagyta ebben az állapotban Kaint. Ismét kérdezett. Nem számon kért, vagy ítéletet hirdetett, hanem a lelkiismeretéhez szólt. „*Hol van Ábel, a testvéred?*” (1Móz 4,9). Nem csupán egy embert kér rajta számon, hanem a testvért, azt, akivel szeretetközösségben kell élnie. A szeretet mindig felelősséget jelent a másik emberért, azért, aki a legközelebb van hozzám. Kain Istennel szembehelyezkedő reményégekbe nem fér bele a testvér, a testvérszeretet. Mindez – elgondolása szerint – a sikeres életet akadályozza. Ezért így válaszol: „*Nem tudom! Talán őrzője vagyok én a testvéremnek?*” (1Móz 4,9). Ezt a választ ma így szoktuk hallani: „Mi közöm hozzá!” Kain hazudik, másrészt tanúbizonyságot tesz arról, hogy testvérét kiiktatta az

életéből. Az ilyen magatartás a reménytelenség előszobája. Aki kiiktatja a testvért az életéből, az elveszíti a reménységet, hiszen az igazi remény összeköt bennünket Istennel, emberekkel és a világgal. Az igazi reménység a harmonikus lét, nem a felelőtlen menekülés.

Isten tovább kérdezett, majd Ítéletet hirdetett: *„Mit tettél? Testvéred kiontott vére kiált hozzám a földről. Most azért légy átkozott, kitaszítva arról a földről, amely megnyitotta a száját, hogy befogadja testvéred kiontott vérének a kezéből. Ha a földet műveled, nem adja többé neked termőerejét. Bujdosó és kóborló leszel a földön”*. (1Móz, 4, 10-12). Isten pontosan tudja tetteinket, ismeri szívünk indítórúgóit is, de tőlünk elvárja, hogy rádöbbenjünk tetteink lényegére, következményére. Itt nem Isten ítél, hanem Kain vonja magára a megszakított kapcsolat következményét. Aki a testvérré felemeli kezét, Istennel kerül konfliktusba, és aki Istennel szembeszáll, kiesik az Isten teremtette világ harmonikus rendjéből, bujdosó lesz a földön.

Kainnak azt kellett felismerni, hogy kapcsolatok nélkül nincs élet. Erre döbben rá Kain is, amikor a maga teremtette reménység csődjével szembesül. *„Ekkor Kain ezt mondta az Úrnak: Nagyobb a büntetésem, semhogy elhordozhatnám. Íme, elűztél erről a földről, el kell rejtőznöm színed előtt, bujdosó és kóbor leszek ezen a földön, és meggyilkolhat bárki, aki rám talál”* (1Móz 4,13-14). Az Úr szava nyomán Kain rádöbben arra, hogy a bűn az életlehetőségét teszi tönkre. A földműves a földjét veszíti el. A rejtőzködés nem oldja meg a bűn problémáját, nem lehet Isten háta mögött megbújni és az élete is kockára kerül. Ebben a helyzetben egyetlen megoldás marad. El kell fogadni Isten reménységét, amivel élni és visszaélni is szabadon lehet.

Ezután a világ minden bíróságának rendtartása szerint az ítélet végrehajtása következne, de Kain esetében ezt megelőzi a kegyelem, az új kezdés lehetősége. Ez Isten kegyelmének különös tulajdonsága. Isten az elkövetett bűn után felajánlja védelmét. Kain kétségbeesett szavaira ezrét így válaszol az Úr: *„Nem úgy lesz! Ha valaki meggyilkolja Kaint, hétszeresen kell bünhődnie. Ezért jelet tett az Úr Kainra, hogy senki se üsse agyon, ha rátalál”* (1Móz 4, 15). A kain-bélyeg – védjegy, életet oltalmaz, kegyelem az új kezdéshez. Istennek nem a büntetés az első szava a bűnre, hanem a szabadulás útjának biztosítása. A büntetés a bűn természetes következménye, ami abból ered, hogy a világ tökéletes rendjével nem lehet következmények nélkül szembe menni. De minden azon fordul meg, hogy Kain és leszármazottai élnek-e ezzel a lehetőséggel, elfogadják-e Isten oltalmát?

Nóé reménysége

Ábel meghalt, de Isten nem adta fel az ember bűne elleni harcot. Más utódot adott, Sétet, akinek fia született Énos, akiről egy fontos félmondatot jegyez fel a Szentírás: *„Akkor kezdték segítségül hívni az ÚR nevét”* (1Móz 4, 26). Isten kegyelmének elfogadása ott kezdődik, hogy rádöbbenek, hogy nem vagyok egyedül, van, aki segít. Ma sem lehet másként élni Isten kegyelmével. De ezt az utat szabadon választani kell. Nem tette ezt mindenki. Kain leszármazottja Lámek *„két feleséget vett magának”* és Isten reménységét, életet védő jegyét megtagadta. Így vallott a maga reménységéről feleségeinek: *„Ádá és Cillá, halgassatok számra! Lámek asszonyai figyeljetek mondásomra! Embert ölök, ha megsebez, gyermeket is ha megüt. Ha hétszeres bosszú Kainért, hetvenhétszeres az Lámeekért”*! (1Móz 4, 19-24). Ezzel megtagadta Isten kegyelmének védjegyét, az új kezdés lehetőségét. Kain gyilkos indulata mellett döntött. Nem élt Isten új kezdést biztosító reménységével. Más „reményt” keresett, önmagát akarta biztosítani a többi emberrel szemben.

Sét leszármazottai között is, akik segítségül hívták az Úr nevét is van egy Lámek, Nóé édesapja, aki azért nevezte el Nóénak fiát, mert *„ezt mondta: ő vigasztal meg bennünket kezünk fáradságos munkájában a termőföldön, amelyet megátkozott az ÚR.”* (1Móz 5,28). A kainita Lámek a maga öklébe, bunkósbotjába reménykedett, Nóé édesapja Istent hívta

segítségül. Az egyik csoport az emberek reményét akarta megvalósítani, a másik istenfiúságra törekedett. Vajon melyik reménység győzött? Az emberi reménység az Istent számításán kívül hagyó ember számára reálisabbnak tűnt. Isten fiainak és az emberek fiainak összekeveredéséből óriások születtek és vele együtt a gonoszság is megsokasodott. Úgy tűnt, hogy a hit elbukik, és ezzel felborul a világ rendje, ami Isten és az ember, ember és a másik ember, az ember és a világ harmonikus kapcsolatára épül. Ezért Isten közbelépett. Láthatóvá tette az ember számára a bűn reális következményét. Az Istent elutasító ember számára felborult a teremtés harmonikus rendje, a természet az ember ellen fordult. Ez volt az özönvíz. De Isten nem ítél úgy, hogy előtte ne hirdetne kegyelet. Nem Isten veszi el az embertől a reményt, hanem az ember tagadja meg Isten új kezdetét, megoldást hirdető reménységét. A Biblia szerint „*Nóé kegyelmet talált az ÚR előtt*” (1Móz 6,8).

Miben áll Isten kegyelme? Nem a bűn következményének elengedésében, hanem Isten új megoldásának, a reménynek az elfogadásában. Ezt a reménységet az jellemzi, hogy „*az Istennel járt Nóé*” (1Móz 6,9), miközben „*megtelt a föld erőszakossággal*” (1Móz 6,10). Nóé számára a reménység alapja az volt, hogy Isten megosztotta Nóéval a tervét. „*Elhatároztam, hogy minden élőnek véget vetek, mert erőszakossággal telt meg miattuk a föld. Ezért elpusztítok őket a földdel együtt.*” (1Móz 6,13). Az ítélet meghirdetésével Isten nem fenyeget, csak tudatosítja szolgájában a bűn következményét. Isten tudatosítja a diagnózist, de ez még nem elég a reménységhez. Ő megoldást is kínál, amiben Nóénak aktívan ki kell venni a részét: „*Csináld bárkát*” (1Móz 6,14). Mivel még ilyent Nóé soha nem csinált, Isten részletes utasítást ad, még azt is elmondja, hogy milyen fát használjon, milyen legyen a mérete, hány emelete legyen. Nóé számára nem álmodozás a remény, hanem hosszú, tervszerű, engedelmes munka önmagáért, családjáért és az egész teremtettségért.

A bárka építése a kortársak szemében értelmetlen ostobaság volt. Szárazföldön hajó, ami olyan, mint egy láda (ez is a bárka héber neve)?! Isten csak azután kezdett cselekedni, amikor Nóé elkészült munkájával. „*Nóé meg is tett mindent úgy, ahogyan az ÚR megparancsolta neki*” (1Móz 7, 5). Eljött a nagy nap. Isten szólt és Nóénak, családjának, az állatokkal együtt be kellett menni a bárkába. Nem esett még az eső, még semmi nem történt abból, amit az Úr előre megmondott. Hét nap telt el várakozásban Ez az idő a hitpróba ideje volt. Ez mindig része a reménység üzenetének. Isten azt akarja, hogy az ő szavának higgyünk, de nem a tények bizonyító ereje alatt. A Biblia szerint csak „*a hetedik napon*” lett özönvíz a földön (1Móz 7, 10). Ez alatt a hét alatt bizonyára sok gúnyt és megvetést kellett elviselni Nóénak és családjának. Csak az Isten szavában vetett feltétlen hit őrizte meg őket a bárkában.

Az özönvíz bekövetkezett és minden úgy lett, ahogy Isten előre megmondta. A hitetlen csúfolódók számára elmúlt a reménység ideje. Eljött a pusztulás órája. A reménység bárkája őrizte csak az életet. „*Isten azonban nem feledkezett meg Nóéről, sem azokról az élőlényekről, azokról az állatokról, amelyek vele voltak a bárkában*” (1Móz 8,1). Nem Nóénak kellett a megoldást kitalálni. Isten, aki a vizet adta, a szárazat is meg tudja újra teremteni, mert Isten reménysége, amit hittel elfogadok, nem ideiglenes megoldás, mint Ádám és Éva meztelenség elleni körülmötői, hanem új kezdet, amiben hitte járni kell tanulni.

A bárka ajtaját Isten zárta be és ő is nyitotta ki. Új áldásával, megújított szövetségével indította újra az életet a földön. Nóé tudta, hogy nem a szerencséjének, vagy az ügyesen épített bárkának köszönheti életét, ezért áldozatot mutatott be, s az Úr új ígérettel kötelezte el magát az emberrel, új reménységet adott. A Biblia erről nagyon „*emberszabásúan*” beszél, hogy a velünk szolidáris Isten érzését, reménységet teremtő kegyelmét érzékeltesse. „*Amikor az ÚR megérezte a kedves illatot, ezt mondta magában az ÚR: Nem átkozom meg többé a földet az ember miatt, bár gonosz az ember szívének szándéka ifjúságától fogva, és nem irtok ki többé minden élő, ahogyan most cselekedtem. Amíg csak föld lesz, nem szűnik meg a vetés és az aratás, a hideg és a meleg, a nyár és a tél, a nappal és az éjszaka.*” (1Móz 8, 21-22). Isten fenntartja a teremtés rendjét, ez reményt ad az embernek. de vajon az ember köti-e

magát ehhez a rendhez? A reménységnek ez a hitbéli alapja. Isten megígért rendje hogyan óéhoz: „Szövetségre lépek veletek és utódaitokkal, meg minden élőlénnel, amely veletek van: madárral, állattal és minden földi élőlénnel; mindennel, ami a bárkából kijött, minden földi élőlénnel. Szövetségre lépek veletek, és semmi sem pusztul el többé özönvíz miatt, mert nem lesz többé özönvíz a föld elpusztítására” (1Móz 9, 9-11). A szövetség jeléül Isten a szivárványt rendelte, a reménység jelét.

Isten reménysége lehetőség, amit hittel kell megragadni, de ez a hit nem elhívés csupán, hanem élet, a napi feladatok becsületes teljesítése. Minden szövetség két oldalú. Isten tőlünk azt várja, hogy harmóniába éljünk annak a világnak a rendjével, amit ő teremtett ajándékként nekünk, harmóniában Istennel, világgal és az emberrel, mert ez a biztos. Isten szövetsége ezt szavatolja.

A torony reménysége

Az ember hamis reménysége, közösséget rombol, míg Isten reménysége közösséget épít. A Bábeli torony története jól példázza ezt. Isten megígérte, hogy nem lesz többé vízözön. Erre szövetséget is kötött az emberrel. Vajon bízott-e az ember Isten ígéletében, komolyan vette-e Isten szavát? A Bábeli torony története vet fényt az ember újabb, Istennel szembe forduló reménységére. „Azt mondták egymásnak: Gyertek, vessünk téglát, és égessük ki jól! És a téglá lett az építőkörük, a földi szurok pedig a habarcsuk.” (1Móz 11, 39. találmányuknak bizonyára örültek és elhitték magukról, hogy éppen úgy tudnak teremteni, mint Isten, aki létrehozta a világot. Úgy gondolták, hogy elég okosak, és van annyi hatalmuk, hogy saját kezükbe vehetik sorsukat. Ezzel indul minden emberi remény.

„Azután ezt mondták: Gyertek építsünk magunknak várost és tornyot, amelynek teteje az égig érjen; és szerezzünk magunknak nevet, hogy el ne széledjünk az egész föld színén.” (1Móz 11,4). Sok mindent elárul ez a rövid beszámoló, de talán az a legfontosabb, hogy felfedezésük öröme feledtette velük Isten jelenlétének valóságát. Csak magukkal tárgyaltak, maguknak akartak építeni várost. Isten hiába mondta el, hogy nem lesz többé vízözön, ők a szövetséget félretolták, magukat akarták biztosítani, mint a mai önmagát biztosítani akaró ember. A várost és a tornyot maguknak akarták építeni, a maguk dicsőségére. A cél: elérni az eget. Ennek érdekében koncentrálták erőiket, hogy elérjék Isten világát, az eget. Ez az önmagában bízó emberi reménység tipikus magatartása. Biztosítom magamat, ha kell Istennel szemben is. Csak egyre nem számítottak: Isten véleményére.

Istennek nem lehet a háta mögött cselekedni. „Az ÚR pedig leszállt, hogy lássa azt a várost és tornyot, amelyet az emberek építettek” (1Móz, 11,5). Az emberek bizonyára azt gondolták, hogy olyan dolgot alkottak, amit még Isten is megcsodál. Úgy gondolták, reménységük célba ért és nincs szükségük arra, hogy Isten szövetségének ígéletével kegyelmezzon. Megvalósítják álmaikat és függetlenednek Isten apró, mindennapi kegyelmétől. Most már a maguk urai lesznek. Úgy is mondhatjuk, hogy a mai szekuláris gondolkodású ember elképzelései szerint gondolkodtak. Isten maradjon az égben, mi majd berendezzük a világunkat úgy, ahogyan nekünk jó. Sárból és mocskos szurokból emelünk olyan tornyot, ami elér az égig.

De Isten közbelépett: „Akkor ezt mondta az ÚR: most még egy nép ez, és mindnyájuknak egy a nyelve. De ez csak a kezdete annak, amit tenni akarnak. És most semmi sem gátolja őket, hogy véghezvigyék mindazt, amit elterveznek. Menjünk csak le és zavarjuk össze a nyelvüket, hogy ne értsék egymás nyelvét”(2Móz 11,6-7). Az egységet nem Isten zavarta össze, hanem az emberi nagyképűség. Az önmegvalósító ember előbb vagy utóbb nem ért szót a másikkal. Elindul egy folyamat, amikor az érdek, embert emberrel szembe fordít, mert csak Istentől való függésünkben tudunk egyek maradni. Csak Istentől tudunk közös nyelvet tanulni. Nem az a baj, ha valaki más nyelven beszél, hanem az, ha nem

érti egymást két magyarul beszélő ember. A megértés nem logikai feladat csupán, hanem az egymásra hangolódás titka is egyben. A mai ember is Babel-tornyot épít. Úgy hívja, hogy „fenntartható fejlődés”, vagy gazdasági, társadalmi evolúció, aminek nem egy békés világ a gyümölcse, hanem egy egyre kaotikusabb jelen, amiben minden összezavarodott, mint Babelnél az emberek nyelve.

Isten szentségével és megváltói szeretetével kapcsolatban gyakran szól a Szentírás Isten ítéletéről és haragjáról. Vannak olyan keresztények, - még teológusok is – akik ebben Isten csodálatos szeretetével összeegyeztethetetlen antropomorfizmust látnak, mely az ókori ember felvilágosulatlan világnézetéből szüremlett be a Bibliába, és amit a mai felvilágosult, modernül gondolkodó keresztény ember nem vállalhat. A Szentírás azonban elhallgathatatlanul, félremagyarázhatatlanul tanúja Isten haragjának, ítéletének. (Jn 3, 36; Róm 1, 18-32; Ef 2, 3). „Isten haragja lényege szerint nem más, mint Isten szentségének eleven, cselekvő ellenhatása a bűnre, a romlásra az emberben és a világban. Isten 'halálos küzdelme' (golgotai kereszt!) a mindvégig ellene forduló lázadással szemben a teremtett világban” (Nagy Gyula: Az egyház mai tanítása. Bp. 2000. 144. old). Isten csak úgy tudja megszabadítani a szabadnak teremtett embert a bűn romboló hatalmától, ha megítéli a bűnt. Csak így tudja bevonni szentségébe a bűnbánó, benne bizakodó bűnöst, így tudja visszaadni az elveszített reménységét. Ezért aki megpróbálja a Bibliából kihagyni „Isten haragjáról”, ítéletéről tudósító igéket, az meghamisítja, megcsonkítja Isten kinyilatkoztatását és hamis illúziókat kelt az emberekben. Isten kegyelmes ítélete – a reménységünk alapja. Teremtő Istenünk nem hagyja, hogy a nagunk teremtette Babel tornyaink megcsúfolják igazi reménységünket.

A mi Babel tornyunknak is az a következménye, hogy eljutottunk oda, hogy ember emberrel nem ért szót. Ember embertől elidegenedett és a magunk teremtette reménység csődje egyre nyilvánvalóbb. Egyre jobban látható, hogy Isten kegyelme az, hogy a magunk teremtette reménység-torony nem épül fel. Az ítélő Isten valósága a megváltásban vetett hitünk alapja, Isten szeretetének reális alapja. Isten kegyelme és szentsége nem ellentétes egymással, hanem egymást kiegészíti. A bűn világot romboló hatalom. Ha Isten nem ítélné meg, akkor tönkretenné életünket, lehetetlenné tenné a szeretet harmonikus életrendjét. Isten szentsége és szeretete együtt őriz meg bennünket a reménységben. Ezért egyszerre kell Istent félnünk és szeretnünk. Isten bűnt megítélő haragját át kell élnünk ahhoz, hogy naponta bűnbánó, bizakodó hittel Jézus keresztjéhez meneküljünk.

Az ember bűne a 21. századra kozmikus méretűvé vált. Szaporodó tudásunk révén eszközeink kozmikus határfokúak lettek és közben a bűnt, nem győztük le. Így a világegyetem legnagyobb veszélyforrása az ember lett. Babelben sem a torony, a téglá vagy a szurok volt a bűnös. Ma már tapasztalati tény, hogy Földünk legveszélyesebb ellensége az ember. Mégis nagyon sokszor megkérdezzük: Igazságos-e Isten, amikor megengedi a kozmikus katasztrófákat? Igazságos-e akkor, ha engedi, hogy a bűn következményétől ártatlan emberek, gyermekek pusztuljanak? Az ember mindig hajlamos volt saját bűneinek következményéért Istent okolni. Az ember beavatkozási lehetősége a természet törvényeibe mindennapi valóság. Igaz, túl vagyunk már azon, amikor balga büszkeséggel át akartuk alakítani a természetet önző céljaink, vágyaink szerint. Ma már egyre világosabban látjuk, hogy a sérülékeny bioszféra nehezen áll ellent Babel tornyot építő bűnös önzésünknek, de ezt az alap-bűnt szinte reménytelen, hogy le tudjuk küzdeni. Inkább megalkudunk azzal a visszafordíthatatlan ténnyel, hogy az ózonpajzs kilukad és ennek következtében a kozmoszból jövő, számunkra életveszélyes sugárzások áldozatai leszünk, mint abbahagyni az olcsó hajtógázokkal működtetett spray-ek gyártását. Az önzésünk tett minket önpusztító lényekké. Istennek az volt a szándéka, hogy mi műveljük és őrizzük az általa jónak és szépnek teremtett világot. Ehelyett ma mi kizsákmányoljuk és pusztítjuk azt. Pedig az ember sorsa összefügg a világ sorsával. Mi csak Isten teremtett világáéval való közösségünkben vagyunk emberek.

Mentálisan, spirituálisan is csak akkor lehetek egészséges, ha békességes viszonyban élek Istennel, a világgal és felebarátommal is. Csak ebben a mentális, vagyis gondolkodásmódbeli, spirituális, vagyis lelki térben képzelhető el egészségesnek az ember. Ha ez a hármas kapcsolatrendszer megsérül, egész életünk ellehetetlenül.

Bábel tornya összeomlott, az ébre törő emberi remény csődbe jutott, de Isten terve nem mond csődöt sohasem. Isten újra felkínálja az ő reményét, kegyelmével új kezdet lehetőséget adja, mert az ő terve biztosan célba ér.

Ábrahám reménysége

Istennek emberekre van szüksége, ezért szövetségét megújítja, embereket hív el, akiken keresztül megmutatja hogyan teljesül az ő reménysége. Ábrahám Istenben reménykedő ember volt, de a remény nem álom, hanem út. *„Az ÚT ezt mondta Ábrahámnak: Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok néked! Nagy néppé teszek, és megáldalak, nagyvá teszem nevedet, és áldás leszel. Megáldom a téged áldókat, s megátkozom a téged gyalázókat. Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége.”* (1Móz 12,1-3). Ábrahámot, a békés Úr-Kaszdimba való békés polgárt utoléri Isten reménysége. Életet formáló ígéretet kap, de ehhez, tekintélyes korú emberként el kell indulni egy Isten által mutatott földre. A remény erőt adott az utazáshoz, de nem helyettesíti a hitet, a naponkénti bizodalmat abban, aki elhívta. Az út hosszú száz és száz kilométereken át tartott, gyalogosan, családdal, ami próbára tette az Istenbe vetett bizodalmat. A remény csak úgy ad erőt, ha abban az Istenben bízom, aki az ígéretét minden körülmények között teljesíteni tudja, még akkor is, ha egyre jobban kiderül, hogy Sárának nem születik gyermeke, ami az ígéret megvalósulását lehetetlenné teszi.

Így érkezett a család Kánaánba, ahol Isten újabb ígérettel erősítette Ábrahám reménységét. *„Az ÚR megjelent Ábrahámnak, és ezt mondta: A te utódaidnak fogom adni ezt a földet!”* (1Móz 12,7). Ábrahám oltárt épített, végezte mindennapi munkáját és várt, de csak annyi történt, hogy *„súlyos éhség volt azon a földön”* (1Móz 12,10). A családnak az éhhalál elől Egyiptomba kell menniük. Az ígérettel együtt jár a próba, a reménység a reménytelenségben születik. De ebben a próbában Ábrahám gyengének bizonyult. *„Ezt mondta feleségének, Szárajnak: Nézd csak! Tudom, hogy szép arcú asszony vagy. Ha meglátnak az egyiptomiak, azt mondják majd: Ez a felesége! Engem megölnék, téged pedig életben hagynak. Mondd, hogy húgom vagy, hogy jó sorom legyen a te réveden, és életben maradjak általam.”* (1Móz 12,11-13). Úgy tűnik, rövidzárlatos lett Ábrahám hite. Feltételezi a rosszat az egyiptomiakról, maga akarja biztosítani önmagát egy kis csalással, vagy féligazsággal, hiszen Száraj Ábrahám féltestvére volt.

Ábrahám számítása, a maga teremtette reménysége bevált. Mindenki elismerte Száraj szépségét, a fáraó is felfigyelt rá, Ábrahámnak meg *„jó sora lett az asszony révén: lettek neki juhái, marhái és szamarai és tevéi.”* (1Móz 12,16). Csak Istennek volt más véleménye Ábrahám okos tervéről. *„Nagy csapásokkal sújtotta az ÚR a fáraót és házat”* (1Móz 12,17). Eljött az igazság pillanata. A fáraó megkérdezte: *„Mit tették velem? Miért nem mondtad meg nekem, hogy a feleséged? Miért mondtad, hogy a húgod? Csak ezért vettem feleségül.”* Úgy tűnt, hogy a fáraó jobb hívő, mint Ábrahám. Békességgel elbocsátotta az asszonyt és Ábrahámot is, a gazdag vagyonnal együtt.

Az emberi okoskodással szerzett vagyon viszont nem teremt békességet és teljesülő reményt. Beállt a testvérháború. *„Lótnak is, aki Ábrámmal ment, voltak juhái, marhái és sátorai, és az a föld nem bírta eltartani őket, hogy együtt lakjanak... Össze is veszték Ábrám jóságainak a pásztorai Lót jóságainak pásztoráival”* (1Móz 13, 6-7). Ábrám békés megoldással akart a viszálykodásnak véget vetni. Így szólt unokaöccséhez. *„Ne legyen viszály közöttem és közötted, az én pásztoraim és a te pásztoraid között, hiszen rokonok vagyunk! Hát*

nincs előtted az egész ország? Válj el tőlem! Ha te balra tartasz, én jobbra megyek, ha te jobbra mégy, én balra térek” (1Móz 13,8-9). Úgy tűnt, hogy ez a nagylelkű ajánlat minden feszültséget eloszlat, de nem így történt. A jóakarát felett úgy tűnt, hogy győzött az önzés. „*Lót körülnézett, és látta, hogy a Jordán egész környéke bővizű föld. Mert mielőtt elpusztította az ÚR Sodomát és Gomorát, egészen Cóárig, olyan volt az, mint az ÚR kertje*” (1Móz 13,10). Lót a jobbik részt választotta, Ábrám hoppon maradt. Ábrahámnak, az ígéret igazi örökösének maradt a nehezebb megélhetést biztosító sivárabb vidék. Mit tehet ilyen helyzetben Isten embere? Mások sikerét viszonylag könnyű elhordozni. Mások nyomorúságában segíteni sem nehéz, de ha valaki visszaél szeretetünkkel, szolgálatkészségünkkel, azt nehéz elhordozni. Ilyenkor kétségbeejtőnek, sivárnak és reménytelennek tartjuk az életet. Ilyenkor fogalmazódik meg a hívő ember életében ez a panasz: „*Hiábavaló az Istennek szolgálni. Mi haszna, hogy teljesítettük, amit ránk bízott, és hogy gyászban jártunk a Seregek URa előtt? Inkább a kevélyeket tartjuk boldogoknak, hiszen a gonosztevők gyarapodnak, kísértik az Istent, mégis megmenekülnek*” (Mal 3, 14-15).

Ilyen élethelyzetben van szüksége Isten emberének a reménységre. Isten ismét megszólal, és ezt mondja lelkileg elbizonytalanodott szolgájának: „*Emeld föl tekintetedet, és nézz szét arról a helyről, ahol vagy, északra, délre, keletre és nyugatra. Azt az egész földet, amelyet látsz, neked és a te utódaidnak adom örökre. Hasonlóvá teszem utódaidat a föld porához: aki meg tudja számolni a föld porát, az tudja megszámlálni a te utódaidat is. Indulj, járd be ezt a földet széltében-hosszában, mert neked adom*” (13, 14-17). Emberi reménységeink kudarca csüggedtté tesz bennünket. Szükségünk van arra, hogy a fejünket felemeljük, mert csak a felemelt fejű ember lát jól előre. Arról a helyről kell szétnéznünk, ahol vagyunk. Mindig próbáink tüzeiben látjuk meg a legbiztosabban Istennek nekünk ígért városát. Nehéz elhinni, hogy Isten nem egy kicsi jót ígér, hanem ígéréssel mindent nekünk ad. Ennek megértése, felfogása nekünk mindig olyan elképzelhetetlen, mint a föld porának szemeit megszámlálni. De Isten nem azt akarja, hogy erről az elképzelhetetlenül gazdag országról szépeket álmódjunk, hanem azt, hogy bejárjuk, tapasztalatokat gyűjtsünk róla. Ezt tette Ábrám is.

A lassan vigasztalódó Ábrám életében eljött – mint ahogyan a mi életünkben is eljön – a próbatétel ideje. Isten azt akarja, hogy amit megértettünk, a hitbeli próba révén, az a mi tapasztalatunk, győzelmünk legyen. Így történt Ábrám esetében is. Sodoma és Gomora gazdagsága ellenségeket hozott a gazdag álm-országban. A szerencsés véletlen folytán birtokba vett ország nem biztos, hogy Isten ajándéka. A gazdag városok fogságában Lót és családja is osztozott. A szerencsétlen Sziddim-völgyi csata után „*elvittek Lót is Ábrám testvérének a fiát, jószágával együtt, és elvonultak*” (14, 12). Mire gondolhatott ekkor Ábrám?

Ilyen esetben mi arra gondolunk, hogy lám, Isten megbüntette Lót, mert úgy viselkedett velem. Most elpusztult mindene, kellett neki kapzsiság?! De Istentől mindenfajta rosszindulat távol áll. Ábrám csak úgy lehet az Úr követe, ha segít, oltalmaz, véd és megteszi a többszörös túlerővel szemben mindazt, amit tehet. Mi is csak akkor lehetünk az Úr követői, ha készek vagyunk érdekeink vagy korábbi sérelmeink ellenére segíteni azokon, akik rászorulnak. A másik ember baja is hitpróba. Mondhatta volna Ábrám, hogy megbüntette az Úr Lót kapzsiságát, de közben elmulasztotta volna a tapasztalatszerzés áldott lehetőségét. Ábrám belső, lelki győzelmének éppen az volt a bizonyítéka, hogy önzetlenül tudott segíteni a vele szemben egykor önző Lótnak. A rosszat jóval győzte meg, mert a rossz legyőzésének ez az egyetlen legitím módszere.

Ábrám, aki jól ismerte a zezzugos palesztinai tájat, rajtütéssel győzelmet aratott a többszörös túlerővel szemben. Győzelmeink is lehetnek kísértéssé az életünkben. Azzal is törleszthetett volna sérelmeiért, hogy Istennel való kapcsolatával büszkélkedik. Kioktathatta volna Lót az istenfélelemről, meg a hitről s közben a győzelem busás hasznát learathatta volna. Ábrám nem ezt tette, hanem Isten gondviselő szeretetébe vetett hitét vallotta meg

cselekedetével. A mulandó emberi dicsőség helyett, Melkisédek áldására várt. Ez az áldás mondta el igazán, hogy mi is történt. A körülöttünk lévő dolgok igazi lényege nem a csatatereken dől el, hanem bennünk. De ez csak akkor lesz nyilvánvaló, ha ellátunk a mennyet és a földet alkotó Istenig.

Ez a látásmód volt Ábrám tizedfizetésének a lényege. Nem valamit ad Istennek, hanem mindenét, amije van, Istennek tulajdonítja. Nem én vagyok az adakozó és az ajándékozó, hanem Isten. Isten segítségét nem használja fel a maga uralma építésére, hanem szolgál vele. Nem úgy tesz, mint Lót, aki a pásztorok veszekedését, Ábrahám békülési szándékát a maga javára fordította, hanem az önzetlen szeretet gyakorlására adott példát. Így szól Sodoma királyának, aki felajánlja néki a zsákmányt: „*Fölemelt kézzel esküszöm az Úrra, a Felséges Istenre, a menny és a föld alkotójára, hogy egy szál fonalat vagy egy saruszíjat sem veszek el mindabból, ami a tied, hogy ne mondhasd: Én tettem gazdaggá Ábrámot*” (22-24). Ábrahám jól tudja, hogy az Istennek elkötelezett életű emberek önzése is eltakarhatja az emberek elől Istent. A másik ember ellenére, a másiktól meggazdagodva nem lehetünk Isten szolgálói az emberekért. Így nem teljesíthetjük megbízásunkat. Ábrahám számára fontosabb volt Isten útnak indító ígérete, mint a jól megérdemelt hadizsákmány.

Ábrahám második döntése sem volt könnyű. Nagyobb hitpróba a zsákmányról lemondani, mint Isten segítségével győzni. Isten emberét a depresszió kísértése, mindig a győzelmek másnapján éri. Ezért Isten úgy akarja Ábrahám hitét megerősíteni, hogy a reménységét erősíti: „*Ezek után az események után így szólt az ÚR Ábrámhoz látomásban: Ne félj Ábrám! Én vagyok a pajzsod, jutalmad igen bőséges*” (1Móz 15, 1). Isten szava mindig teremtő erejű szó. Így ez az ígéret magában hordozza a megvalósulás lehetőségét is, de ennek elfogadása hitünk megismétlődő próbája. „*A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés*” (Zsid 11, 1). Ábrahámnak az ígéret teljesedéséhez nem utódra, hanem Istenbe vetett töretlen bizodalomra van szüksége. A hitpróba minket is arra tanít, hogy Istennek száz útja van, ahol mi egyet sem látunk.

Nagyon különösen folytatódik Ábrahám története: „*Azután kivezette az ÚR, és azt mondta...*” A depresszióval küzdő ember külső segítség nélkül nem tud kimászni abból a lelki válságból, amibe belekerült. Ebben az állapotban az élet értelmének, Isten gondviselő szeretetének újbóli megtapasztalására van szüksége az embernek. Ezért nemcsak a sátorból vezette ki az Úr Ábrámot a csillagos ég alá, hanem az ígéret megerősítésével, hitét vesztett szolgáját újra hívóvé tette. Ennek az lett az eredménye, hogy: „*Ábrám hitt az Úrnak, aki ezért igaznak fogadta el őt*” (15, 6).

A hit, megértett tapasztalat. Isten átvilágítja kegyelmes szeretetével múltunkat és rádöbbenünk arra, hogy ő vezet minket. Ez a bizodalmas hit módot ad arra is, hogy kételyeinket is Isten elé tárjuk. Nagyon jellemző a reménységért küzdő Ábrahám kérdése: „*Ó, Uram, URam, miből tudom meg, hogy én öröklöm azt?*” (15, 8). Elméletileg nagyon sok keresztény kész elfogadni, hogy Istennek van egy terve, melyek ígéreteit tartalmazzák, de nagyon nehezen tudják azt elfogadni, hogy ezek az ígéretek bennünk teljesülhetnek, hogy mi vagyunk Isten emberei. Így volt Ábrahám is. Az elkeseredett embert a korábbi tapasztalatok emléke nem tudja kiemelni a gödörből. Új tapasztalatra, és új reménységre van szükség.

Ábrahám az Úr parancsára egy különös áldozatot hoz: a várakozás áldozatát. Az Úr parancsára „*egy hároméves üszőt, egy hároméves kecskét és egy hároméves kost, egy gerlicét és egy galambot*” (15, 9) hoz áldozatul. A madarakon kívül minden áldozati állatot kettévág, és vár az Úrra. De csak ragadozó madarak jönnek és Ábrahám szorgalmasan, a végső elfáradásig hessegette őket. Depresszióknak legyőzéséhez ezekkel a „ragadozó madarakkal” meg kell küzdenünk. Naplementére teljesen elfáradt és „*mély álomba merült Ábrám, és rémítő nagy sötétség borult rá*” (15, 12). Ebben a sötétségben találkozik Ábrahám a sötétséget legyőző Istennel, aki rádöbent arra, hogy sorsában ott tükröződik az Úr világszéles terve a megváltásról. Isten úgy gyógyítja Ábrámot, hogy az ígéretben megláttatja vele azt, hogy

nem egyéni jócselekedetekért kiosztott jutalom a sorsa, hanem Isten megváltási tervének beteljesítése. Ez az az új magaslati pont, ahonnan Lótót és a maga sorsát értenie kell.

Nem könnyű ez a lecke. Telnek az évek és nem születik utód. Ekkor arra gondol Szárajjal együtt, hogy a törvényadó Istent a jog csűr-csavarásával rá lehet venni, hogy az ígéret alapja, a várva várt utód megszülessen. „*Száraj ezt mondta Ábrámnak: Íme, az ÚR nem engedett szülnöm, menj be a szolgálóhoz, talán az ő révén lesz fiam*” (16, 2). Az Isten helyett cselekedni akaró ember, mindig bajba kerül. Ennek a kísérletezésnek, máig tartó családi háborúság lett a vége. Nekünk nem manipulálnunk, alkalmaznunk kell Isten akaratát, hanem követnünk kell. Isten emberének ma is meg kell tanulnia a hit alapszabályát. Az ő terve ezen a földön, mindig a látszatok ellenére megy előre. A tét – az egyes ember. Nekünk nem Isten és az emberek viszonyát kell megváltoztatnunk, nem is új istentiszteleti formákra, áldozatokra van szükségünk, hanem meg kell tanulnunk Istenre hagyatkozó emberekké lenni. Minden csalódásunk, minden sikerünk és örömünk mélyén ott van Isten, és vezet.

Ábrából – Ábrám lett. Ő lett a hívők és nem csupán a zsidók ősatyja. Ő a hétköznapi hitet egy életen át tanulta. Tiszta szívből tudott Lótért és családjáért Sodoma és Gomora pusztulása előtt közbenjárni, mert az alapokkal bíró várost nem takarta el az irigység, az érdek függőnye. Ma is Istennel járó Ábrámokra van szükség, akik személyes érdekeiken túl ellátnak Istenig, aki ma is kijelenti magát a mindennapokban. Örök emberi tulajdonság, hogy a megpróbáltatásaink börtönéből saját erőfeszítéseinkkel, okoskodásunkkal akarunk szabadulni. Ábrám és Sára is segíteni akart Istennek, így akarták megőrizni az elveszettek hitt reményét. Úgy gondolták, hogy az ígéret teljesevéhez szükség van Hágárra és így a várni tudás, a bizalom próbáját el lehet kerülni, de ez csak újabb nehézségeket hozott az életükre, hiszen Isten helyett magunkban kezdünk reménykedni. Az átélt kudarcokra szüksége volt Ábrámnak, hogy feltétlenül bízni tudjon a teremtő Istenben. A próbák során meg kellett tanulnia, hogy nem az emberi akarás juttatja célba Isten tervét, hanem az Istenbe vetett bizalom. A próbák kemény éveit Izsák megszületett.

Ez az örömteli tény még nem az „alapokkal bíró város” volt. A lelki növekedéshez újabb megpróbáltatásra volt szüksége Ábrámnak, a Mórija hegyére. Isten, a győzelmeink másnapján („*ezek után pedig..*”) próbál bennünket, mert ilyenkor hajlamosak vagyunk saját erőnknek, nagyszerű képességeinknek tulajdonítani Isten ajándékát. El kell döntenünk, hogy Isten vagy a nekünk adott ajándék-e a nagyobb? A próba rendszerint elbizakodott énlünket próbálja. Az alapkérdés: a reménység. Az a célja a próbának, hogy készek legyünk teljes életünket Isten vezetése alá rendelni, és elhinni végre azt, hogy Istennek száz útja van ott, ahol mi egyet sem látunk. Csak így lehetünk a reménység embereivé.

Amikor Izsák ifjúvá serdült Isten újra próbára tette Ábrámot, és megszólította: „*Fogd a fiadat, a te egyetlenedet, akit szeretsz, Izsákot, és menj el Mórija földjére, és áldozd fel ott égőáldozatul az egyik hegyen, amelyet majd megmutatok neked!*” (1Móz 22,2). Isten parancsa érthetetlennek, logikátlannak és teljesíthetetlennek tűnt. Isten tiltotta a gyermekáldozatot, ez a többször megerősített szövetség teljes tagadása lenne és a szülőknek elhordozhatatlan teher. Az ilyen parancsnak félelemből nem lehet engedelmessé válni, csak feltétlen, odaadó bizalomból.

Ábrám a „józan ész” ellenére elindul. Nem jegyzi fel a Szentírás, hogy mit válaszol Isten, botránkoztató parancsára. Felelete a cselekedete volt. „*Fölkelt reggel, fölnyergelte a szamarát, maga mellé vette két szolgáját meg Izsákot, a fiát. Fát is hasogatott az áldozathoz. Azután elindult arra a helyre, amelyet az Isten mondott neki.*” (1Móz 22,3). Nehéz, három napos út állt előtte. Nem a távolság volt hosszú, hanem Isten hallgatásának terhe, az ezer „miért”, „hogyan” kérdés, amit nem mondhatott ki senkinek. Ez volt reménységének nagy próbatétele. A szolgák a hegy lábánál maradtak. Az apa és a fia egyedül indultak. Ábrám szolgáknak mondott szavában felcsillan a remény, amikor így búcsúzik „*imádkozunk és visszatérünk hozzátok*” (5. vers). Amikor az úton Izsák megkérdezi „*hol van az áldozatra*

való bárány” – már a három napos belső, hitbéli tusakodás eredményeként megerősödött hittel válaszol Ábrahám: *”Isten majd gondoskodik”*.

Isten nem siet és nem is késik. Nagyon sokszor elvezet a „majdnem”-ig. Be kell lépni a bizonytalanság tengerébe, hogy nyilvánvaló legyen Isten megoldása. Ábrahámnak is meg kellett építeni az oltárt, rárakni a fát, meg kellett kötözni Izsákot és fel kellett rakni a fadarabok tetejére. Fel kellett emelni a kést, hogy megölje fiát. És csak ekkor szólalt meg az Úr. Nevén szólította Ábrahámot, ő így felelt: itt vagyok. Csak úgy oszlik el hitbéli bizonytalanságunk köde, ha próbáinkban meghalljuk az angyal szavát. *„Az angyal így szólt: Ne nyújd ki a kezdet a fiúra, és ne bántsd őt, mert most már tudom, hogy istenfélő vagy, és nem tagadtad meg tőlem a fiadat, a te egyetlenedet”* (12. vers).

Az áldozat nem maradt el. Odarendelt Isten egy szarvánál fogva fönnakadt kost és a fiú helyett az állat vérzett el az oltáron, mint ahogy értünk is a Bárány Jézus adta életét. A próba célba ért. Az apa kész volt feláldozni egyetlenét, a fiú pedig kész volt odaáldozni az életét. Mert minden hitvallomás előszobája a próba, ami megtanít arra, hogy Jézus az egyetlen megoldás. Így lesz reménységünk sziklaszilárd alapja hitünknek.

Jákób reménysége

Ézsau és Jákób ikrek voltak, Isten különleges ajándékai. *„Izsák könyörgött az Úrnak feleségéért, mivel hogy meddő volt”* (1Móz 25,21). Az ikrek imádságának válaszként érkeztek, A két testvér között a konfliktus már születésük előtt elkezdődött. Rebeka számára a gyermekáldás nem volt mégsem felhőtlen öröm, hiszen *„a fiúk tusakodtak a méhében”*. Ezért kétségbeesésében ezt kérdezte magától: *„minek is élek?”* (1Móz 25,22) Ezért az Úrhoz fordult tanácsért és az Úr ezt felelte: *„Két nép van méhedben, két nemzet válik ki belsődből, egyik nemzet erősebb lesz a másiknál, de a nagyobbik szolgál a kisebbnek”* (1Móz 25,23).

Születésük nevezetes esemény volt. Izsák már hatvan esztendő volt. A Biblia így tudósít róla: *„Elérkezett a szülés napja, és ikrek voltak a méhében. Kijött az első: vörös volt, és mindenütt szőrös, mint a daróc. Ezért Ézsauinak nevezték el. Azután kijött testvére, kezével Ézsau sarkába kapaszkodva. Ezért őt Jákobnak nevezték el.”* (1Móz 25,24-26). Az Ézsau sémi szó és „szőrös” jelent. Azt, hogy születésekor vörös volt a Midrás úgy magyarázza, hogy ez célzás „a vadászat és a vérontás iránti hajlamára” (Ber.Rabba). Jákób, mintha azért kapaszkodott volna a bátyja sarkába, hogy visszatartsa, hogy megelőzze az elsőszülöttségben. A Jákób név a „kb gyökből” származik, aminek jelentése megcsalni, becsapni s a belőle képzett főnév „akéb = sarok. Születésétől ő volt a gáncsoló, aki *„már az anyaméhben megcsalta testvérét, ereje teljében pedig Istennel küzdött”* (Hós 12,4).

Ezzel a született ellentétel nőttek fel a fiúk, naponta megküzdve a békés egymás mellett élés terhével. Nem külsejükben volt az igazi különbség, hanem reménységükben, Ézsau szabadon élő ember, ügyes vadász lett, Jákób meg szelíd sátorlakó. Értékrendjük, vérmérsékletük, céljaik mások voltak. Róluk a szülők véleménye is megoszlott. *„Izsák Ézsaut szerette, mert ízlett neki a vad”*, bizonyára gyermeki odaadással ragaszkodott apjához, aki vadászsikereiért bizonyára megdicsérte Jákób meg a mama kedvence volt. Így hát Izsák otthonában naponta adott volt a konfliktus. Két iker, aki homlok egyenesen más értékrendszerrel bír, eredendően nem érti egymást. Ha viszont a két szülő nem ért egyet a gyermekek nevelésében, ez könnyen a család felbomlásához vezethet. Ezért tanácsolja Berachja Hannakdan – a középkori zsidó bölcs: *„szerest gyermekedet pártatlan szeretettel”* (Sabbath 10b).

Ézsau volt születésére nézve az első, felnövekedvén az erősebb, a bátor vadász. Erős, férfias természetű utódja volt Izsáknak, aki nem tűrte a korlátozásokat. Anyja – Isten kijelentésétől megtámogatva – nem a testi erőre, az ügyességre nézett, hanem a gyengébb mellé állt. Ézsau életmódjában az erő, a győzelem volt a domináns. Jákób a lelki értékeket

többre becsülte, csendes, békeszerető pásztor volt. Meggondoltan, szorgosan építette a jövőjét. Türelmes és állhatatos volt.

Az elsőszülöttség kitüntető jog volt és kötelesség is egyben. Dupla örökösödéssel járt, hiszen az elsőszülött kötelessége volt a szülők eltartása, ő volt a család papja, a közös hit felelőse. Ézsau nem tetszett ez a kötöttség, legfeljebb a rangra, az elismertetésre vágyott, amit nem neki kellett megszerezni, csak annak köszönhetett, hogy ő született előbb. Életmódjában az erő és a győzelem volt a domináns. Jákób sóvárgott az elsőszülöttség után, Ézsau pedig nem becsülte, ő nem a család papjának született. Az elsőszülöttséggel járó kötelességeket gyűlölt korlátozásnak fogta fel, ami szabadságában akadályozta. *„Egyszer Jákób valami főzeléket főzött, amikor Ézsau fáradtan jött meg a mezőről. Ézsau azt mondta Jákóbnak: Hadd egyem ebből a vörös ételből, mert fáradt vagyok! Ezért nevezték el őt Edomnak. De Jákób azt felelte: Add nekem érte azonnal az elsőszülöttségi jogodat! Ézsau ezt mondta: Én úgyis folyton hallos veszélyben vagyok, mire való nekem az elsőszülöttségi jog? Jákób azt felelte: Akkor esküdj meg nekem azonnal! Ézsau megesküdött neki, így adta el az elsőszülöttségi jogát Jákóbnak. Jákób meg adott Ézsunak kenyeret és lencsefőzeléket. És ő evett, ivott, azután fölkelte és elment. Ennyire semmibe vette Ézsau az elsőszülöttségi jogot.”* (1Móz 25,29-34).

Ézsau számára a tál lencse többet ért. Ő a pillanatok embere volt, aki a jövővel, a lelkiekkel nem törődött. Ézsau még a főzelék nevét sem tudta, csak a színe után kér elég durván, a vörösből. Az „egyem” szó helyén a héber „laat” szó áll, ami másutt nem is fordul elő a Szentírásban. A mohó, állatias evést jelentette. Talán így lehetne fordítani „Hadd zabáljak.” Az egy tál lencse nem az éhhaláltól mentette meg, hiszen később atyja sátorában bőséges eledelt kapott volna, csak a pillanatnyi kívánságát elégítette ki. Viszont ez a kis családi epizód rámutat Ézsau eltorzult értékrendjére. A materiális szükséglet kielégítése felülírta a lelkieket. Ez a magatartási mód a fogyasztói társadalom embereinél is naponta tetten érhető, legfeljebb az egy tál lencsét nevezik máshogyan. Nem hiába lett Ézsau ragadványneve – csúfneve – Edom, vagyis „a vörös”.

Ézsau szemmel láthatóan nem bánta, hogy túladata a számára terhes elsőszülöttségen. Élte világát, amit nem befolyásolt a szülői ház hite, erkölce. Úgy élt, ahogyan jólesett neki. Két kitteus lányt – Juditot és Boszmatot – vett feleségül, ezzel megsértette az Istennel kötött szövetség feltételeit. A két feleség bálványimádása keserítette meg Izsák és Rebeka életét (1Móz 26,34-35). Úgy tűnt, hogy kedves fiának Ézsunak a gyerekesnek tűnő alkuját, meg az esküt Izsák nem vette komolyan. Talán arra gondolt, hogy csak megjön a fiú esze és belátja azt, hogy Isten ígéreteinek követése fontosabb, mint a pillanatnyi.

Izsák megöregedett, megvakult. Készült a közeli halálra. Ismerve Rebeka Jákób iránti szimpátiáját, ünnepélyesen Ézsau akarta adni az elsőszülöttségi áldást, hogy ezzel helyreállítsa a visszajára fordult családi rendet. Titkon magához hívatta Ézsaut és így szót hozzá: *„Lásd, én megöregedtem, nem tudom halálom napját. Most hét fogd a fegyvereidet, tegzedet és ijadat, menj ki a mezőre, és lőj nekem valami vadat! Azután készíts nekem jó falatokat, ahogyan én szeretem, és hozd be nekem, hogy egyem, és megáldjalak, mielőtt meghalok!”* (1Móz 27,2-4).

Izsák úgy gondolta, hogy ezzel a titokban előkészített házi ünnepséggel helyre lehet állítani Ézsau elsőszülöttségi tekintélyét, ami ősi szokás szerint az atyai áldással lép életbe. Rebeka azonban hallgatózott, s a titokban tervezett családi ünnepség tervét, amit Izsák kigondolt, gyorsan Jákóbbal is közölte és gyorsan az ellentervet is elmondta fiának: *„Most azért, fiam, hallgass a szavamra, amit én parancsolok neked. Menj el a nyájhoz, és hozz onnan két kecskegidát a javából, hadd készítsék abból apádnak jó falatokat, ahogyan ő szereti. Azután vidd be apádnak, hogy egyék, és téged áldjon meg, mielőtt meghal!”* (1Móz 27, 8-10)

Jákób, a finoman, diplomatikus ravaszsággal gondolkodó először visszariad a merész tervtől. „*Igen, de Ézsau bátyám szőrös ember, én meg simabőrű vagyok. Hátha megtapogat az apám, és akkor azt hiszi, hogy csúfot űzök belőle, és így átkot szerzek magamnak, nem áldást*” (1Móz 27, 11-12). De Rebeka nem adta fel a jól kigondolt tervét. Fia érdekében még az átkot is kész volt magára vállalni (1Móz 27, 13). Jákób belement a csalásba. Hozta a kecskéket, Rebeka előkészítette Ézsau legszebb ruháját, amibe nem járt vadászni, csak a családi ünnepeken öltötte magára „*és felöltöztette Jákóbot, a kisebbik fiát. A kecskegidák bőrével pedig beborította a kezét és a sima nyakát. Azután kezébe adta fiának, Jákóbnak a jó falatokat, amit készített*” (1Móz 27, 17-19). Jákób beleegyezett anyja tervébe, ami szíve szerint való volt. Ráállt a csalásra. Izsák előtt Ézsau mondta magát. A tehetetlen, vak édesapját így biztatta: „*Kelj hét fel, ülj fel, és egyél a vadpecsenyéből, azután áldj meg engem!*” Izsák gyanakodni kezdett. Túl hamar érkezett a vadpecsenye. Rebekát sürgette az idő is, hiszen ha Ézsau visszaérkezik hamar, akkor a csalás kiderül. Ezért Jákób úgy próbálta megnyugtatni Izsákot, hogy a zsákmányt „*Istened az Úr elém hozta*” (1Móz 27, 19-20). Jákób is Istent, az Urat hozta tanúul, mint Ézsau, amikor egy tál lencséért eladta az elsőszülöttségét.

Jákób tovább gyanakodott. Megtapogatta fia kecskebőrrel borított kezét. „*A hang Jákób hangja, de a kéz Ézsau keze*”- állapította meg. Még egyszer megkérdezte fiát, aki újra Ézsau mondta magát. Izsák megcsalása akkor sikerült, amikor a finom „ál-vadas” után megcsókolta fiát, és „*megérezte ruhájának illatát... és ezt mondta: Lám fiam illata olyan, mint a mező illata, amelyet megáldott az ÚR*” (1Móz 27, 27). Izsákot az étel, a kecskebőrrel borított kéz, Jákób hamis szava, Istenre hivatkozása, meg a vadászó ember mezei illata megtévesztette. És elhangzott az ünnepélyes áldás, ami akaratlanul is egybesimult Isten Rebekának adott kinyilatkoztatásával: „*Adjon neked az Isten égi harmatot, zsíros földet, sok gabonát és mustot. Népek szolgáljanak neked, nemzetek boruljanak le előtted! Légy parancsolója testvéreidnek, boruljanak le előtted anyádnak fiai! Átkozott lesz, aki átkoz áldott, aki téged áld!*” (1Móz 27, 28-29)

Úgy tűnt, hogy a terv sikerült, a reménység teljesült, ha csalással is, de Jákób szerezte meg az elsőszülöttségi áldást. Isten akarata teljesedett, amit Rebekának elmondott a fiúk születése előtt Isten. De Isten ígéretei nem arra valók, hogy mi bűnös úton, csalással érvényt szerezzünk annak, amit Isten tenni akar. Az áldás is átokká válik, ha Isten helyett akarunk cselekedni. Nem azért, mert az ő terve más lett, hanem azért, hogy mi megtanuljunk, nem nekünk kell használni Istent a megismert jó diadalra juttatása érdekében, hanem Isten akar bennünket felhasználni terve szerint. Meg kell tanulnunk, hogy ő vezet minket, és nem mi vezetjük őt. Jákób, ha megtanult volna hittel várni, akkor ugyanazt kevesebb megpróbáltatás árán elérte volna.

A vihar hamar kitört. Ahogyan Jákób elhagyta atyja sátorát, megérkezett Ézsau, elkészítette a jó falatokat és jelentkezett az elsőszülöttségi áldásért, amire nem a vele járó szolgálat terhei miatt volt szüksége, hanem csupán státuszszimbólumnak érezte. Egyedül a Jákób feletti uralkodás, a csalásban az ezzel kijáró tisztelet, a rang érdekelt. A csalás nyilvánvaló lett. „*Megrendült Izsák, megrendülése igen nagy volt.*” (1Móz 27,33). Ézsau hiába könyörgött, az elsőszülöttségi áldás megismételhetetlen volt. Ézsau hiába panaszkolta öccséről, „*méltán neveztek el Jákóbnak, hiszen már másodszor csalt meg engem! Elvette az elsőszülöttségi jogomat, most pedig az áldásomat is*” (1Móz 27, 36). Jákób neve – azt jelenti „csaló”, „gáncsoló” – beteljesedett. Ézsau hangosan sírt, de Izsák csak ezt az áldást tudta néki adni: „*Nem zsíros földön lesz a lakóhelyed, nem hull rád égi harmat. Fegyvered élet, öcsédet szolgálod. De ha nekifeszülsz, letöröd igáját nyakadról*” (1Móz 27, 39-40).

Ezt a nekifeszülést Ézsau úgy kezdte el, hogy bosszút forralt öccse ellen. „*Ezt mondta magában Ézsau: közelednek már a napok, amikor majd apámat gyászoljuk. Akkor meggyilkolom az öcsémet Jákóbot*” (1Móz 27 41). De a gyilkos szándék is kitudódott, ezért

Jákóbot Lábánhoz – Rebeka bátyjához – menekítette, abban a reményben, hogy egykor Ézsau haragja is elpárolog. Izsáknak meg azt mondta, hogy „*Megutáltam az életemet a hettita leányok miatt. Ha Jákób is hettita lányok közül vesz feleséget, olyant, mint ezek, ennek az országnak a leányai közül, mit ér akkor az életem?*” (1Móz 27, 46). Így atyai áldással indult Jákób száműzetésbe.

Az elkövetett csalás bűne miatt mindenki szenvedett. Ézsau két felesége mellé még egy harmadikat, Izmael egyik leányát is feleségül vette (1Móz 28,9), de ezzel nem javult otthon a légkör. Jákóbra a csalóra több megcsalattatás, Istennel, családdal megvívandó küzdelem várt 20 esztendő száműzetése alatt. Meg kellett tanulni a legnehezebb leckét. A reménységet nem mi teremtjük magunknak. Ami velünk történik, az beleépül Isten tervébe. Reménykedni csak úgy tudok, ha elfogadom az ő útját engedelmesen. Rebeka nem látja többé kedves fiát, mielőtt a Makpéla barlangba eltemették volna (1Mz 49, 31). De a két testvérnek találkozni kellett. E nélkül reménytelen maradt volna Jákób élete. Szembe kellett nézni a csalással, a bűnnel, mert a bűnök nem évülnek el, rendezni kell azokat. Erre csak a küzdelmek éjszakája után kerülhetett sor Jabbók gázlójánál.

Az első lépés a megalázkodás volt, ami nem egy egyszeri udvariassági gesztus, amivel a bennünk lévő önző nagyképűséget palástolhatjuk. Követeket küldött Ézsau bátyjához „*Mondjátok meg uramnak, Ézsunak: Ezt mondja a te szolgád Jákób: Lábánnál voltam jövevény, ott tartózkodtam mostanáig. Szereztem ökröket, szamarakat és juhokat, szolgákat és szolgálókat. Azért küldök neked üzenetet uram, hogy elnyerjem jóindulatodat*” (1Móz 32,4-6). Ez bocsánatkérés volt, melyben nem erejére, szerencséjére hivatkozik, hanem alázatosan bátyját urának ismeri el, magát meg szolgának tartja. Csak jóindulatot kér. A követek azzal a hírrel térnek vissza, hogy Ézsau négyszáz emberrel jön Jákób elé. Jákób kétségbeesetten megtesz mindent arra, hogy mentse, ami menthető. Nem menekül, csak retteg. Két részre osztja népét és imádkozik. Elmondja az Úrnak, hogy nem saját ötletéből tért vissza, hiszen az Úr parancsolta ezt, azt is hittel megvallotta, hogy eddig is érezte Isten áldását, ami nem lehet hiábavaló, azt is elmondja viszont, hogy fél, de az Ábrahámnak adott ígéret kötelezi a hazatérésre.

Gazdag ajándékot készít bátyjának, amit előre küld megalázkodása jeleként. A hírvivők mindnyájan azt hangsúlyozták, hogy Jákób nem úgy jön, mint az elsőszülöttségi áldás büszke tulajdonosa, hanem úgy, mint Ézsau szolgája. De a találkozás előtt még meg kell küzdeni hajnalhasadásig azzal a Valakivel, tudatosítania kellett önmagában, hogy ezt a veszélyt családjára, az ártatlanokra a bűne hozta. Valójában önmaga rosszabbik énjével kellett megküzdenie, azért, hogy győztes lehessen, hogy Izrael legyen a neve, „*mert küzdöttél Istennel és emberekkel, és győztél*” (1Móz 32,29).

Másnap reggel, amikor már sütött a nap átkelt a folyón, sántított csípőjére. „*Amikor Jákób föltekintett, látta, hogy már jön is Ézsau, és négyszáz ember van vele*” (1Móz 33,1). A családját szétosztotta. „*Ő maga előttük ment, és hétszer borult le a földre, amíg a bátyjához ért.*” Ez a teljes megalázkodás jele volt. A Tel-el-Amarnai levelekben, melyek III. és IV. Amenhotep irattárában maradt ránk, a hódoló levelekben gyakran olvassuk azt, hogy „*hétszer és hétszer borulok le az én uram lábához*”. Ezt teszi József is, a teljes megalázkodás jeleként.

Erre egy váratlan fordulat következik. A négyszáz harcossal felvonuló Ézsau valami olyant tesz, amire senki nem számított. Ézsau Jákób elé futott. Mindenki azt várta, hogy elkezdődik a verekedés életre-halálra. De nem ez történt. Jákób Jabbók gázlójánál küzdött és győzött, Isten szeretete pedig Ézsau bosszúvágyát győzte le. Ezért régen látott öccsét „*megölelte, nyakába borult, megcsókolta, és sírtak*” (1Móz 33,4). A várt harc helyett a két család, a két testvér boldog egymásra találása lett. Jákób békében hazatérhetett. Isten győzött a harag és a bosszúállás indulatai felett.

József reménysége

József a legkedvesebb fia volt Jákóbnak, amolyan „papa kedvence”. *„Józsefet minden fiánál jobban szerette, mert öregkorában született fia volt”* (1Móz 37, 3). Hosszú- ideig Jákób mindenkinél jobban szeretett feleségének Ráhelnek volt az egyszem fia, majd mikor öccse, Benjámín született édesanyjuk belehalt a szülésbe (1Móz 35,16-20). Jákób kivételezett vele, tarka ruhát csináltatott neki. Így hát bátyjai hamar irigykedni kezdtek rá, mert ellenséget a bolond is tud magának szerezni, de irigyeinket kiérdemeljük valami többel, ami nincs a másíknak. József is rászolgált bátyjai ellenszenvre, *„rossz híreket hozott róluk apjuknak”* (1Móz 37,2) A testvérek közötti ellenségeskedés napról-napra erősödött. *„Amikor testvérei látták, hogy apjuk jobban szereti őt minden testvérénél, úgy meggyűlölték, hogy egy jó szót sem tudtak hozzá szólni.”* (1Móz 37,4). A helyzetet az is rontotta, hogy József elmondta prófétái álmait, aminek nyomán *„féltekénykedni kezdtek rá a testvérei”* (1Móz 37, 11).

Hogy mi volt ekkor József reménysége, nem tudjuk, de biztos, hogy nem is álmodott arról, hogy a legnagyobb világbirodalom félve-tisztelt második embereként hal meg, mint családjának megmentője. De a reménység nem álom a jövőről, hanem út, ami megpróbáltatásokkal, kudarcokkal és apró örömökkal teljes. Józsefről letépték a cifra ruhát, bátyjai akarták megölni, majd kegyelemből egy ciszternába dobták, ahonnan nem volt kiút, végül rabszolgának eladták. Így került Egyiptomba Potifár házába. A halálos veszedelemből, az eladott rabszolga reménytelenségéből kiemelkedett és felcsillant számára a remény. A Biblia szerint *„az ÚR Józseffel volt, ezért szerencsés ember lett, és egyiptomi urának a házában élt. Látta az ura, hogy vele van az ÚR, és mindazt eredményessé teszi az ÚR, amihez hozzáfog. Megnyerte József a jóindulatát, és a háziszolgája lett. Azután háza felügyelőjévé tette, és rábízta egész vagyonát. Attól fogva, hogy házában és egész vagyonának felügyelőjévé tette, megáldotta az ÚR az egyiptomi ember házában Józsefért, és az ÚR áldása volt egész vagyonán, ami a házban és a mezőn volt.”* (1Móz 39, 2-5).

Ha figyelmesen olvassuk ezt a szakaszt, akkor itt nem is Józsefről van szó, hanem az Úrról. József sorsa azon fordul meg, hogy mennyire tud Istennek engedelmesen beleilleszkedni Isten tervbe. Ennek a mindennapi kötelességeink teljesítése a próbája. A reménység út és nem megálmodott cél. Isten tervének, szándéknak naponként felfedezése, ami úgy lehetséges, hogy mindennapi kötelességeim becsületes teljesítése közben tapasztalom Isten gondviselő szeretetét. Ez tette Józsefet sikeres emberré. A bátyjaitól utált öcsiből a fáraó főemberének, a testőrök parancsnoknak jobb keze lett. De Isten terve itt még nem ért véget.

A továbbvezető út a próbák útja volt. *„Józsefre szemet vetett urának felesége”* (1Móz, 39, 7). Ha József nem Istenre figyelve gondolkodott volna, talán ebben a kísértésben további karrierjének emelkedését láthatta volna. Ezzel utasította vissza az asszonyt: *„Hogyan követhetném el ezt a nagy gonoszsgot, vétkezve Isten ellen”* (1Móz, 39,9). József hűséges maradt Istenhez és Potifárhoz egyaránt, még akkor is, ha az asszony bosszúját nem tudta kikerülni. *„Egy napon az történt, hogy bement József a házba a munkáját végezni, és a háznép közül senki sem volt a házban. Ekkor megragadta őt az asszony a ruhájánál fogva, és azt mondta: Hálj velem! Ő azonban otthagya ruháját az asszony kezében, futásnak eredt és kiszaladt. Amikor az asszony látta, hogy kezébe hagyta a ruháját, és kifutott, összehívta a háza népét”* (1Móz. 3 a foglyokat, akik a börtönben voltak,9, 11-14). A hamis vádhoz mindig akad perdöntő bizonyíték, amivel a hazugságot is hihetővé lehet tenni. Egy olyan helyzetet tudott az asszony teremteni, amiben József minden reménysége szertefoszlott. Potifár *„haragra gerjedt. Fogta Józsefet az Ura és abba a börtönbe vetettem ahol a király foglyait tartották fogva; ott volt börtönben”* (1Móz 39, 19-20).

De az Urat nem lehet kizárni a börtönből. A Biblia feljegyzése szerint *„az Úr Józseffel volt, hűséges maradt hozzá, és kedveltte tette a börtönparancsnok előtt.”* (1Móz 39, 21). Hamar kiderült, hogy a börtönben is szolgálata van Józsefnek, mert a reménység útja az egymásba kapcsolódó szolgálatok útja. *„A börtönparancsnok Józsefre bízta mindazokat a*

foglyokat, akik a börtönben voltak, és ő dolgoztatta mindazokat, akik ott dolgoztak. A börtönparancsnoknak nem kellett törődnie semmivel, ami rá volt bízva, mert az ÚR Józseffel volt, és eredményessé tette az ÚR, amihez hozzáfogott.” (1Móz 39, 22-23). A reménykedő ember a másikért tenni kész, cselekvő hívő, aki áldás a környezetében élő emberek számára. A másik emberért végzett szolgálatával kapcsolódik bele Isten tervébe. Csak a másokért cselekedni kész ember lehet a reménység hírnöke.

Egyszer a fáraó két főembere, a főpohárnok és a fő sütőmester került a börtönbe. „A testőrparancsnok Józsefet rendelte melléjük, hogy szolgálja ki őket. Jó ideig maradtak őrizetben” (1Móz 40, 4). József még nem tudta, hogy most kezd megnyílni a reménység ajtaja. Ha mindennapi kötelességét nem teljesítette volna hűségesen és pontosan, nem ő kapta volna ezt a feladatot. Ekkor még bizonyára nem sejtette, hogy e mögött a mindennapi esemény mögött Isten terve húzódik meg. Az egyik éjszaka Isten álmodt a két főembernek. Mindketten érezték, hogy az álom sorsukba vágó információt tartalmaz. József csak annyit tudott: „Istennél van a megfejtés” (1Móz 40,8). Isten megosztotta a titkot Józseffel, és az álmok beteljesedtek. A fáraó harmadnapra fölmentette a főpohárnokot, míg a sütő mestert kivégeztette. József, aki elmondta szomorú történetét, méltán várhatott arra, hogy a főpohárnok, akiknek a szabadulását meghirdette, hálából kiszabadítja őt, de Józsefet mindenki a börtönbe felejtette. De Isten nem feledékeny.

A fáraónak is álmodt az ÚR az ország sorsáról. A hét sovány és a hét kövér tehén példája hét bőséges és hét szűk esztendőről adott hírt. A megfejtést csak József tudta Istentől hitelesen elkérni. Amikor az álomfejtő bölcsek tehetetlenül álltak, akkor jutott a főpohárnok kezébe József. Ő lett a megoldás embere. Ekkor derült ki, hogy mire volt jó a Potifár házában eltöltött idő gyakorlata, a börtönben végzett szolgálat tapasztalatszerzése, mert Istennél nincsen véletlen. Az ott szerzett hitbeli és gyakorlati tapasztalatok szükségesek voltak ahhoz, hogy el tudja végezni szolgálatát. De a legfőbb segítsége az Istennel szerzett tapasztalatainak sora volt. Amikor az álomfejtő bölcsek csődje után a fáraó elé állt, így kezdte mondandóját: „Nem én, hanem Isten ad választ a fáraó javra” (1Móz 41,16). Az álmok tartalmáról biztos hittel mondja: „Isten megmutatta a fáraónak, mit fog cselekedni” (1Móz 41,28). József válaszában nem abban van az igazi jelentősége, hogy az álomfejtő szakemberekkel ellentétben, meg tudta mondani, hogy a hét kövér tehén, hét bőséges esztendőt, míg a hét sovány hét nyomorúságost jelent, hanem az álomban azt látta, hogy Isten mit fog cselekedni. Egész eddigi életének az volt a legfontosabb tanulsága, hogy a vele történő eseményeknek Isten az alanya, de ő nem csak szenvedő részese a történeteknek. Ezek a prófétai álmok nem a vele és velünk történő dolgok megváltozhatatlan végzetéről szólnak, hanem arra indítanak, hogy élni kell az Isten elrejtett alkalmaival, hogy a sorsból a mi életünkben is küldetés legyen. Ezért József nemcsak az álom jelentését, beteljesedésének módját mondta el, hanem a tennivalókról is bátran, és rendkívül gyakorlati módon

A pátriárka történetek egyik legfontosabb tanulsága az, hogy Isten nem siet. Ábrahám és Sára gyermeke is az emberi kor végső határáig késett, Izsák gyermekei is nehezen születtek meg és Jákób élete is tele van olyan eseményekkel, amelyek arra nevelték apját, hogy a hitnek kell hogy legyen türelme. A főpohárnok szerencsés szabadulása után a Biblia szerint két esztendő telt el, és nem jött az alkalom. A hit nehéz próbája az, hogy meg kell tanulnunk: Istennek más az időszámítása. Csak mi vagyunk az idő szolgái, Isten úr az idő felett. És végre eljött az alkalom.

Az igazi istenhit mindig a cselekvő Istenbe vetett hit. Az igazi reménység az, amikor az ember Isten cselekvésének szolgálatába áll a naponkénti kötelességteljesítéssel. Így lesz életünk értelmes. József megbízást kap, hogy Isten kinyilatkoztatásának ismeretében cselekedjen. A hét bő esztendőben a tartalékot el kellett raktározni a szűk esztendőkre, hogy amikor bekövetkezik az éhség, legyen miből segíteni. Ez adott alkalmat Józsefnek arra, hogy családján is segítsen, és bátyjaival is megbékéljen. Így teljesedett a régi álom és így

bontakozódott ki a reménység nemcsak József, hanem családja számára is. A reménytelenség csapdájából az egyetlen biztos kivezető út a naponkénti kötelességeink hűséges teljesítése felebarátaink javára és áldására. A reménység útja – nevel. A szeretet kapcsolatrendszerét erősíti, ami Isten eredeti szándéka volt az emberrel. Ezért az ember reménység nélkül nem tud élni.

Mózes reménysége

Az Istentől irányított ember vállalja a szeretet kockázatát. Isten csak olyan emberekkel tud valamit elérni, akik készségesek a szolgálatra. A Biblia szereplői ezért nem hőszok vagy emberfeletti hősök, hanem az Úr követői, akik köznapi életükben felfedezik Isten tervét és ebben reménykednek. A Biblia különös könyv. Azért ír a legjelesebb emberek gyarlóságairól, belső lelki küzdelmeiről, hogy ezáltal megtanítsa arra: az életnek nem az a titka, hogy mi véghezvigyük az elgondolt jó tervet, hanem hogy Isten munkája bennünk célba érjen. Botránkoztató lenne, ha egy nemzeti hőseposz a nép vezetőjének gyarlóságairól értekezne. De a bibliai honfoglalás története nem eposzban maradt ránk, hanem egy olyan leírásban, amiből a 21. századi Isten útján járó ember is reménységet tanulhat.

Válságos, „rendszerátváltó” korban született Mózes. Kr.e. 1570 táján az egyiptomiaknak sikerült a hikszoszokat kiűzni az országból, ami után, a 18. dinasztia idején egy addig soha nem tapasztalt idegengyűlölet lett úrrá az egyiptomiakon. Amíg a hikszoszok szívesen látták az ázsiai bevándorlókat, az új dinasztia szerette volna kiűldözni őket. A zsidók, Isten teremtői szándékát beteljesítve megszorodtak az országban (2Móz 1, 7. Lásd 1Móz 1, 28). Feledve a régmúltat, rabszolga népek tekintették őket. Ekkor küldte el Isten Mózeset. Minden küldetés próba. Benne vizsgázik hitünk, reménységünk, miközben szeretni tanulunk. Ezért van az, hogy a Biblia nem elvont filozófiai vagy teológiai szabályok tára. Isten szereti a történeteket, ezért a megváltási terv lelki tanulságai embersorsokban íratott meg a mi tanulságunkra, akik az utolsó időkben élünk (1Kor 10, 11).

Mózes neve, mint a legtöbb bibliai név, üzenetet hordoz. A héber msh tőből származik, aminek jelentése: húzni, kihúzni. Ez a név egyaránt utal születésére - hiszen a fáraó leányának szolgálói a vízből – a legteljesebb reménytelenségből – húzták ki, így mentették meg az életét -, másrészt küldetésére. Isten általa húzta ki, vezette ki, szabadította meg népét az egyiptomi rabszolgaságból. Mózes lelki életének fejlődése abban foglалható össze, hogy élete során ezt a nevében rejlő kettős küldetést és a reménységet fedezte fel. Ami történt vele és általa, mindezt a célt szolgálta. Isten ma is így vezet minket. Életünk különböző körülményei között a terve mindig úgy valósul meg, hogy az ő ítélő és kegyelmező szeretetével találkozunk. A megváltás terve mindig értünk és bennünk valósul meg ennek a tartalma a reménység.

A mai ember egyre kevésbé ismeri Isten gondviselésének valóságát. Szerencsésnek vagy szerencsétlennek tartjuk magunkat, és életünk eseményeit pillanatnyi hangulataink szerint ítéljük meg. Közben pedig arról panaszkodunk, hogy elhagyott a remény, nincs jelen életünkben Isten. Mózes élete sem úgy kezdődött, hogy az Úr fényes látomással biztosította, hogy mindenben győztes lesz. Nyolcvan éves volt, amikor az égő csipkebokorban megjelent neki az Úr. Addig csak a lehetőségeinek mélyén találkozott vele. Mózes életében is az a titok nyitja, hogy Isten nem valahol nagyon messze létezik, hanem létünknek ő az alapja, ő az örök VAGYOK.

Kísérjük végig Mózes csipkebokor előtti életének eseményeiben azokat a találkozási pontokat, ahol Isten gondviselése, szeretete megszólította majdani szolgáját. Ez lényegében nem más, mint Mózes hitének születéstörténete. Mózes is - ahogyan minden ember -, szeretetből született. Ez a szeretet viszont nem csupán érzelmi fellángolás volt, hanem tudatos vállalás, cselekedet a kegyetlenség, az elnyomás ellen. Mózes születéstörténetének,

csipkebokor előtti életének csak tömör összefoglalóját örökítette ránk a Biblia, mégis az apró félmondatok sok mindent elárulnak. A kényszermunkával sanyargatott nép erejét nem tudta megtörni a zsidógyűlölő fáraó. *„Mennél jobban sanyargatták őket, annál inkább szaporodtak és terjeszkedtek, úgyhogy félni kezdtek Izráel fiaitól”* (2Móz 1, 12). Azonban a sanyargatás, az emberi kegyetlenkedés nem elegendő ahhoz, hogy megtörje Isten áldását, ami a reménység alapja. Először a bábákat akarták rászedni az újszülöttek meggyilkolására, de az életet szolgáló bábák *„féltek az Istent és nem cselekedtek úgy, ahogyan Egyiptom királya meghagyta nekik* (17).

A fáraó azt gondolta, hogy Isten teremtői szándéka ellen emberi parancsokkal, törvényekkel lehet harcolni, és ezzel el lehet rabolni a reménységet az Istenben bizakodó emberektől. A törvény kerítésénél mindig erősebb a kert tartalma. Ezért, a törvény betöltése a szeretet. Lehet törvényeket hozni az élet ellen, de a szeretet legyőzi ezeket a törvényeket. Nem a törvény irányítja az erkölcsöt, hanem az erkölcsnek kellene irányítani a törvényt. Ha ez nem valósul meg, akkor is a szeretet győz. Lehet olyan törvényt hozni, hogy *„Minden újszülött héber fiút dobjatok a Nílusba, csak a leányokat hagyjátok életben”* (22), de a szeretetnek nem lehet parancsolni.

A szeretet és nyomában a remény mindig kockázatvállalás. Nem a külső törvényekhez szabja magát, hanem az Isten teremtette élet szavát követi. A szíven keresztül lát jól a szemével az ember. Jól érzékelteti ezt a Biblia rövid híradása is. *„Az asszony teherbe esett és fiút szült. Amikor látta, hogy milyen szép, három hónapig rejtegette”* (2Móz 2, 2). Gyönyörű, feszültségekkel teli három hónap lehetett ez. Nem a törvény elleni lázadás három hónapja volt, hanem a szeretet bölcsességéé. Mózes szülei azt a keskeny utat akarták megtalálni, amiben a fáraó parancsa és Isten gondviselése egymás mellett megfér. A rejtegetés nem tarthat örökké. Isten gondviselő szeretetébe vetett hitünk ugyanakkor meg nem fatalizmus. Isten mindig bekapcsolja az embert ügyének véghezvitelére itt a földön.

De mit kell tennünk? A szeretet rendkívül találékony, mert a reménységből él. Ha igazán szeretünk, akkor szent tervek alakulnak szívében és ez a szeretet, eligazít tennivalóink között. Most is ez történt. Amikor Mózeset édesanyja *„már nem tudta tovább rejtegetni, fogott egy gyékénykosarat, bekente szurokkal és gyantával, majd beletette a gyermeket, és kitette a Nílus partján a sás közé”* (3).

A gyékénykosárról nem adott látomást, vagy különös kijelentést Isten. Ez a gondolat az édesanyjai szív találékonyságából született. Isten tudott volna lángpallossal felszerelt angyalt küldeni a csecsemő védelmére. Neki ezer más biztonságosabb útja lett volna Mózes megmentésére, de ez nem tette volna próbára, nem erősítette volna a család hitét, szeretetét és reménységét. Nekik meg kellett tenni, amit tehettek. A kegyetlen fáraói parancsnak végül is eleget tettek, mert a Nílus vizébe „dobták” a csecsemőt. Igaz, hogy a sás között elrejtve, igaz, hogy gondosan kidolgozott kosárkában, és az is igaz, hogy nővére állandóan szemmel tartotta a csecsemőt. A kegyetlen fáraói parancshoz nemcsak a szeretet találékonyságát adták hozzá, hanem a szeretet töretlen szorgalmát is. A többi Isten dolga volt, amit mi emberek legtöbbször a „véletlennek” tulajdonítunk.

A fáraó leánya „véletlenül” arra járt. Meg akart fürödni udvarhölgyeivel együtt a Nílusban. „Véletlenül” *„megpillantotta a kosarat a sás között, odaküldte a cselédjét, és kihozatta azt. Fölnyitotta, és meglátta a gyermeket; hát egy síró fiú volt”* (5-6). Ez a történet legizgalmasabb szakasza. Az ember szeretete elért a lehetetlen faláig. Most mi lesz, hogyan tovább? Szeretetünk mögött, mindig Isten végtelen hatalma áll és csak az történik, amit az Úr akar. Nem biztos, hogy úgy, ahogyan mi azt előre elgondoltuk, de biztosan úgy, ahogy az nekünk is, és az ő terve szempontjából is a legjobb. Isten a szívek ura. Az ő jóra irányuló befolyása végtelenül nagy. Ha szeretünk, Istennek ezzel a rejtett munkájával találkozunk.

Most következik az igében Mózes életének első csodája. Egyetlen szóval kifejezve: *„megszánta”* a fáraó leánya. A bibliai csodák mindig rövidek. Elhangzik a szó és megtörténik

valami. Azért van ez így, mert a csodák nem a materiális világ törvényszerűségének tagadásából, vagy megváltoztatásából jönnek létre, hanem Isten és ember szeretetközösségének a meggyógyulásából. A fáraó leánya életében a csoda, a könyörölni tudó szív. Ez Isten kiszámíthatatlan, az ember számára megfoghatatlan munkájának eredménye. Lehet, hogy meghatotta a gondosan készített kosárbölcső, megérzett valamit a mögötte meghúzódó szeretetből. De ez a megszáns nem pillanatnyi lelkesedés, hanem tudatos vállalás volt. A kíséretében lévőknek nyíltan kijelenti: „*A héberek gyermekei közül való ez*” (6).

A fáraó leánya még nem tudta, hogy mit akar tenni. Még vitatkozik a szívével. Ekkor szólal meg a kisfiú nénye, legyőzve minden félelmet, tartózkodást. Most az ő gyakorlati leleményességén, engedelmes szolgálatán fordul meg minden, így indult a teljesedés felé a remény. Isten terve mindig apró mozaikkockákból épül. Mi úgy lehetünk Istennek odaszentelt életű szolgálói, ha azt a kicsit, amit Isten a pillanatnyi alkalomban készít, hittel meg tudjuk ragadni. Az alkalom mindig váratlanul jön, de ha olyan imádság előzi meg, amiben nem a mi akaratunkat akarjuk Istennel elfogadtatni, hanem az ő akaratára hangolódunk rá, akkor mindig készen vannak az életmentő szent tervek bennünk. Most is segítőkészen felajánlja szolgálatát: „*Ne menjek, és ne hívjak egy szoptató asszonyt a héberek közül, aki majd szoptatja a gyermeket?*” (7). És megtörtént az elképzelhetetlen. A fáraó leánya engedélyt adott. „*A leány elment, és a gyermek anyját hívta oda*” (8).

Mózes édesanyja azt kapta parancsba, amiről korábban csak álmódzott: „*Vidd magaddal ezt a gyermeket, mondta neki a fáraó leánya, és szoptasd! Megadom jutalmadat*” (9). Az édesanya szeretete új lehetőséget teremtett. Az alkalom nemcsak Isten feladata, hanem ajándéka is. Ezen az úton bontakozódik ki előttünk Isten különös megváltási terve. Amikor elkeserítő helyzetben van Isten népe, akkor nem arról van szó, hogy Istennek nincs ideje, vagy módja segíteni. Éppen ezek a próbák az alkalmak. Mózes - a leendő szabadító -, egykor a halál árnyékának völgyéből megszabadított ember volt. Nevelése annak a tudatosítása volt, hogy Isten cselekedett érte. Meg kellett tanulnia a szolidaritás leckéjét, a családhoz és a néphez való tartozás feladatait. Ma sem szabad felednünk, hogy az ember közösségalkotásra teremtett lény. A megváltás terve, a bűntől tisztuló emberi közösségekre épül. Ha Mózes nem tanulta volna meg a családhoz, a néphez tartozás leckéit csecsemő korától, képtelen lett volna feladatának elvégzésére. Ez így van Isten mennyei Kánaán felé vándorló népének életében is. Bár Isten egyéni döntéseket vár tőlünk, de csak úgy tud felhasználni minket, ha nem feledkezünk meg arról a testvéri szolidaritásérzésről, ami közvetlen környezetünkhöz köt. A keresztény nem önmagáért, vagy a várt jutalom reménysége miatt keresztény. Olyan ember, aki megtanulja Krisztustól a másokért élni akaró szeretetet. Ezért kell Jézus visszajövetele előtt az atyák szívének a fiakhoz fordulni (Mal 3, 23-24).

Eljött a vizsga ideje. A szerető családból Mózes a fáraói udvarba került, amit ma úgy mondanánk: kikerült a világba. A jó nevelés viszont nem elválaszt, hanem felvértez. Ha valaki hűséges marad Isten útján, az nem menekül el a kihívások elől, hanem helytáll. Amit a fáraói udvarba tanult, fontos lecke volt számára a későbbiekben. Isten a korabeli „vezetéstudomány” legjobb iskolájába rendelte, mert szolgálatához szükség volt ezekre az ismeretekre. A dolgok nem önmagukban értékesek vagy értéktelenek, hanem abból a szempontból lesznek azzá, hogy életünket mennyire engedjük Istennek a tervébe beépíteni.

Ahhoz, hogy Isten Mózeset használni tudja, szüksége volt a megpróbáltatásokra is. „*Abban az időben történt, amikor Mózes már felnőtt, hogy kiment atyjafiaihoz, és látta kényszermunkájukat. És meglátta, hogy egy egyiptomi férfi egy héber férfit ver az ő atyjafiai közül. Körülnézett, és amikor látta, hogy senki sincs ott, agyonütötte az egyiptomit, és elrejtette a homokban*” (2Móz 2, 11-12). De Isten ügyét nem lehet partizánakciókkal diadalra juttatni. Isten gondviselése a reménység megvalósulásának, teljesülésének az útja.

A történet elárulja Mózes készségét és készületlenségét. Egyrészt a történet igazolja, hogy nem feledkezett meg Mózes a népéről. Az őket ért igazságtalanság bántotta és szolidáris volt Ábrahám, Izsák és Jákób leszármazottaival. De még mindig nem értette a küldetésének lényegét. Reménykedett, de Isten tervét még nem látta és nem azonosult vele. Nem a saját erejével kell népét megszabadítani, hanem neki Isten szabadításának eszközévé kell lennie. Biztosan nem az agyoncsapott rabszolgahajcsárok tetemei mutatják a szabadulás útját. Neki az a feladata, hogy megkeresse, hogy Isten útja merre vezet a népet, mellyel ő is sorsközösséget vállal. Bűnt bűnnel nem lehet jóvátenni, erőszakot nem lehet erőszakkal megfékezni. Ez fontos lecke volt Mózes számára, hiszen ennek megértése nélkül nem tudta volna vezetni népét a pusztában.

A vizsgán Mózes megbukott, ezért pótvizsgára rendelte Isten. *„Másnap is kiment, akkor meg két héber férfi civakodott egymással. Rászólt arra, akik a hibás volt: Miért vered a felebarátodat? Az így szólt: Ki tett téged elöljáróvá és bíróvá közöttünk? Talán engem is meg akarsz ölni, ahogyan az egyiptomit megölted?”*(13-14) Úgy tűnt, hogy Mózes azzal a meggondolatlan ökölcsapással, kiesett Isten tervéből, és elveszítette a reményt. Nem bíznak benne, mert önmaga igazságtevő hatalmában bízott.

Mózes ismét bekerül Isten megpróbáltatásainak kohójába. *„Mózes megijedt, és ezt mondta: Bizony kitudódott a dolog. A fáraó is meghallotta ezt a dolgot, és halálra kerestette Mózeset. De Mózes elmenekült a fáraó elől”* (14-15). Mondhatta volna, hogy milyen szerencsétlen, szidhatta volna honfitársainak pletykás száját, hűtlenségüket. De akkor nem figyelt volna jobban önmagára, és nem szállt volna önmagába. Isten külső alkalmait csak akkor tudja megragadni, használni az ember, ha belül a szívében rend van, vagyis a reménység uralma alatt él. Csak ez a belső rend tesz bennünket is alkalmassá küldetésünk teljesítésére. De az érett férfikorba lépő Mózes neveltetése még nem fejeződött be. A fáraói udvar vezetéstudományi nevelése után, szüksége volt a pásztoriskolára, mely Midján földje lett.

Ennek az iskolának is volt „felvételi vizsgája”. A kútnál fáradtan pihenő Mózes lát valamit, ami ismét az együttérzését, szolidaritását teszi próbára. Eddigi keserű tapasztalatából levonhatta volna azt a következtetést, hogy nem érdemes az embereken segíteni, mert azok hálátlanok, és mások segítségéből mindig baja támad az embernek. Isten viszont nem akarja, hogy mi így gondolkozzunk! Mi is történt a kútnál? *„Midján papjának volt hét leánya, akik odajöttek vizet meríteni és a vályúkat megtölteni, hogy megittassák apjuk juhait. De pásztorok is jöttek oda, és elkergették őket. Ekkor fölállt Mózes..”* (16-17). Ha nem tanult volna az egyiptomi kudarcból, akkor a helyzetet, a jogtalanságot ismét erővel, ököllel „oldotta volna meg”. De azt olvassuk, hogy segítségére sietett a lányoknak és megittatta juhaikat. Nem igazságot akart szolgáltatni, hanem az igazságot érvényesítette. Ennek nyomán feleségre, családra talált, hiszen Isten megoldását mindig az igazolja, hogy a közösség Isten és ember, ember és ember között újra épülhet.

Isten minket is éppúgy, mint Mózeset, minden győzelmünk után megpróbál. Ezzel alkalmat ad a megtalált jó begyakorlására. Isten nem siet, és nem késik. Ő kívül van az időn. Biztosított tehát Mózes számára időt a begyakorlásra. Az agilis államférfijelöltből napi türelmet, kitartást gyakorló pásztoember lett, aki (akkor még senki sem sejtette, hogy miért) naponta éveken, évtizedeken keresztül a Sínai félsziget zord tájain tanult megismerni minden fűszálat, és megfékezni indulatait. Az embert mindig az bosszantja a legjobban, ha a másik a jóval visszaél, nem becsüli az érte hozott fáradságot. Így volt ez Mózes esetében is. Jetró pap juhait rendelte az Úr tanítómesterül. Egy-egy fáradságos nap után, amikor a családra, a népre gondolt, nem nagyon érthette Mózes Isten miértjeit. Naponta meg kellett harcolni azért, hogy a remény életbe maradjon a szívében. Ha hisszük, hogy Isten a mi életünknek is készített megváltási tervet, akkor tudnunk kell, hogy a mi esetünkben sincs Istennek másféle módszere.

Próbáink kohójában születik és edződik a jellemünk, amit elviszünk Isten országába erről a földről.

Ma megkérdezi tőlünk Isten, hogy átlátunk-e a véletlenek hitt dolgok csipkefüggönyén. Látjuk-e, hisszük-e a nekünk készített életervet, hiszen ez a reménységünk alapja? Észrevesszük-e, hogy ennek elfogadása életünk értelmének megtalálását jelenti? Nem véletlenül születünk erre a világra. Istennek terve van velünk is. Hitre pedig azért van szükségünk, hogy ez a terv átragyogjon minden szürke hétköznapiunkon, amikor első pillantásra csak úgy „véletlenül” történnek velünk dolgok. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy átlátunk a véletleneken. Ez ad alapot arra, hogy szeretni tudjuk azokat, akiket Jézus Krisztus ránk bízott és higgyünk abban, hogy életünk csak Krisztus terve szerint érhet célba.

Józsué reménysége

Józsué élete Mózes árnyékába kerül a Bibliába, pedig csupa szépet és jót mond róla az Ige. Hűségese (2Móz 24, 13; 4Móz 11,28), bátor (4Móz14,9), Isten akarata iránt engedelmes embernek tartotta, akinek életében beteljesedett, amit az Úr mondott neki „*Csak légy igen bátor és erős, őrizd meg és tartsd meg azt a törvényt, amelyet Mózes, az én szolgám parancsolt neked. Ne térj el tőle se jobbra se balra, hogy boldogulj mindenütt, amerre csak jársz. Ne hagyd abba ennek a törvénykönyvnek az olvasását, hanem tanulmányozd éjjelnappal, őrizd meg és tartsd meg mindazt, ami ebben meg van írva. Akkor sikerre jársz utadon, és boldogulsz. Megparancsolom neked, hogy légy erős és bátor. Ne félj, és ne rettegj, mert veled van Istened az Úr, mindenütt, amerre csak jársz*” (Józs 1, 7-9). Az Úrnak ez a szava Józsué eredményes életének titka. Így lett a rábizottakért felelősséget érző és vállaló, ígéretét hűséggel megtartó ember, akinek hite nem ismert lehetetlent. Józsué a pusztai vándorlás negyven éve alatt megtanulta, hogy Isten vezet. Akkor kellett indulni, amikor a felhő és a tűzoszlop is útnak indult (2Móz 40, 36-38).

A Biblia Józsuéról akkor tesz először említést, amikor Amalék megtámadta Izraelt Refidimnél (2Móz 17, 8-13). Józsué lett a harcosok vezére, de a profi hadsereget csak úgy tudta legyőzni, hogy Mózes Isten botját felemelve imádkozott. Áron és Húr pedig a kezét támasztották, amikor fáradtan leült egy kőre. Józsué már ekkor tekintélyes ember lehetett, hiszen egy tapasztalatlan ifjúra nem bízták az ókorban sem a hadvezetést. Mózes tanítványa volt (2Móz 24,13; 33,11; 4Móz 11,28), aki együtt reménykedett mesterével a nép szabadulásában. A törvényadáskor Mózesrel együtt ott volt a Sínai hegyen és ott volt a Kánaán kikémlelésére kiküldött férfiak között (4Móz 13, 1-33). Ő is látta, hogy Kánaán lakói erősebbek a kivonuló, rabszolgasorból alig szabaduló népnél, de hittel reménykedtek abban, hogy Isten képessé teheti ezt a népet is a győzelemre. Kálebben együtt ezt mondták a Mózes és Áron ellen lázongó népnek: „*Ha az ÚR kedvel bennünket, akkor bevisz arra a földre, és nekünk adja a tejjel, mézzel folyó földet. Csak az ÚR ellen ne lázongjatok, és ne féljete a föld népétől, mert megesszük őket. Tőlük eltávozott oltalmuk, de az ÚR velünk van! Ne féljetek tőlük*” (4Móz 14, 8-9).

Józsué reménysége túllátott a nehézségeken. Feltétlen bizalommal hitt Isten szavában. Tudta, hogy a győzelem nem a nép harci erejétől, hanem Isten akaratától függ. Hitét a nép nem osztotta: „*az egész közösség azt mondta, hogy meg kell őket kövezni.*” (4Móz 14, 10). Istennek kellett közbelépni, hogy a nép ezt a gonosz tervet ne tudja kivitelezni. „*Akkor megjelent az ÚR dicsősége a kijelentés sátora fölött az egész Izraelnek*”. Isten kemény döntést hozott. A lázadás következménye a negyven éves pusztai vándorlás lett, amiben Józsúén és Káleben kívül mindenki életét vesztette. Ez volt a reménység próbája. A népnek naponta Isten kegyelmére, gondviselésére kellett hagyatkoznia. Naponta hullott a manna, ha kellett az Úr a pusztában is fakasztott vizet, de Isten kegyelme, ami sokszor észrevétlen, de az élet alapjaihoz

elengedhetetlen segítség, sokszor észrevétlen marad még a hívő emberek életében is. Megszokjuk és elfelejtünk érte hálát adni.

Lassan eljött az idő, amikor Áron, Mózes és a kivonulásban résztvevők lassan elhaltak. Józsué reménységének vizsgálója Mózes titokzatos halála után jött el (5Móz 34, 6-9). Ő vette át a törzsek irányítását. Parancsot kapott az Úrtól, hogy keljen át a Jordánon és készüljön a honfoglalásra. Isten parancsát megosztotta a néppel: *„Ezt a parancsot adta a nép előjáróinak. Menjetek végig a táboron és parancsoljátok meg a népnek a következőt: Készítsetek magatoknak útravalót, három nap múlva itt átkeltek a Jordánon, hogy bemenjetelek és birtokba vegyétek azt a földet, amelyet Istenetek az Úr ad néktek birtokul”* (Józs. 1, 10-11). Nem volt könnyű a parancsot elhinni és reménykedni. Útjukat állta Jerikó, az erős város, mely a kémek jelentése szerint is bevehetetlennek tűnt a népnek. Amikor a Jordánhoz értek, éppen áradt a folyó a Hermon hegyi hóolvadáستól. Mózes nem kelhetett át a Jordánon (5Móz 3, 23-28). Asszonyostól, gyerekestől, átkelni a folyón, átvinni az állatokat, lehetetlen feladatnak tűnt. Józsué Isten parancsára nem a legjobb úszókat, a legerősebb harcosokat küldte előre, hanem a szövetség ládáját a papokkal, hogy mindenki lássa, itt Isten, vezet, Ő cselekszik.

Nem akármerre mehetett a nép és nem is akárhogyan. Így szólt a parancs: *„Ha azt látjátok, hogy a lévita papok fölemelik Istennek, az URnak szövetségládáját, akkor ti is kerekedjete föl, és menjetele utána. De legyen mintegy kétezer könyök távolság köztetek és közte; ne menjetele közel hozzá. Így tudjátok majd az utat, amelyen mennetele kell, hiszen nem jártatele soha ezen az úton.”* (Józs 3, 3-4). Mindenkinek tudni kellett, hogy Isten a vezető. A kétezer könyök mintegy egy kilométernyi távolság. Nem a szövetség ládája nyitja meg az utat, hanem az ÚR, de a ladában lévő törvény, aminek szentségét tisztelni kell, mutatja az utat. De az útra nemcsak fizikailag, hanem lelkileg is fel kell készülni a népnek. *„Józsué ezt mondta a népnek: Szenteljetele meg magatokat, mert holnap csodákat tesz közöttetele az ÚR”* (Józs 3, 5). Épp úgy kellett cselekedni, mint a Sínai hegynél a törvényadáskor (2Móz 19, 10-11).

A menet elindult. *„A papok vitték a szövetség ladáját a nép előtt. A ladáat vivők megérkezetele a Jordánhoz, és a ladáat vivő papok lába a folyó szélén belemerült a vízbe. A Jordán medre pedig az aratás idején mindvégig egészen tele volt.”* (Józs 3,15) – és nem történt meg a várva várt csoda, várni kellett. Ezek a várakozások a hit próbái. Ezek próbálják meg reménységünket. Ilyenkor sokszor a kétely lesz az úr. Biztos, hogy úgy lesz, ahogy Józsué mondja? Tényleg azt akarja az Úr, hogy átkeljünk a folyón? Kétkedésünk számára még indokokat is találunk. Például ilyeneket: Éppen most van az áradás, a negyven évben még beleférne az is, hogy megvárjuk, míg elmúlik. A tradicionalisták meg így érvelhetele volna: ha Mózes nem mehetetele át a Jordánon, akkor mi most miért indulunk. Az aggodalmaskodók meg a ladáat félthetele volna. De a hívő tudja: tovább kell menni.

Ekkor cselekedetele Isten. *„Egyszerre csak megállt a fölülről lefelé folyó víz, gátként feltornyosult egy nagy szakaszon... A pusztai tenger, azaz a Sós-tenger felé folyó víz pedig teljesen különvált. Így kelt át a nép Jerikóval szemben.”* (Józs 3, 16). Az lett volna a logikus, hogy a különös természeti jelenség kapcsán a papok futó lépésben a folyó túloldalára menekítetele a ladáat és onnan biztatgátják rohanásra a csodálkozó tömeget. De nem ez történt. *„Az ÚR szövetségladáját vivő papok ott álltatele szilárdan a Jordán száraz medrében. Egész Izrael átkelt, és mindaddig száraz volt a meder, amíg az egész nép mindenestül át nem kelt a Jordánon”* (Józs 3,17). Itt nem az történt, hogy az emberek ügyesen cselekedetele Isten segítségével, hanem Isten cselekedetele, akiben feltétel nélkül bíztatele az emberek. Ez a reménység útja.

A túlparton a népre új próba várt. Jerikó álltatele el útjukat. Minden hitbeli győzetele újabb próba követ, mert ez a reménység megerősödésének útja. Egy vándorló pásztor-népnek nem volt eszköze arra, hogy a jól megerősítetele várost megostromolja. A nép Jordánon való csodálatos átkelése félelmet keltetele a kánaániakban, *„megdermedt a szívük, és elállt a*

lélegzetük is” (Józs 5, 1), de ez nem volt elég a győzelemhez. Bíztak a megerősített várfalakban. Ismét Isten cselekedetére volt szükség, és Isten ismét különös, emberileg logikátlan parancsot adott Józsuénak. „Vegyétek hét körül a várost, valamennyi harcossal kerülje meg egyszer a várost. Így tegy hat napon át! Hét pap vigyen hét kosszarvból készült kürtöt a láda előtt. A hetedik napon hétszer kerüljétek meg a várost, és a papok fújják meg a kürtöket. És ha majd hosszan fújjátok a kosszarvakat, ti pedig meghalljátok a kürt szavát, hatalmas harci kiáltásba törjön ki az egész nép. Akkor le fog omlani a város kőfala, és a nép bevonulhat, mindenki egyenest előre” (Józs 6,2-4).

Isten terve gyerekes ostobaságnak tűnt, hiszen ilyen várostromot senki nem látott addig, és azután sem. Az aggodalmaskodók itt is mondhatták volna: ne tegyük nevetségessé magunkat, hiszen a Jordánon való átkelésünk tekintélyt adott nekünk a kánaániak előtt. De itt is Isten akart cselekedni, aki mindig a látszatok ellenére cselekszik. Itt is megtörtént a csoda, a fal leomlott, a hit valósággá vált. Győzött a remény.

A remény legnagyobb ellensége az elbizakodottság, amikor Isten helyett önmagukban kezdünk bízni. A jerikói győzelem után néhány férfit küldött Ajba, ami a következő elfoglalandó város volt Bét-Aven közelében, A várostól egy völgy vezetett le a Jordán felé, amely Jerikótól nem messze torkollott a Jordán völgyének sivatagos területéhez. Ezen haladtak fölfelé a honfoglalók. Józsué ezt parancsolta: „Menjétek el, és nézzétek körül azon a földön. A férfiak fölmentek, és kémkedtek Ajban” (Józs 7, 2). A város sokkal könnyebben elfoglalható volt, mint Jerikó. Amikor a kémek visszatértek azt tanácsolták Józsuénak: „Ne vonuljon föl az egész nép. Csak két vagy háromezer ember vonuljon föl, azok is megverik Ajt. Ne fáraszd oda az egész népet, mert kevesen vannak azok” (Józs 7, 3). Ez volt a szakértő katonák véleménye, az emberek reménye, akik elfelejtették, hogy Jerikó falai nem véletlenül, vagy az izraeli hadsereg remek harca után omlott le, hanem Isten cselekedett. Most, Isten tanácsa nélkül az emberek akartak cselekedni Istenért, Isten nélkül. A vállalkozásnak kudarc lett a vége. „Fölvonultak tehát oda a népből mintegy háromezren, de megfutamodtak Aj emberei előtt. Megölték közülük Aj emberei mintegy harminchat embert, üldözték őket a kaputól egészen Sebarimig, és megverték őket a lejtőn. Ekkor valósággal megolvadt a nép szíve, és olyanná lett, mint a víz” (Józs 7, 5).

Mi volt a kudarc következménye? Jerikó falainak leomlása minden kánaáni előtt nyilvánvalóvá tette Isten tervét, Mindenki észrevehette, hogy ezt a népet Isten vezeti. Most összetört ez a felismerés. A bűnbánó Józsué, aki ruháját megszaggatva, napestig leborulva könyörgött a szövetség ládája előtt az ÚRhoz így panaszolj ezt: „Ó, Uram! Mit mondjak most, hogy Izrael máris meghátrált ellenségei előtt? Ha meghallják ezt a kánaániak és az ország többi lakói, akkor körül fogják bennünket, és még nevünk et is kiirtják a földről. Mit teszel akkor a te nevedért?” (Józs 7, 9).

Isten, ami minden őszinte imádságot meghallgat, nem csodával felel. Először a népnek az okot, bűnének igazi gyökerét kell felismerni. Ehhez önvizsgálatra van szüksége a népnek. Amíg a kudarc okát másokban, a külső körülményekben látjuk, addig hajlamosak vagyunk arra, hogy kisebb-nagyobb önző cselekedeteinktől eltekintsünk. Nagyon sokszor ezek az apró bűnök takarják el az értünk cselekedni akaró kegyelmes Isten arcát előlünk. Alapos vizsgálat után kiderült, hogy Ákán önzése volt az a bűn, amiért Isten nem adott újabb győzelmet népének. Ha Isten kegyelmét „privatizálni” akarjuk, ha önző céljainkra akarjuk használni Isten végtelen erejét, akkor magunkra hagy Isten, és biztos a vereségünk. Az önzés teremtette reménységet nem Úr szava szerint cselekedtek.

Józsué győzelmet győzelemre halmozott, mert Ajnál megtanulta, hogy a reménység Isten tervébe való bekapcsolódást jelent. Meghódította az ország nagy részét, letelepítette a törzseket, igazságosan elosztotta a törzsek között a földet, bár maradtak még el nem foglalt részek is. „Az ÚR nyugalmat adott Izraelnek minden ellenségeitől körül” (Józs 23,1). Józsué megöregedett, tanácsaival ellátta népét, de eljött az az idő, amikor búcsúznia kellett az

életől. *„Józsué összegyűjtötte Izrael minden törzsét Sikembe, egybehívta véneit, családfőit, bíróit és elöljáróit. Odaálltak Isten színe elé”* (Józs 24,1). Ezt tartotta Józsué a legfontosabbnak. Ha a nép elfelejti, hogy Isten színe előtt áll, akkor kiesik abból a reménységből, ami célt, értelmet és megoldást ad a nép életének problémáira. Áttekintették közösen azt az utat, amin Isten vezette őket Ábrahámától egészen a jelenig. A közösen átélt tapasztalatok adnak erőt ahhoz, hogy szembeforduljanak a bálványokkal és szabadon mellett az Isten mellett döntsenek, ami idáig is vezette őket. A reménység Istenét elfogadni nem kényszer. Ezért Józsué így fordul népe vezetőihez: *„De ha nem tetszik nektek, hogy az Urat szolgáljátok, válasszátok ki még ma, hogy kit akartok szolgálni: akár azokat az isteneket, akiket atyáitok szolgáltak a folyamon túl, akár az emóriak isteneit, akiknek földjén laktok. De én és az én házam népe az Urat szolgáljuk”* (Józs. 24,15).

A reménység nem kényszer. Tapasztalatokból születik, az ígéretek vezetnek el hozzá és a megpróbáltatások viharai erősítik a hitet, ami a reménységhez köt minket. A Biblia a reménység vallásának kézikönyve. A régi történetek lelki tanulságai ma is ismétlődnek. Bízni, hinni tanít Isten, hogy mi is reménykedő emberekké legyünk, akik megtanulták: a reménység útja Isten útja. ezen az úton ő vezet egészen a célig.

Gedeon reménysége

A honfoglalás megtörtént, de nem fejeződött be. A törzsek megkapták területüket, de ezzel nem múlt el a megpróbáltatások ideje. A hitbeli feledékenység az Istennel kapcsolatba kerülő ember egyik jellemző tulajdonsága. A honfoglalás után az Ábrahámnak adott ígéret, a pusztai vándorlás nagy hiteősítő tapasztalatai hamar feledésbe merültek. Izraelnek generációnként újra meg kellett tanulni, hogy Isten az egész életünk ura és őt minden dolgunkban tapasztalhatjuk. Újra kellett tanulni a reménységet. A mai kereszténység is hasonló helyzetben van. Istenről csak személyes életünk csődje közepette akarunk tudni. Nem Istent akarjuk követni és megtalálni mindennapjainkban, hanem csupán saját terveink kivitelezéséhez akarjuk felhasználni végtelen erejét. De Istent ma sem lehet kisajátítani.

Gedeon kora is hullámvölgy volt Isten népének életében, hiszen *„Izrael fiai azt cselekedték, amit rossznak lát az ÚR”* (Bír 6, 1). Istennek nem is a mi bűneinkkel van igazán baja, hanem helytelen szemléleti módunkkal. Újra és újra elhitéjük magunkkal, hogy Isten annyira elfoglalt, hogy nem lát minket, nem is figyel ránk, ezért a háta mögött el lehet követni „célszerűnek” gondolt bűneinket. Isten nem kényszeríti rá önmagát az emberre, neki szabadon hátat lehet fordítani. Ekkor viszont nem az következik, hogy a mindenség Ura haragosan büntet, csak leveszi rólunk oltalmazó kezét. Nem ő büntet, hanem mi bújunk ki kegyelmének védő palástja alól. *„Ezért az ÚR Midján kezébe adta őket hét esztendőre”* (6, 1). Isten nem alkalmazott erőszakot népével szemben, de csak addig oltalmazta őket, míg számukra ő volt a felhő és a tűzoszlop, ami védelmezett, oltalmazott az ellenségtől, amíg engedelmesen követték, amíg vezethette őket.

„Midján pedig kemény kézzel bánt Izráellel. Izrael fiai rejtékhelyeket készítettek maguknak a hegyekben, meg barlangokat, és hegyi erődöket Midján miatt” (Bír 6, 2). Érdekes, hogy a megszorult, Istentől önmagát függetleníteni akaró ember mindig saját magára hagyatkozva akarja magától elhárítani a bajt. Nem felfelé keresi a kiutat, hanem inkább rejtékhelyeket készít és barlangokat épít. A gyógyulás lehetősége készen van Istennél, de az embernek kell megtalálni a romlás okát. Ha Isten automatikusan segítene, akkor a bűn súlya eltűnne előlünk. Mindig csak a bajtól, a következménytől akarunk megszabadulni és nem az októl. Nem Midján az igazi ellenség, hanem a hitetlenség, az Isten szövetségi rendjének megtagadása. Izraelnek fel kell ismernie azt, hogy a Midján kezében is, az Isten kezében vannak. Ha Isten nélkül akarjuk megoldani a próbáinkat, ma sem fog más történni, mint Izrael esetében. *„Mert valahányszor Izrael vetett, Midján, Amálék és más keleti törzsek rájuk törtek.*

Ott táboroztak, és tönkre tették a föld termését” (6, 3-4). Ha Isten oltalmazó kegyelmének védőpajzsa mögül elkalandozunk, életünk gyümölcse válik kérdésessé. Az ellenség mindig a termést pusztítja. Midján nyomában ott terem a többi ellenség is. Ennek testi-lelki romlás a következménye. Az élet lehetetlenné válik, nem marad élelem Izráelben.

Az embernek nem természete, hogy a bajban felfelé nézzen. Sajnos, mi legtöbbször olyan „jaj, Istenem” keresztények vagyunk. Csak akkor kezdünk imádkozni, amikor nyakunkon van már Midján. Amolyan „pánik-keresztények” vagyunk. Így volt ez Gedeon korában is. *„Amikor igen elszegényedett Izráel Midján miatt, az Úrhoz kiáltottak segítségért Izráel fiai”* (Bír 6, 6). Az imádság nem változtatja meg Istent, nem arra szolgál, hogy Isten a tervét korigálja. Az imádság akkor éri el a célját, ha bennünket tesz mássá. Ezért az ima nem akarátávitel, hanem akarátávtétel. Az ima azért nyit teret Istennek a cselekvésre, mert az eddig menekülő ember, ismét figyelni kezd Isten szavára. Ezért az Úr prófétát küld. A szabadulás útja egy öntudatosulási folyamat, ami az emberben, hármaskérdésre keresett válasszal indul: miért engedte meg Isten, mire akar megtanítani, és hogyan akar tovább vezetni? Ezeknek a válaszoknak a megkereséséhez kell a próféta. Ehhez viszont emberi megoldásainknak kudarcba kell jutniuk.

A próféta nem jós, nem a jövő tudója. Ő az Isten embere, vagyis a menny és a föld teremtőjéről jelen időben tud beszélni. Nem arra van szüksége a népnek, hogy a dicsőségesnek remélt jövő álmoképét fesse a szenvedő nép elé. A próféta azt tudja, hogy Isten hogyan látja a nép helyzetét, ezért „látó”. Azt a nagyon fontos dolgot tudja, hogy a kivezető út, felfelé van. A jelen összevisszaságát szinkronba tudja hozni Isten tervével. Ahhoz a felismeréshez segít hozzá, hogy a nép - és minden ember - sorsa attól függ, hogy rádöbben-e arra, hogy az egyetlen megoldása az, ha beleépül élete az Isten tervébe. Ezért így prédikál ez a névtelen próféta: *„Így szól az ÚR, Izráel Istene: Én hoztalak ki benneteket Egyiptomból, kihoztalak a szolgaság házából, kimentettelek benneteket az egyiptomiak kezéből és elnyomóitok kezéből, kiűztem azokat előletek, és nektek adtam országukat”* (Bír 6, 8-9). A próféta először mindig emlékeztet. A hit nem más, mint megértett tapasztalat. Mindenki tudta Izráelben hogy Egyiptomból vonult ki a nép, közszájon forgott a Vörös tengeri szabadulás története, de azt felejtette el a nép, hogy a történetek mögött Isten állt. A hitbéli megújulásnak ezért az első feltétele, az egészséges emlékezés helyreállítása. Istenben csak úgy lehet bízni, ha tudom és felismerem, hogy ő volt az, aki eddig is cselekedett. Ezért fejezi be a próféta így Isten üzenetének tolmácsolását: *„és ezt mondtam nektek! Én, az ÚR, vagyok a ti Istenetek! Ne féljétek az emóriai isteneit, akiknek a földjén laktok! De nem hallgattatok szavamra”* (6, 10). Isten semmi újat nem üzen, hiszen ez nem más, mint az első parancsolat megismétlése (2Móz 20, 2-3). A próféta nem újabb és újabb igazságokat tár fel, hanem az okok feltárásával, az út kijelölésével a megoldást segíti elő. Ha nem látunk előre, akkor nézzünk felfelé, és rögtön bízni kezdünk abban, aki az úton addig is elkísért.

Izráel a maga feje után ment és csődbe jutott. Isten vezetése helyett, a saját elgondolásai szerint cselekedtek. A próféta igehirdetése nyomán látni kezdi a nép, hogy hol rontotta el, hogy mi az ellenség támadásának az igazi oka. Ez megnyitja az Úr cselekvése előtt az utat. Meg kell tanulnia a népnek, hogy az Úr ügye akkor is előre megy, ha a látszat más. Ő sohasem a mi stratégiai elgondolásaink szerint cselekszik. Mindig keres egy olyan embert, akit mindenki alkalmatlannak ítél, és aki magát is erőtlennek tartja a feladat elvégzésére. Ilyen ember volt Gedeon.

Gedeon története egy köszöntéssel kezdődik. Eljött az Úr angyala, aki egy egyszerű vándornak látszott és Ofrában a cserfa alatt ráköszönt Gedeonra. A birtok az Abiézer nemzetségéhez tartozó Jóásé volt, és Gedeon lopva, hogy az ellenség észre ne vegye, a présházban csépelte a búzát. Mentette a menthetőt Midján elől. Isten nem passzív, otthon vagy a templom hűvös csöndjében sóhajtozó embert választ. Az angyal megjelenésekor bizonyára megijedt Gedeon, hiszen nem nagyon szerette volna, ha kitudódik az, amit tesz. De

az Úr angyala ráköszönt: „Az ÚR veled van, erős vitéz” (6, 12). Igaz volt-e, amivel köszöntötte Gedeont? A titokban, a rezzenő falevéltől félve dolgozó Gedeon minden volt, csak erős férfi nem. Lehet, hogy még elfojtott álmaiban sem gondolta magáról, hogy erős, az ellenség legyőzésére is alkalmas ember. Mégis Isten őt választotta, mert kész volt tenni.

De Gedeon szívében nemcsak kicsinyhitűség, hanem a hitetlenség konfliktusa is ott húzódott. Ezért így kérdezte – hitetlenségét nem tagadva - az angyalt: „Kérlek, Uram, ha velünk van az ÚR, miért ért bennünket mindez? Hol vannak azok a csodák, amelyről atyáink beszéltek nekünk, hogy hogyan hozott ki bennünket az Úr Egyiptomból? Most meg eltaszított bennünket az Úr és Midján kezébe adott” (6,13). A hitetlenség nem Isten elméleti létének tagadása, hanem jelenlétének fel nem ismerése. Gedeon nem az atyák bizonyágtévő szavaiban kételkedett, hanem abban, hogy Isten a jelenben is éppen úgy munkálkodik, mint a múltban. Csak a hitünk gyengült meg és nem Isten keze lett rövidebb.

Így gondolkodott Izrael többsége Gedeon korában. Isten ezért nem egy rendíthetetlen hithőst vagy egy álmodozót választott ki, hanem egy köznapi embert, aki Isten előtt vállalja gyengeségét. A menny és föld teremője meg akarta mutatni, hogy Isten az, aki a szabadulást adja. Ehhez nem hősiesség, hanem engedelmesség szükséges. Ezért válaszol így Gedeonnak az angyal: „Menj, és a te erőddel szabadítsd meg Izraelt Midján markából! Én küldelek téged!” (14.). Megdöbbenő ez a válasz. Isten nem új erőt akar adni, hanem azt akarja, hogy a meglévőt használjuk az ő akarata szerint. Isten cselekedni akar, szolgát küld, akinek oda kell magát adnia a küldetés teljesítésére. Istennek szüksége van a teljes emberre, de a győzelem, a szabadulás reménységét nem a küldött alkalmassága biztosítja, hanem Isten elküldő szava, amely képessé teszi Gedeont a szolgálatra. Ha Isten velünk van, akkor a mi törekeny erőnk is elegendő a győzelemhez. De az ő jelenlétének tudatában mindig meg kell erősödni. Ezért hangzik el az Úr szájából a küldetést megerősítő mondat.

Gedeon nem hőködik, nem húzza ki büszkén magát, és nem mondja azt, hogy na végre, felismerte valaki, hogy én vagyok az alkalmas szabadító. Gedeon azért volt alkalmas a szolgálatra, mert tudott kételkedni önmagában. Ez tesz bennünket képessé arra, hogy ellássunk egészen Istenig. Ezért Gedeon kérdez, feltárja kicsinyhitűségét. „Uram, hogyan szabadítsam meg Izraelt? Hiszen az én nemzetségem a legszegényebb Manassében, és én a legkisebb vagyok atyám házában” (15). Gedeon egyszerre látja a maga erőtlenségét és Isten küldő parancsának kötelező erejét. Isten meghagyja szolgáját a legkisebbnek, mert Ő akar győzni. Ha az Úr szól menni kell, de az utat nem látja a szolga. Törzsében, családjában nem teszi lehetővé a helyzet, hogy ő legyen a szabadító.

Mit válaszol Gedeon kételkedésére Isten? „Majd én veled leszek, és úgy megvered Midjánt, mintha csak egy ember volna.” (16.) Gedeonnak, Izraelnek és a mai kereszténységnek azt kell megérteni, hogy nem abban van a győzelem titka, hogy milyen nagy dologra vagyunk képesek, mi az, amit tenni tudunk Istenért, hanem az, hogy mennyire tudunk együtt maradni az Úrral. Izrael pontosan azért nyomorodott meg, mert elfordult az Úrhoz. A győzelem kiharcolásáért korábban is mindent megtettek az Izraeliek, de ők nem voltak az Úrral. A győzelemhez nem jó fegyver, vagy meggyengült ellenség kell, hanem Isten jelenléte.

Ezzel a kételyek nem múltak el Gedeon szívéből. Vajon tényleg az Úr volt az az ismeretlen idegen Ofrában a cserfa alatt? Ezért jelt kért. A jel, a csoda nem szül hitet, de a jel meglátása mindig a hit, az Istenben vetett bizodalom próbája. Isten nem ad feleslegesen jelet. Ha nincs hited, felesleges dolog a jeltívánás. Gedeon érdekesen kér jelet. Így szólítja meg az angyalt. „Ha elnyertem jóindulatodat, add nekem valami jelét annak, hogy valóban te beszélsz velem!” (17). Gedeonnál a jel nem a hitet pótolja, hanem a meglévő hitet, bizodalmat erősíti. Ezért ajánlja a következőket: „Ne távozz el innen, míg vissza nem jövök hozzád, míg ki nem hozom ajándékomat, hogy eléd tegyem!” (18). Gedeon kész az áldozatra és ezért nem üres csodát, meggyőző természetfölötti eseményt vár, hanem az áldozatának az elfogadását. Úgy

látja, hogy a jel lényege az elfogadásban van. És nem csalódott. Az angyal megvárta és kinyújtott botja érintése nyomán elhamvadt az áldozat.

A jelek erőt adtak Gedeonnak. A mai ember Isten jelenlétének valóságát veszítette el, ezért a jel a véletlen váltófogalma lett. Hit helyett hitelveteket hiszegetünk és néha, ha valami megijeszt, gyakorolgatjuk, s közben nagy terveket készítünk arra, hogy hogyan fogjuk Isten tervét diadalra juttatni. Gedeon azzal kezdte, amit tehetett. Lerontotta apja Baal oltárát éjjel, mert nappal még félt az Úrért cselekedni, és áldozatot mutatott be az Úrnak. Nem erőre, újabb és újabb jelekre várt, hanem megtette a kicsit még akkor is, amikor életét kellett rátenni Isten ügyére. A döntő fordulat Gedeon apjának szavaiban mutatkozott meg, aki az oltárromboló Gedeon halálát követelő népnek ezt mondta: „*Ti akartok perelni Baalért? Ti akarjátok megmenteni őt? Aki perbe száll érte, az meg fog halni reggelig! Ha Isten ő, akkor pereljen ő magáért, amiért lerombolták oltárát*”. (Bir 6, 31-32). A néma, tehetetlen istenekben való hit állja ma is útját az Igaz Istenben való hitünknek. Igaz, hogy ezeket az isteneket ma nem Baalnak (= Úr) hívják, hanem pénznek, sikernek, társadalmi elismerésnek. Aki a saját magáról elhitt illúziói miatt, nem hagyja szóhoz jutni Istent, az félni fog mindentől. Isten csak akkor tud értem harcolni, ha a kicsin hű vagyok.

Eljött a nagy csata ideje. Midján, Amálék és a keleti törzsek rátámadtak újra Izraelre. A helyes útra találás még nem a győzelem. Gedeont, akit az Úr felruházta lelkével, hadba szólította először a maga nemzetségét, de most már a többi törzsekből is jöttek támogatók. Mivel tudta, hogy nem neki kell az Úrért tenni valamit, hanem a ÚR akar cselekedni, amiben ő csak eszköz, újra jelt kér. Ez nem a hitetlenség megnyilvánulása, hanem a saját cselekedeteire építő, az „Úrért” (valójában az ÚR helyett) cselekedni akaró emberi gondolkodásmód elhárítása. Gedeon nem szerette volna a saját terveit, vágyait az ÚR terveként feltüntetni. És Isten kétszer is jelt adott. (Bir 6, 37-40). Gedeonnak indulni kellett. Tudta, hogy csapatai gyengébbek, mint az Izraelre törő, sokat próbált, sok győzelemben edzett ellenfél. Mégis, a maga erejével vállalta a kockázatot. Elindult a csataterre.

Isten most váratlanul közbeszólt. „*Akkor az ÚR ezt mondta Gedeonnak: Sok ez a nép, amely veled van, nem adhatom kezükbe Midjánt, különben még így fog dicsekedni velem szemben: az én kezem szabadított meg engem!*” (Bir. 7, 2). Ezért az Úr parancsára kihirdette Gedeon, hogy a gyávák, akik félnek az ellenségtől szabadon hazatérhetnek. Ez még érthető próba volt. De Isten tovább szűkítette a kis csapatot. Egy egészen különös próbát adott. Az döntötte el, hogy ki marad a kis csapatba, hogy hogyan ittak a katonák a patakból. (Bir 7, 4-8). Stratégiaileg mindenképpen értelmetlen volt ez a próba. De isten meg akarta mutatni azt, hogy a kevés is sok ott, ahol Isten cselekszik. Ez az a pont, ahol mi, laodiceai hívők vakok vagyunk. Nem látjuk azt, hogy Isten nem látványos sikerekhez akar segíteni minket. Ő mindig rangrejtve van jelen a nagyküzdelemben. Nem a dicsőség látszatát kedveli. Az Ő szava ma is halk, csendes szó. Meghalljuk-e az Ő szavát?

Isten megengedi, hogy népe igen megnyomorodjék, hogy cselekedni tudjon vele. Mi sokszor „nagyszerű”, korszerű terveinkkel torlaszoljuk el Isten útját. Istennek erőfeszítésébe kerül, hogy emberi terveinket megszegyenítse. Mi sokszor összegyűlünk, mert azt várjuk, hogy nekünk szépet, lelkesítőt és elandalítót mondjanak, mert a valóság előtt akarunk elmenekülni. A misszióknak nem az a kérdése, hogy Isten hogyan fogja elvégezni azt a munkát, amit ő erőre megmondott, hanem az, hogy saját terveink helyett el tudjuk-e fogadni azt a tervet, amit Ő szánt nekünk. A prófétai igék nemcsak a világ állapotáról, hanem a mi helyzetünkről is beszélnek. Az öt balga szűz azért késett el a menyegzői lakomáról, mert azt gondolta, hogy a vőlegény késik és képtelen volt a vőlegény terve szerint várni. Krisztus visszajövetele előtt Isten népe sokszor azt gondolja, hogy elhagyta az Úr, egyedül maradt (És 49:14), még az is megfordul fejében, hogy „*hiábavaló Istent szolgálni*” (Mal 3, 23-16). Isten újat akar cselekedni és ennek elfogadásához, a mi erőnkkel kell elindulni, ma. Ez az egyetlen reális megoldás.

Illés reménysége

A próféták reménységét is próbára teszi Isten. Illés sem volt Isten kivételezettje, ő is ugyanolyan ember volt, mint mi. Isten megbízásából a szárazságról jövendölt és a szárazság bekövetkezett, nyomában jött az éhség és mindenféle nyomorúság. Ettől ő sem menekült meg. Először egy időszaki patakocská mellé küldte az Úr, hogy ott a falánk és tisztátalan hollókra bízva a táplálását, majd egy éhség elől halálba menekülni akaró sareptai asszonyra. Itt Illés áldására volt az özvegynek, de csak addig maradhatott illegalitásban, amíg el nem jött az az idő, amit egyedül csak az Úr tudhatott. Aháb hiába kerestette halálra, maga állt a király elé. Így jött létre a Karmel hegynél a nagy istenítélet, ahol az Úr igazolta szolgáját. Nem Illés, hanem az Úr győzött.

Ez után kezdett Illés nagyon is hozzánk hasonlítani. Sok bibliamagyarázó elképzelhetetlennek tartja, hogy a Karmel hegyi győzelem után megtörténhetett az, amiről 1Királyok 19. fejezetében szó van. Ezért a megfoglyatkozott hitű Illésről szóló történetet valahová az Illésről szóló feljegyzések elejére próbálják tenni. Hiszen mégis csak elgondolhatatlan, hogy Isten rettenthetetlen prófétája a győzelem, élete csúcspontja után így viselkedjen. A próféta a legnehezebb helyzetekben kérlelhetetlenül kitartott, most meg gyáva nyúlként fut. Azt pedig nekünk is tudnunk kellene, hogy lelkileg, győzelmeink másnapján vagyunk a legsérülékenyebbek, a legfogékonyabbak a kicsinyhitűségre, mint máskor. Hogyan lehet ez? Hogyan történt ez Illésnél?

Az Ószövetség soha nem úgy beszél a prófétákról, mint hősökről. Ők is csüggedésükkel, gyarlóságaikkal küzdő emberek voltak. Csalódtak önmagukban, munkájukban és néha bizonyára arra is gondoltak, hogy Isten is elhagyta őket. Úgy tűnt most Illésnek, hogy hiába volt a prédikáció, hiába a Karmel hegyi csoda, a szárazság, az égből leszálló tűz. Hiába imádkozott és hiába hullt az éltet adó eső. Illés menekült küldetése színteréről, és látszólag Jezábel győzött. Bizonyára mi, Istennek huszonegyedik századi szolgálói szívesen adnánk tanácsot Illésnek: „Imádkozz, kérd Istennek oltalmát, hiszen már sokszor tapasztaltad”. Talán szemrehányó szavakkal is korholnánk Illést: „Egy próféta soha nem lehet depressziós. A depresszió kicsinyhitűség, és aki Istenben bíz, az nem hitetlenkedhet”. Csakhogy Illés mindezt tudta, és bizonyára százszor szebben, meggyőzőbben el tudta volna prédikálni kortársainak ezt az igazságot, most mégis futott.

Így érkezett a júdeai Beérsebába, ami legalább háromnapi járőföldre volt az izráeli fővárostól, Jezábel palotájától. Ez a város messze volt Aháb országától, Illés így „mentette életét”. De hamar kiderült, hogy Illés nem Jezábeltől félt igazán, hanem önmagát veszítette el, hiszen „*Legényét ott hagyta, ő pedig elment a pusztába egy napi járőföldre. Odaérve egy rekettyebokorhoz, leült alá, meghalni kívánt, és ezt mondta: Elég most már URam! Vedd el az életemet, mert nem vagyok jobb elődeimnél!*” (1Királyok 19, 3-4). Ez a látszólagos bűnvallomás sok mindent elárul a prófétáról. Sokat várt a Karmel hegyi csodától. Azt gondolta, hogy Isten kétségbevonhatatlan cselekedete megváltoztatja a népet és egy teljes, alapvető, mindenre kiterjedő reformáció megy végbe a nép életében. De tévedett. Az emberek megcsodálták Isten cselekedetét, megijedtek, Isten hatalmát szóban elismerték, de az életük, magaviseletük, belső értékrendjük nem változott. Most Illés úgy érezte, hogy egyedül maradt és hiábavaló volt mindaz, amit eddig cselekedett. Nem akart többé az emberekkel vesződni. A 21. századi ember depressziójának tökéletes képe ez a jelenet. Nekünk is megvannak a magunk rekettyebokrai, ahol halni készülünk.

Ide jut az a próféta, aki maga akar vigyázni az életére. Érdekes, hogy amíg Isten küldetésében járt, nem volt annyi gondja a maga életével. Amíg az ember küldetésben jár, addig nem veszíti el életének célját. Látszólagos bűnvallomása nem más, mint annak a felismerése, hogy emberi logika szerint céltalannak látja mindazt, amit eddig az Úrért tett.

Ezért „*lefeküdt, és elaludt a rekettyebokor alatt*”(5). Sokszor hallunk prédikációt a tíz szűz alvásáról, Laodicea langymelegségéről, de arra ritkán nyílik rá a szemünk, hogy nemcsak közömbösség álma van, hanem sokszor reményvesztettségünkben is alszunk, ez a depressziós alvás. Ilyen volt Jónás álma a hajó fenekén, aki a küldetése elől menekülve, kétségbeesésében, reményvesztettségében aludt el. Ezek az önmagunkat, egymást és a körülményeket vádoló gonosz álmaink. Alvásba merülünk, menekülve a felelősségünk elől. Isten népe ebben az álomban nem erőt merít, hanem erőt veszít. Új erőt nem az álom, hanem a szolgálat ad.

Illés az életét mentve menekült az élet elől, mert éppen az új erőt adó szolgálatba fáradt bele. Keserűen vallja: nem vagyok jobb. Nem az önmagunkról alkotott álmaink adnak reménységet, hanem az a felismerés, hogy életünk nem hiábavaló, hiszen része a megváltás tervének. De igaza van-e Illésnek? Tényleg semmi értelme nem volt eddigi szolgálatának? Ott a bokor alatt úgy tűnt, hogy ez az igazság. Sátán nagyon sokszor úgy tud rajtunk győzni, hogy gyarlóságainkból, kicsinyhitűségünkéből, sőt bűneinkből válaszfalat épít Isten és közénk. Ha hibáinkat és gyarlóságainkat napestig számláljuk, nem kerülünk közelebb sem Istenhez, sem egymáshoz, és lelkileg sem erősödünk. Isten nem bűneink pontos számbavételével akar megszabadítani a bűntől, hanem Jézus szolgálatra kötelező büntörítő vérével. Ha valaki csak a saját mulasztásait, sikertelenségét látja, soha nem fogja megismerni Isten reménységet adó kegyelmét. A felismert bűn megbilincsel akkor, ha nem visszük Jézushoz és nem halljuk meg szolgálatra hívó szavát. Ez a szó nem könnyes bánkódásra, hanem önmagunk átadására hív. Így volt ez Illés esetében is.

Isten nem hagyta jóvá azt, hogy prófétája a pusztában alszik egy rekettyebokor alatt. Ő nem örül annak, ha egy ember bűnei felett búsongva alszik, vagyis semmi hasznosat nem tesz másokért. Ennél csak az a nagyobb véték, ha elbizakodottan prédikál Isten embere a másiknak olyan ígéretet, amilyenekkel ő soha nem él. Angyalt küld, hogy felébresszen és nem korholt szemrehányó szavakkal. Mi sokszor azt gondoljuk, hogy az ébresztő prédikáció egy dörgedelmes, kegyetlenül ostorozó szózat. De a szeretet Istene, minket is meg akar tanítani szeretni. Ezért az angyal a csüggedt prófétával két dolgot akar tenni: fel akarja ébreszteni, és táplálni akarja. A csüggedt szívű próféta alkalmatlan arra, hogy magasröptű igazságokról kapjon Istentől kinyilatkoztatást. Csak egy kis pogácsára, jó szóra van szüksége. Ha elfáradunk, ha úgy érezzük, hogy munkánk meddő volt, akkor bennünket is ébresztgetni, táplálni akar Isten. Illés tapasztalatáról ezt írja E. G. White: „Elengedhetetlenül szükségünk van reménységre és bátorságra, hogy tökéletesen tudjunk szolgálni Istennek. Ezek a hit gyümölcsei. A csüggedés bűn és ésszerűtlen.(...) Van biztos orvosság a csüggedtek számára: a hit, az ima és a munka. A hit és tevékenység napról napra növekvő biztonságérzetet és megelégedést ad” (E. G. White: *Próféták és Királyok* Bp. 1994. Advent K. 104-105).

Úgy tűnt, hogy az angyal fáradozása nem ért cél. Illés ugyan felkelt, evett és ivott, de újra visszaaludt. Bizonyára mi szigorúbb módszerekhez folyamodtunk volna és kemény dörgedelmekkel akartuk volna az elfáradt prófétát felébreszteni. De Isten tudja azt, hogy depressziós szolgájának most nem feddésre van szüksége - az az elbizakodottság idején hasznos eszköz – hanem megértő, segítő szeretetre. Isten angyala nem volt fáradt és rest, ezért „*az ÚR angyala másodszor is visszatért, megérintette, és ezt mondta: Kelj föl, egyél, mert erőd felett való út áll előtted*” (7).

Isten nem mondott le Illésről. Az Illés fölé hajoló szánakozó angyalarc nem az ellenség arca volt. Az angyal most sem korholt, hanem élesztgetett és enni adott. Először csak a kétkedés és a megfáradás ellen adott neki enni, most már elárulja az angyal azt is, hogy Istennek az a terve, hogy egy erőn felüli utat járjon végig a próféta. Az Úr nemcsak erőt akar adni megfáradt szolgájának, hanem a céltalanná vált életű embernek új célt is. Ő ma is azzal erősíti népét, hogy új feladatot, célt tűz ki eléje a semmit meg nem oldó elkeseredés helyett. És a prófétának indulnia kell. A feljegyzés szerint „*Ő fölkel, evett és ivott, és annak az ételnek az erejével ment negyven nap és negyven éjjel az Isten hegyéig, a Hóreb-ig*”(8). A

Hóreb hegy Beérsebától mintegy 480 kilométerre van, ezért negyven nap viszontagságos vándorlás várt Isten emberére. Az Úr sajátos „munkaterápiája” ez. Illésnek negyven napig volt mit végiggondolnia. Akkor ad erők feletti utat elénk Isten, amikor úgy érezzük, hogy élni sincs erők. Ő azt akarja, hogy észrevegyük végre, hogy nem mi hozzuk létre az üdvösség művét, hanem Isten adja az erőt mindenhez, még az erők feletti úthoz is.

Illés azért gyógyult meg depressziójából, mert a megbízást engedelmesen vállalta. Eddig a maga életét mentette, most Istenre bízta önmagát. Nem az önbizalma tért vissza, hanem a látása gyógyult. A pogácsa erejének az volt a titka, hogy Isten akarta, hogy ismét meglássa a maga helyét az ő tervében.

Hóreb hegye volt a szövetségekötés és a törvényadás helye volt. Itt hívta el Isten a népet a szolgálatra. Amikor a próféta a Hórebhez ért, behúzódott egy barlangba. A héber szöveg határozott névelője azt sejteti, hogy „a” barlang az a hely volt, ahol Mózes is találkozott az Úrral. Mózes éppen úgy kétségbeesett az aranyborjút készítő nép hitetlensége miatt, mint ahogyan Illésnek fájt népe hitehagyása. Neki is szüksége volt arra, hogy Mózeshez hasonlóan meglássa Isten dicsőségét. Ekkor váratlanul megszólította az Úr. Kérdezett: *„Mit csinálsz itt Illés?”* A meglepődött próféta, szíve minden keserűségét kiöntötte az Úr előtt: *„Nagyon buzgólkodtam az ÚRért, a Seregek Istenéért, mert Izráel fiai elhagyták szövetségedet, lerombolták oltáraidat, prófétáidat pedig fegyverrel ölték meg. Egyedül én maradtam meg, de az én életemet is el akarják venni”* (9-10).

Bár engedelmeskedett az Úrnak, úgy tűnik, hogy a depresszióból még nem gyógyult ki. Az emberek cselekedeteitől nem lát el Istenig. Csak saját tettét látja, meg azt, ahogyan az izráeliek viselkedtek. Úgy tesz, mint az az orvos, aki személyes sértésnek veszi azt, ha a páciense megbetegszik. Imájában arról panaszkodik, hogy milyen a nép és nem ahhoz kér erőt, hogy valamit tenni tudjon értük. Illés rossz lelkiállapotának az a legbiztosabb jele, hogy úgy érzi egyedül maradt. Ha Istenhez hűségesek vagyunk, soha nem kerülhetünk abba a helyzetbe, hogy nem találjuk a társakat, nem vesszük észre a testvéreinket, akikért mindazt kaptuk, amink van. A keresztény a fogyasztói társadalomban - ahol a szélsőséges individualizmus filozófiája az általánosan elfogadott -, ott is a másikért élő ember. Illés, önsajnálattól nem látta a munkamezőt, nem tudta szánni Izráelt.

De Isten megmutatta önmagát és így szólt Illéshez: *„Jöjj ki, és állj a hegyre az ÚR színe elé! És amikor elvonult az ÚR, nagy és erős szél szaggatta a hegyeket, és tördelte a sziklákat az ÚR előtt; de az ÚR nem volt ott a szélben. A szél után földrengés következett; de az ÚR nem volt ott a földrengésben. A földrengés után tűz támadt; de az ÚR nem volt ott a tűzben. A tűz után halk, és szelíd hang hallatszott. Amikor ezt meghallotta, palástjával eltakarta az arcát, kiment, és megállt a barlang bejáratánál”* (11-13). Illés szívesebben találkozott volna a hegyeket tépő szélben, a földrengésben vagy a tűzben az Úrral. Ez sokkal látványosabb és meggyőzőbb lett volna. Az Ószövetségben Isten megjelenésének gyakori kísérőjelensége a tűz, a viharos szél vagy a földrengés (2Móz 18, 16. 16. 20, 18. 5Móz 33, 2. Bír 5, 4. Zsolt 29, 7. 97, 3-5, 114, 6-8. Ez 1, 4). Itt mégsem így közelít a prófétához. Ezek a lenyűgöző természeti jelenségek csak az Úr előtt járnak. Isten a halk, szelíd szót szereti, mert nem lenyűgözni akar, hanem a szívünkre beszélni. „Nem isteni hatalmának óriási megmutatkozásával, hanem halk szelíd hangon akarta Isten kinyilatkoztatni önmagát szolgálja előtt. Meg akarta Illést tanítani arra, hogy nem mindig a leglátványosabb munkával lehet a legeredményesebben véghezvinni szándékát” (E. G. White: *Próféták és Királyok* Bp. 1994. Advent K. 107).

Az Isten megjelenésére utaló kifejezést többféleképpen adják vissza a fordítók. Van, aki a „finom hallgatás hangjának” értelmezi a héber kifejezést, mások „leheletszerű hangnak” fordítják. Mindegyik kifejezés arra utal, hogy Istent csak belsőleg, nagyon közvetlenül és személyesen érthetjük meg és csak így találhatunk rá. Ő nemcsak a viharok, az ítéletnek a nyelvén tud az emberrel érintkezni, hanem a csendben is eléri célját. De ez az alkalom,

amikor Isten halk szava is meghallható, nagyon nehezen alakul ki az emberben. Illés megérezte Isten jelenlétét, ezért takarta el az arcát. És Isten ismét ugyanazt kérdezte Illéstől: *”Mit csinálsz itt, Illés?”* És ő, mintha mit sem tanult volna, ugyanazt válaszolta. Még mindig a megkeseredett ember szólt belőle. Ez a diagnózis nem csupán a népre, hanem a prófétára is jellemző. Nem látja az aratnivalót, csak azt az általa végzett munkát.

Isten nem vitatkozik Illéssel, hanem hármassal megbízatást ad a prófétának, mert csak így tudja a céltalanság érzéséből kiszabadítani. Két királyt kell királlyá felkennie és meg kell keresni prófétautódját is. Tehát visszaküldi szolgáját a világba, hogy egy kicsit mélyebben és jobban ismerje meg azt a feladatot, isteni célt, amire rendeltetett. A Biblia nem jósol, és a Bibliával sem lehet jósolni, viszont Isten a jövőt mégis megosztja az emberrel, mert az az akarata, hogy belássuk: a történelmet nem a véletlenek irányítják. A célt megmutatja, de az útból csak annyit tár fel előttünk, amennyire szükségünk van ahhoz, hogy bízni tudjunk öbenn. Sokszor nehéz elfogadnunk azt, hogy a megváltási terv nem velünk kezdődött és nem is velünk fog véget érni. Nem mi irányítjuk missziói stratégiai tervekkel, hanem csak részt kapunk az Isten tervéből.

Még egy oka volt annak, hogy Illés új küldetést kapott. Ahhoz, hogy a próféta meggyógyuljon, le kell győznie magában a pótolhatatlanság illúzióját. Illés azt hitte, hogy egész Izráelben csak ő imádja igazán Istent. Ezért nem látta testvéreit, a hétezerket. *„De meghagyok Izráelben hétezer embert: minden térdet, amely nem hajolt meg a Baal előtt, és minden száját, amely nem csókolta meg azt”* (18). Illésnek meg kellett tanulnia, hogy minden ítélet mögött ott rejtőzik a kegyelem. Izráel sorsa nem tőle, nem a próféta buzgóságától függ, hanem Isten kegyelmes akaratától. A hűséges maradék Isten titka, a próféta feladata az érték való szolgálat. A maradék a reménység jele, az új kezdet lehetősége.

Mi is sokszor gondoljuk, hogy egyedül maradtunk, nincs társunk a hitben. Isten a mi szemünket is meggyógyítja a vakságtól, hogy észrevegyük a hétezerket, akik nem hajtottak térdet a Baal előtt. Minket sem a kudarcok felsorolásával, vagy a bűnök feletti búsongással bízott meg Isten, hanem a maradék összegyűjtésével. Isten gyermekei rejtve ott élnek körülöttünk. Sok ember hiszi és várja Jézus Krisztust. Lehet, hogy még sok mindenben nem értünk egyet, de egy a hitünk és reménységünk Urunk visszajövetelében, és szabadításában. Isten azt akarja, hogy megtaláljuk egymás kezét és együtt legyünk azok a felemelt fejű emberek, akik majd ama napon azt mondják: íme, a mi Istenünk, akit mi vártunk, örülünk és örvendezünk szabadításának. Elkeseredetten nem lehet Krisztust várni, csak hitben és szeretetben munkálkodva.

Dániel reménysége

Különös, bűnöktől és Istentől adott kegyelmes alkalmaktól terhes korban élt Dániel. Valamikor a Kr.e. 620-as évek végén született Jeruzsálemben, és neve is kifejezi korának minden terhét. Dániel azt jelenti „Isten a bíró”, vagy személyesebben: „Isten a bírám”. Valóban jó, kifejező prófétai név ez, hiszen Dániel volt az első próféta, aki Isten kinyilatkoztatása nyomán rádöbbsent arra, hogy az emberek, az országok, és az egész világ sorsa Isten előtt dől el. A történelem a különböző vadállatok uralma alatt senyved, míg el nem jön az Öregkorú, aki igazságot fog szolgáltatni a Felséges szentjeinek. Nem előbb és nem később, de *„akkor bekövetkezett az az idő, amikor a szentek foglalták el a királyságot”* (Dán 7, 22). De Dánielnek egy hosszú élet tapasztalata kellett ahhoz, hogy nyitott legyen ennek a prófétai igének elfogadására. Azért olyan különös, hogy ez a prófétai könyv, döntően élettapasztalatok sora, Dániel hitpróbáinak gyűjteménye. Ezeknek tanulsága nélkül nem lehet megérteni azt, amit Isten, mint a világtörténelem ura, cselekszik.

Dániel Izrael történetének egyik legtragikusabb szakaszában született, mégis ő a reménység prófétája lett. Dániel könyve egy nemzeti tragédia bejelentésével kezdődik:

„Jójákim uralkodásának harmadik évében eljött Nebukadneccar, Babilónia királya Jeruzsálem ellen és körülzárta azt” (Dán 1, 1). Ez a tömör mondat csak Júda történelmének ismeretében bomlik ki igazán előtünk. A törvényt megtaláló Jósias király, aki az atyák hitét megújította, Kr.e. 609-ben a megiddói csatában életét vesztette a II. Nékó fáraó (609-594) elleni harcban. A pogány Nebukadneccar jött és győzött. Isten látszólag nem védte meg népét. „Az Úr a kezébe adta Jójákimot, Júda királyát és az Isten háza fölszerelésének egy részét; ő pedig elvitte a fölszerelést Sineár földjére, a maga isteneinek a templomába, és isteneinek a kincstárába helyezte el” (Dán 1, 2). Isten nem tett népéért csodát. Még ekkor nem pusztult el a város. Nebukadneccar csak előkelő ifjakat vitt fogságba, hogy Babilonba, feltétlen Babilonhú politikusokká, vezető tisztviselőkké képezzék őket, hogy a szüntelenül lázongó Júdeaiakat a birodalom aklába terelje ez által. Látszólag Isten magára hagyta a népet, elhagyta az Úr templomát, mit az emberi önzés sokszor változtatott a latrok barlangjává (Jer 7, 3-11). Isten soha nem hagyja, hogy népe, bűneit a kegyes látszatok palástja mögé rejtse. Ez viszont mindig hitpróbát jelent Isten kegyesei számára.

Dánielnek és társainak ott kezdődött a hite, amikor az Úr ígéreteire emlékezve, prófétai szavára hallgatva a látszatok ellenére is bízni kezdtek benne. Így az ő hitbeli tapasztalatuk nagyon „modern”, hiszen a 21. század kereszténysége valóban hasonlít Jézus példázatának szüzeihez, akik a vőlegény várása közben mindnyájan elaludtak (Mt 25, 5). A mai langymeleg kereszténység álmos laodiceai passzivitása mögött az a kicsinyhitőség húzódik meg, hogy Isten elhagyott bennünket és nem emlékszik meg többé rólunk (Ézs 49, 14-17). A világtörténelem kulisszái mögött ma is ott húzódik Isten ügye, de ezt csak a hit szemével lehet látni. Isten nem csodák sorával akarja bizonyítani magát, hanem azt akarja, hogy a kicsin legyünk hozzá hűségesek.

A meghódított országok királyi sarjait szokás volt túszként elhurcolni, hogy ezzel a hódítók biztosítsák a meghódítottak hűségét. Így saját nevelésű uralkodókkal lehetett a vallásos országok megüresedett trónját elfoglalni. Ezek a fiatalok a királyi udvar minden pompáját és gazdagságát élvezték, semmiben sem szenvedtek hiányt. Fényes karrier állt előttük. Fiatalok, csaknem gyermekek voltak. Már a csapatba bekerülni is rangot jelentett. Mégis, legnagyobb kísértéseik a sikereikben rejtőznek. Az Isten akarata iránti engedelmisségünket nehéz összeegyeztetni karrierépítésünk érdekeivel. A világban nem a szeretet, hanem az önzés törvénye uralkodik. Széllal szemben fut az, aki Isten törvényeinek akar engedelmesedni, amelynek betöltése a szeretet.

A hűség próbái kívülről nézve mindig kis próbáknak tűnnek, mert „csak” a jellem, a belső ember próbája. Isten ezeken a próbákon – ma talán úgy mondanánk, hogy teszteken –, mindig a kicsin való hűséget vizsgálja. Ezzel világít át bennünket a kegyelem. „A király elrendelte, hogy adjanak nekik mindennap a király ételéből, és abból a borból, amit ő szokott inni” (Dán 1, 5). A fiataloknak végig kellett gondolni, hogy Isten „ellátmánya”, ajándéka a fontosabb, vagy Nebukadneccar kegye. „Dániel azonban elhatározta, hogy nem szennyezi be magát a király ételével és azzal a borral, amit ő szokott inni” (8). Ez a kicsin való hűség volt Dániel igazi prófétai elhívása. Isten tőlünk sem azt várja, hogy érte nagy dolgokat tegyünk. Ő akar értünk, rajtunk, általunk cselekedni, de ennek a kulcsa – engedelmisség a kicsin.

Mivel Dániel hűséges maradt Istenhez, és betartotta a szolgálati utat „Isten a főudvarmestert jóindulatra és szeretetre indította Dániel iránt” (9). Isten csak akkor tud bennünket használni, és akkor tud befolyásolni embereket a mi érdekünkben, ha bennünk is az az indulat van, ami Krisztusban volt. A főudvarmester kockázatot vállalt az ifjakért. A politikailag fontos foglyokért személyes felelősséget kellett vállalnia a király előtt. Jogosan válaszolta Dániel kérésére azt, hogy „félek az én uramtól, a királytól, mert ő rendelkezett így ételetekről és italokról. Mi lesz, ha azt látja, hogy ti soványabbak vagytok, mint a veletek egykorú ifjak? Még bajba kerülök miattatok a királynál” (10). Dániel tíz napos próbát kér, és

mivel társaival együtt a mindennapi kötelességteljesítésben is élen jártak és tanulásukkal sem okoztak csalódást tanítóiknak, engedett.

A napi kötelességteljesítések, apró helyállások és hitbeli tapasztalatok sorát így adja tudtunkra az Ige: „*Ennek a négy ifjúnak megadta az Isten, hogy előrehaladjanak a tudományban, mindenféle írásban és bölcsességben. Dániel pedig értett a látomások és az álmok magyarázatához is*” (17). A sikert az ifjak nem magunknak tulajdonították, hanem hitük szerint Isten adta azt. Az utolsó vers elárulja nekünk, hogy ezt a beszámolót Dániel sokkal később, majd két emberöltő után írta le, de életére visszanézve sem változott az a tapasztalata, hogy Isten cselekszik az életünkben. Ez az isteni segítség vezette át Dánielt a váltakozó politikai rendszerek labirintusán. Ez adott erőt akkor, amikor minden elveszni látszott. Ez készítette fel társaival együtt a vizsgára, ami eldöntötte sorsukat.

Az igazi vizsga ideje akkor jött el, amikor a bölcsek álomfejtése csődbe jutott és a király ki akarta irtani az összes udvari álomfejtőt, csillagjóst és bölcset, köztük Dánielt és társait is. A kicsin való hűség után, most eljött a reménység igazi próbája. A király „*igen nagy haragra gerjedt, és elrendelte, hogy végezzék ki a babiloni bölcseket mind*” (Dán 2, 12). A parancs végrehajtását természetesen nem a legelőkelőbb, legbefolyásosabb bölcsekkel kezdték, hanem a kezdőkkel. Így a frissen vizsgázott Dánielre és társaira az elsők között került sor. Nem Dániel és társai voltak Nabukodonozor előtt, hanem tanítómestereik vizsgáztak most elégtelenre. Mégis kockára került az életük. Dániel nem vesztette el a fejét. A bölcsek csődje Nebukadneccar csődje is volt. Ezért bízva Isten segítségében a király elé állt és időt kért. Ahhoz, hogy Isten itt közbeszóljon, szükséges volt, hogy Dániel és az ifjak felismerjék az egyetlen megoldást, szükség volt arra, hogy felülről kérjenek segítséget. Ez volt az egyetlen életmentő cselekedet.

Dániel nem volt egyedül az imádságban. Nem sóhajtoztak szerencsétlen sorsuk miatt, nem mondogatták, hogy mások miatt jutunk ilyen szerencsétlen sorsra, hanem „*irgalomért könyörögtek a menny Istenéhez, hogy e titok miatt ne vesszenek el Dániel és társai a babiloni bölcsekkel együtt*” (Dán 2, 18). Életmentő, lélekmentő könyörgés volt ez, hiszen nem a hamis tudományokat követő bölcsek megbüntetéséért, vagy csak az ő személyes sorsuk jobbrafordulásáért könyörögtek, hanem a bölcsekért is, akiktől a király emberileg lehetetlen feladat megoldását várta. Isten válaszolt az imára. A király álmát megoldotta Dániel, amivel nemcsak a maga és társai, hanem a bölcsek életét is megmentette. Dánielen keresztül Isten a reménység titkát tárta fel, amikor így magasztalja az Urat:

*övé a bölcsesség és a hatalom.
ő szabja meg a különböző
időket és alkalmakat.
Királyokat taszít el,
és királyokat támaszt.
Ő ad bölcsességet a bölcseknek,
és tudományt a nagy tudósoknak.
Ő tárja fel a mélyen elrejtett titkokat;
tudja mi van a sötétben,
és nála lakik a világosság.*
(Dn 2, 20-22)

Az imádság után Dániel Árijókhhoz a testőrparancsnokhoz szaladt. Az első szava az embermentő mondat volt: „*Ne pusztítsd el a babiloni bölcseket!*” (Dán 2, 24). Ha Isten valakin keresztül üzenetet közvetít, azt embermentővé teszi. Dániel nem lett volna Isten embere, ha a bölcsek jól megérdemelt büntetése felett örvendezhetett volna, vagy magát, társaival együtt „sztárolhatta” volna. Nem az ő érdeme volt a megjelentett álom. Nem lehet az Isten embere, aki a kinyilatkoztatásból személyes sikert, karriert akar építeni. Dániel nemcsak

magáért és társaiért állt a király elé, hanem társaiért is. Aki a másik ellen harcol, annak az Úr nem ad kinyilatkoztatást.

A király izgatottan szólítja meg a fiatal Dánielt, hiszen a bölcsek csődje az ő csődje is. Érzi, hogy nem természetes álmot látott, amit látott és nem véletlenül felejtette el az égi üzenetet. Minden kegyetlen követelőzése ellenére nem jutott előbbre. Szinte vulkánként tört elő belőle a kérdés: „*Képes vagy arra, hogy megmondd, milyen álmot láttam, és m annak a magyarázata?*” (Dán 2, 26). A kérdésben kísértés rejlik. Talán mi büszkén, Isten kinyilatkoztató hatalmát feledve ráváltuk volna válaszként: Igen, képes vagyok. És ekkor az énünk eltakarta volna a Mindenhatót, aki megjelentette az álmot. Pedig Isten éppen azt akarta, hogy Dániel róla tegyen bizonyosságot. Ha csak valamit el akart volna mondani a jövőről, akkor elég lett volna Dánielnek egy látásban azt kijelenteni. Miért kellett ebbe Nebukadneccart, a nagyhatalmú uralkodót, belevonni? De Isten nem csupán a jövő fátylát akarta a király elől fellebbenteni, hanem önmagát akarta vele megismertetni. Ezt értette meg Dániel, ezért volt próféta.

Nebukadneccar ünnepi öröme hamar eltűnt. Míg Dániel és társai a kinyilatkoztatást alázattal szolgálatnak tartották, addig a király nem tudta alázattal, Isten kezéből elfogadni azt a szerepet, amit Isten szánt neki. Elfelejtkezett arról, hogy neki és birodalmának milyen viszonyban kell lennie a mennyei. Nem azzal volt a baja, hogy ő az arany fej, hanem az bántotta, hogy utána más birodalom támad. Saját agyszerűségének tudatában azt szerette volna, ha birodalmának soha nem lenne vége. Ezért elhatározta, hogy „kijavítja”, módosítja az Istentől küldött látást. Aranyból legyen az egész szobor, vagyis Babilonnak soha ne legyen vége. Ne agyaglábón álló óriás legyen a történelem állóképe, ne csökkenő aranyból készüljön a jövő, hanem színarany legyen, olyan, amit a kéz érintése nélkül jövő kő nem tud összemorzsolni. Egy örökre fennmaradó dinasztia.

Ez a szobor illusztrálta volna Isten kijavított, Nebukadneccar önzésére módosított látomását. Így lesz a kinyilatkoztatásból bálvány, ha Isten kinyilatkoztatását saját dicsőségünk megalapozására akarjuk használni. Ahol Isten megszólal, ott megnémulnak a bölcsek. De ahol az Isten kinyilatkoztatását az emberi nagyképűség és önzés szolgálatába akarjuk állítani, ott elhallgat Isten, és látszólag diadalt arat Isten akarata, kinyilatkoztatása felett az emberi nagyképűség, a karrier-vágy. Így tűnik el a reménység és helyet ad az önkénynek. . Isten a történelem szuverén ura, az ember nem manipulálhatja az ő tervét, szándékát. Dániel és az ifjak éppen azt ismerték fel, hogy ő az, aki tesz királyokat és dönt királyokat. Az ő kinyilatkoztatását nem lehet a manipuláció eszközévé tenni.

Ezért a három ifjú, akik éppen Dániel álmofejtése miatt kapott magas tisztségeket a birodalomban, nem borult le a szobor előtt. Bizonyára szorgosan végezték munkájukat Babilon városában, Nebukadneccar óriásra növekedett birodalmának adminisztrációjában. Szívesen vádolta volna őket a király kötelességzegéssel, vagy valamilyen lazasággal, de nem tudta. Hitük része volt a helytállás mindennapi kötelességük teljesítése közben, Természetesen ők is megjelentek a király hívására az ünnepségen. A tehetséges, szorgalmasan dolgozó ember mindig szerez magának irigyeket, akik szeretnék kifúrni a helyükből. Az ókorban sem volt másként. Azok vádolták meg az ifjakat, akik az életüket köszönhették a hitüknek és imádságuknak.

Eljött az ítélet végrehajtás ideje. Isten gondviseléséről nem lehet vitatkozni, csak bízni lehet benne, de tudni kell, hogy Isten, nem ami pillanatnyi elgondolásaink, rövidtávú terveink sablonja szerint cselekszik, hanem örökkévalóterve valósul meg az életünkben. Őneki száz útja van, ahol mi egyet sem látunk. A hit bizonyosság, de nem a mi elképzelésünk szerinti dolog megtörténtét jelenti. A hit bizalom abban a valakiben, ami az életünk ura. Az ifjak nem a véletlenben bíznak, nem is csodára várnak, csak Isten kezébe teszik életüket, akit tapasztalatból ismernek és hitük szerint jobban tudja életük útját és célját, mint ők, maguk. A

hit bizodalma irracionális indulatokat vált ki azokból, akik szembefordulnak azokkal, akik mernek bízni Isten természetfeletti segítségében és hisznek a gondviselésben. Itt is ez történet.

Isten cselekvése akkor kezdődik, ahol mi emberileg semmi reményt nem látunk. A király teljes elégedettséggel nézte a kemencét. „*Nebukadneccar király azonban megdöbbsent, sietve felkelt, és ezt kérdezte udvari embereitől: Nem három férfit dobtunk a tűzbe? Azok így válaszoltak a irálynak: Valóban így van király! Ő azonban így szólt: Én mégis négy férfit látok szabadon járni a tűzben, és nincs rajtuk semmi sérülés. A negyedik pedig olyannak látszik, mint valami isten*” (Dán 3, 24-25). A tűz eredményes munkát végzett, de nem a király elgondolásai szerint. Elégette a köteleket és látásra nyitotta Nebukadneccar szemét. A tűzben szemmel láthatóan nincsenek egyedül az ifjak.

Az ifjak győztek, mert győzött bennük a hit és győzött a reménység, mit próbáik tűzében tanultak. Megerősítette őket tisztségükben a király mivel szolgálatokra szüksége volt. A történet úgy kezdődött, hogy Nebukadneccar önmagát akarta a történelem urává tenni, magának készítette a színarany szobrot. De a tűz megmutatta, hogy ki igazán a történelem ura. A keresztény társadalom is sokszor esik abba a kísértésbe, hogy önmagát tartja a történelem urának. Sokszor Isten nevében is készülnek aranyszobrok, de a tűz mindig megmutatja, hogy Isten a világegyetem ura

Az apostolok reménysége

Jézus azért jött a földre, hogy az Ószövetség hívő embereinek a reménységét teljesítse. Soha annyira nem várták még a Messiást az emberek, mint Jézus századában, mégsem ismerték fel őt. Ez a század a reménykedés százada volt a zsidó nép történetében és mégis keveseknek lett a reménység századává. Az ígéret népének lelkében az emberi reménység küzdött Isten másféle reménységével.

A kereszténység csalódásokból született. A tanítványok, amikor Jézust elkezdtek követni, nem a keresztben reménykedtek. Hiába idézte Jézus az ószövetség prófétai ígét a szenvedő Messiásról, hiába jelentette ki nekik előre szenvedéseit ők mégis csalódtak. Az Emmausba induló tanítványok még a feltámadás napján is így sóhajtoztak „*mi abban reménykedtünk, hogy ő fogja megváltani Izraelt*” (Lk 24,20). Amikor a tanítványok a Tibériás tengernél újra megkeresték az elhagyott csónakjaikat, meg a parton hagyott hálót és Jézus új csodálatos halfogást adott nekik, hiába lobogott a parton a tűz és sült a hal, meg a kenyér, „*a tanítványok közül azonban senki sem merte őt megkérdezni: ki vagy te? Tudták ugyanis, az Úr ő*” (Ján 21,12). Ez a csalódott, gyanakvó ember reakciója. A csalódás egészen a mennybemenetelig elkísérte a tanítványokat. Péter a mennybe készülő Feltámadottól kérdezi: „*Uram, nem ebben az időben állítod fel újra a királyságot Izraelnek?*” Jézusnak ezt a hamis várakozást kemény szavakkal kell visszautasítani: „*Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett*” (ApCsel 1,7).

A kereszténység az apostoli kortól fogva a prófétai ígével visszaélve szeretne előre látni. De a prófétai ige nem a jövő várható történéseit mondja el, hanem a célra, a megváltási terv beteljesedésére irányítja a figyelmünket. Miért engedte meg, engedi meg ma is, ezeket a csalódásokat? Hisszük, hogy egyházát Jézus Krisztus vezeti, de vajon tudatosult-e bennünk, hogy a csalódásainkban mire akar tanítani minket Isten? Igen biztos nálunk a prófétai beszéd? Figyelmezzünk-e rá? Vajon a Biblia prófétai kijelentéseit úgy használjuk-e mint a vándor a következő lépést megvilágító szövétnet, és az irányt mutató hajnalcsillagot?

Pedig, ha valamikor, akkor ma prófétai látásra lenne szükségünk, hogy az ige szövétnet megvilágítsa a következő lépést. Szükségünk volna a hajnalcsillagra is, hogy el ne tévesszük az irányt. Ma a kereszténység van válságban, nem egy egyház vagy egyházcsoport. A kereszténység – krisztuskövetés. Nem szervezeti, teológiai, hagyományőrző tevékenység, hanem életforma. A kereszténységnek, mint életformának az a jellemzője, hogy Jézus

jelenlétének tudatára épül, mi pedig csak Jézus hiányát éljük meg bomladozó, egyre jobban céltalanná váló közösségeinkben. A Biblia szerint a keresztyén a másikért itt élő ember. Ez a keresztyén önértelmezésünk került a krisztusitól idegen mindennapi életünk során válságba.

Sokszor eszembe jut egy régi csacska vicc. Egy ejtőernyős rosszul számítja ki az ugrást és egy nagy fa tetején fennakad. Sebaj – gondolja – előveszi a mobil telefonját, hogy a mentőszolgálatot értesítse. Megkérdezi a báméskodó embereket:

- Mondják, hol vagyok, a mentősöknek mit mondjak?
- A fán, - mondja egy tisztos férfiú a báméskodók közül.
- Mondja maga nem pap? – kérdezi a fán vergődő ejtőernyős.
- Miért? – kérdezi meglepetten a báméskodó.
- Mert igazat mond, de semmit nem tudok kezdeni vele.

A keresztyénység válságának az az oka, hogy a velünk járó Jézus nem látszik, mert eltakarja kicsinyhitőségünk. Ezért lesz hiteltelenné szánkban a prófétai beszéd. Eltűnt a másik az életünkben, szingli keresztyének akarunk lenni

Jézus, földi életének utolsó hetében tanítványait második eljövételéről tanította. Miután kijött a templomból, elsiratta Jeruzsálemet, a tanítványai azzal próbálták vigasztalni, hogy a remekbe készült heródesi templom épületét dicsérték. Jézus így válaszolt nekik. *„Hát nem látjátok mindezt? Bizony mondom néktek: nem marad itt kő kövön, amit le ne rombolnának”* (Mt 24,2). A tanítványok elborzadtak a félelmes prófétai kinyilatkoztatáson, ami alkalmat teremtett Jézusnak, hogy ebben a „prófétailag nyitott helyzetben” a Krisztus visszajövetele előtti megpróbáltatásokról, a helytállásról tanítsa tanítványait. A templomhegyről a Kidron völgyén át, az Olajfák hegyére mentek a tanítványok Jézussal. Amikor leültek így kérdezték a Mestert: *„Mondd meg nekünk, mikor lesz ez, és mi lesz a jele a te eljövetelednek és a világ végének?”* (Mt 24, 3).

Vajon mit válaszolt erre Jézus? Nem a napról és az óráról, a „mikor”-ról beszélt, nem az események sorrendjét vázolta fel a tanítványok előtt, ahogyan mi tennénk, hanem egy felszólító mondattal a próféciamagyarázat igazi céljára utalt. *„Vigyázzatok, hogy meg ne tévesszen valaki titeket”!* A helyes, igei prófétai látás a hitetés egyetlen biztos ellenszere. A prófétai Ige nem azért van, hogy jövendöljünk, az események tudósai legyünk, hanem azért, mert a nagy Hitető, mint ordító oroszlán szertejár, hogy sokakat elhitessen (1Pét 5,8). Krisztust hitelesen várni csak a Hitetővel folytatott állandó harcban lehet. Ez Jézus idejében éppen úgy igaz volt, mint ma. Jézus ezért az utolsó idők hitetésének hét alkalmát sorolja fel. Három ezek közül a világból éri Isten gyermekeit, három pedig a gyülekezeten belülről támad, míg a középső helyen felsorolt hitetés, a következmény, a megpróbáltatás tüze, ami azért éri Isten gyermekeit, mert a hitetés leleplezését nehezen tolerálják a hitetők. A hitetésnek az a célja, hogy Isten népe körében etikai vakságot idézzon elő. Ezt úgy éri el, hogy az eseményektől, a sokszor megrázó hatású történésektől ne tudjunk figyelni a történelem urára.

A mai ember vallásossága – élmény-vallásosság, mert a posztmodern világ élményorientált. A mai ember jellemzője, az egó (önmagunk) vallásos tisztelete, a bizonyosság teljes hiánya, mivel a hit kockázatát nem meri vállalni. Isten helyett a sikert imádja, amikor a többi ember közönsége engem dicsóít. Ennek a „vallásnak” legfőbb dogmája és az élvezetek hamis tana: a vallás is csak akkor jó, ha élvezem. Közben az istentiszteletek belső tartalma kiürült, az igazság átélése megszűnt. A mai ember a közösségben nem adni, hanem kapni szeretnének. Az érzelmi alapú entuzianista élmény felértékelődött az emberek között. Az istenközelséget nem a szolgálatban, a józan értelem megfontolásaiban, hanem az extázisban akarjuk átélni. Szolgálat helyet „csapolni” akarunk.

Jézus a hitetés hét formájáról ír. Az első a hamis krisztusok kísértése: *„mert sokan jönnek majd az én nevemben, és ezt mondják: én vagyok a Krisztus”* – és sokakat megtévesztenek” (késéről. Mt. 24, 5). Felületes olvasva azt gondolhatjuk, hogy ettől a hitetéstől mentesek vagyunk, hiszen mint keresztyének egyedül Krisztusban hiszünk, mint

megváltónkban és semmiféle hamis Krisztusnak nincs hitele közöttünk. De Jézus idejében a „krisztus” beszélő szó volt, „felkentet” jelentett és a héber Messiás szó fordítása volt. A szabadítót, az Istentől küldött királyt jelentette. Ma a politikai és gazdasági szabadítók korszakában élünk, akik ezer sebből vérző világunk minden problémájára soha nem teljesülő megoldást ígérnek, és ezzel sokakat elhitetnek. Mai világunk a hitetés módszeresen manipulált világa. Jézus nevében, vagy az ő neve nélkül sokan hirdetnek világmegváltó megoldásokat, amivel a földre akarják varázsolni a mennyországot. Ezek lehetnek politikusok, gazdasági guruk, ideológusok. Egy közös tulajdonságuk van: üzenetük lényege: „én vagyok”. Ezek a „mini krisztusok” az első hitetők, akik – ha lehet – a választottakat is el akarják hitetni, csodálatos, mindenre megoldást adó terveikkel.

A hitetés másik módja, ami a gyülekezeten kívülről támad, ez: *„Fogtok hallani háborúkról, és hallotok háborús híreket. Vigyázzatok, meg ne rémüljete, mert ennek meg kell ennie, de ez még nem a vég”* (6. vers). Ijedtében még senki sem tért meg. Sátán célja az, hogy állandó feszültség keltéssel elterelje a figyelmet lényegről: Jézus jelenlétének a valóságáról. A háborús feszültségek, amelyek mindig az érdekek harcai nyomán alakulnak ki, alkalmat teremtenek a hamis prófétai spekulációknak, amelyek a próféciaák eredeti rendeltetéséről eltérően nem reménységek, hanem kétségbeesést, félelmet keltenek. Jézus az Istennel, világgal, a másikkal és önmagával akarja megbékéltetni az embereket, ez a szeretet evangéliuma. A Hitető pedig a félelem, a rettegés bilincseivel akarja elhitetni, ha lehet, a választottakat is. A háborúk az önzés világában természetesen bekövetkeznek. Jézus szerint „ennek meg kell lennie”, de Jézus szerint „ez még nem a vég”. Csak a világvége várók gondolják így. Ha Jézus jelenlétének tudatában élünk és hisszük azt, hogy a történelemben éppen úgy, mint az életünkben nem a véletlenek uralkodnak hanem Jézus, akkor felszabadulunk a félelem zsibbasztó bilincsei alól. Hiszünk és tudjuk, hogy a világnak nem csupán vége lesz, hanem a megváltás terve célba ér.

A hitetés harmadik alkalma Jézus szerint ez: *„Mert nemzet nemzet ellen, ország ország ellen támad, éhségek és földrengések lesznek mindenfelé, De mindez a vajúdás kínjainak kezdete”* (Mt 24,8). Ez a társadalmi anarchia képe. Jézus ezt a mondatot az Ószövetségből idézi. Ászá király idején (Kr.e. 911-870) Azarjáhú prófétált, ami a királyt arra indította, hogy megtisztítsa a népet a bálványimádástól. Ebben a megtérésre intő prófétai beszédben találjuk meg Jézus szavainak forrását (2Krón 15,1-8). Ebben arról prófétál Azarjahu, hogyha a nép elhagyja Isten szövetségi jogrendjét, az Úr is elhagyja a népet és beáll az az anarchikus állapot, amikor senki nincs biztonságban, mert sok gyötrelem szakad az ország lakosaira és *„egyik nép a másik népet, egyik város a másik várost zúzza szét”*. Ugyanilyen anarchikus állapotokról ír Ézsaiás az Egyiptom elleni prófécijában (Ézs 19,2). Az egyéni érdek felborítja a társadalmi lét harmóniáját és a világban is felborul Isten törvényes jogrendje. Ez ma a „béke és biztonság” manipuláló szólamai mögé rejtett anarchia, amiben a közérdek eltűnik az önző egyéni érdek mögött. Az éhség nem az élelmiszer hiánya miatt következik be, hanem az önző érdek teremt. Hiszen soha annyi élelmiszer nem állt a világ rendelkezésére, mint ma, de soha annyi élelmiszert nem semmisített meg az emberiség, a kedvező árak fenntartása érdekében, mint ma. Ennek következménye a természet kizsákmányolása, tönkretétele. Ma is társadalmi, gazdasági, ökológiai földrengések pusztításának vagyunk kitéve. Ez Jézus második eljövételének vajúdása, mert Jézus akkor jön, amikor az ember képes lesz arra, hogy elpusztítsa a földet, de az Ember Fia előbb jön, Ő pusztítja el azokat, akik a földet pusztítják (Jel 11,18).

Sátán nem elégszik meg a külső világ hitetésével, Isten népén belül is hitetni akar. A gyülekezeten belül is zűrzavart háborúságot akar támasztani és itt is fellépnek az én-központú „mini-Krisztusok”. A kereszténység leglényegesebb üzenetét, a szeretetet akarja elrabolni a kereszténységtől. Hogyan alakul Krisztus új közössége? Sokszor úgy gondoljuk, hogy nekünk kell az alapítás és a fenntartás nehéz munkáját ellátnunk. Pedig a közösség alapja: Jézus

hívása: jött és kövess engem. Krisztust egyedül követni nem lehet, mert ránk bízott felebarát, testvér nélkül céltalan lesz az életünk. Jézusnak az a célja, hogy „emberhalászok” legyünk. Ezt ígérte Péternek is (Mt. 4:19.) Ez az emberhalászat a misszió, amire nem a „halaknak” van szüksége, hanem a halászoknak. Ezért a misszió nem a hitre agitálást eszköze, hanem szolgálat az emberért. Azért van szükség rá, hogy újra felfedezzük a másik embert, mint felebarátot, akiért élni érdemes itt a földön. Nekünk szükségünk van rájuk, hogy azokká tudjunk lenni, akikké Isten teremtett minket.

Nem a másik ember legyőzésére, „agyagba döngölésére” hívott el Isten. Teremtőnk embereken keresztül szeret minket. A legegyszerűbb, legrászorultabb felebarátommal azonosítja magát. Ezért tanított így: „*Bizony mondom néktek, amennyiben megcselekedtél egyvel az én legkisebb atyámfiái közül, énvelem cselekedtél meg*” (Mt. 25:40.). Pünkösdkor azért áradt ki a tanítványokra a Szentlélek, hogy Istennel, egymással, a világgal helyreálljon a bűn által megromlott kapcsolat. Üldözőik számára éppen az volt az elviselhetetlen, hogy az az indulat volt bennük, ami a Krisztus Jézusban. (Fil. 2:5.) Ismertető jegyük nem valami különleges tan volt, nem valamilyen zseniálisan kigondolt szervezet tartotta őket össze, hanem a Lélek gyümölcset teremték, és ez a szeretet. Sátán oda összpontosítja támadásait, ahol nem az övéi vannak. Ezért „*akkor sokan eltántorodnak, elárulják és meggyűlölik egymást*” (Mt 24,10).

A hitetés táptalaja: a gyülekezeti tagok személyes kapcsolatának felrobbanása. a testvéri közösséget felváltja az érdekközösség. ennek következménye az eltántorodás, a küldetésstudat rövidzárata. Ez az az állapot, amikor öncél lesz az üdvösség és a kereszténység már nem úgy határozza meg önmagát, hogy az követi Jézust, aki a másikkal itt él a mai világban. Ennek következménye lesz, hogy elárulják egymást a gyülekezeti tagok. Nem a másik ember jobbik énjének erősítése lesz a céljuk, hanem a másik bűnösnek kiküldött ember lejáratása. Így foglalja el a szeretet helyét a gyűlölet. Ez Sátán ötödik hitetése.

Isten népének belső fellazulása idézi elő, hogy „*sok hamis próféta támad, és sokakat megtévesztenek*” (Mt 24, 11). A hamis próféta is prófétának látszik. Talán Isten kinyilatkoztatott igéjét idézi, mint Jeremiás korában a hamis próféták, akik Ézsaiás próféciáját ismételték arról, hogy az Úr temploma nem fog lepusztulni, és ezzel hátrították el Jeremiás megtérésre felszólító üzenetét (Jer 7, 1-15). Az igaz próféta ébreszt, a hamis próféta pedig aldat. Az igaz próféta Istenben bízó hitet épít, a hamis próféta önmagában bizakodó embereket akar megnyugtatni, így hitet. Mivel igazságot mond, de nem a helyén mondja, sokakat megtéveszt. A prófétai látástól fosztja meg Isten népét. Többé nem lesz a prófécia, világító szövetének és hajnalcsillag, hanem a jövő eseményeit megjövendölő horoszkóp. Ez a hatodik hitetés. A jelenvaló igazság helyét a keresztény frázisok foglalják el, amelyek általában igazak, de nem alkalmasak arra, hogy az úton a cél felé vezessenek.

Az utolsó, hetedik hitetés az, amikor a gyülekezet belső etikai alapja török össze. „*Mivel pedig megsokasodik a gonoszság, a szeretet sokakban meghidegül*” (Mt 24,12). Ha gyülekezetben Krisztus jelenlétének tudata megszűnik, kihül a korábban meglévő szeretet. A gyülekezet Krisztus szeretetéből él, pontosabban abból, hogy tapasztalja, hogy Jézus szeret és ez szeretetre kötelez. A gonoszság összeegyeztethetetlen a szeretettel. Ha valaki a másik farkasa lesz, akkor legfeljebb csak báránybőrbe bújt farkassá tudja magát maszkírozni. Ha a szeretet kihül, Jézus eltűnik a gyülekezetből. Egymással rivalizáló, egymásra támadó, veszedő gonoszok gyülekezetévé silányul Isten népe. ez a hitetés célja. Kihűlni csak az tud, ami egyszer meleg volt. A gyülekezet is olyan emberekből áll, akik Krisztus szeretetét már megízlelték, de a Hitető munkája nyomán elhagyták az első szeretet (Jel 2,4). Ma a kihűlő szeretet korában élünk. Sátán azért fordít testvért testvér ellen, mert tudja, hogy ez tudja elidegeníteni az embereket Jézus szeretetétől.

Eddig tart Jézus prófétai diagnózisa, aminek nem az a célja, hogy kétségbe ejtsen. Minden gyógyulásnak az az alapja, hogy szembenézzünk a valós helyzetünkkel. A prófétai íge akkor biztos, ha ezt a diagnózist magunkra vonatkoztatva megértjük. De a diagnózisnak terápia nélkül nem sok értelme van. Ezért Jézus nemcsak a hitetés alkalmait sorolja el tanítványai előtt, hanem a helytállás, a gyógyulás útját is feltárja. Mind a belső, mind pedig a kívülről támadó hitetés ellen gyógyszert kínál. Hogyan lehet megállni a gyülekezet belső szeretetközösségének megbomlása idején? Jézus így tanácsol: *„De aki mindvégig kitart, az üdvözüli”* (Mt 24, 13). A „kitartani” (görögül hüpomenó) szó állhatatosságot, béketűrést, jó állóképességet jelent. Lukács így jegyzi fel Jézusnak ezt a tanácsát: *„Állhatatosságokkal nyeritek meg majd lelketeket”* (Lk 21,19). Ugyanezt a szót használja Isten Igéje a Jelenések könyvében a hármass angyali üzenet összefoglalásában: *„Itt van a helye a szentek állhatatosságának, akik megtartják Isten parancsolatait és a Jézus hitét”* (Jel 14,12). Ez a hármass üzenet elfogadásának, megtartásának az alapja. Ez marad mindvégig az ismertető jele Isten népének. Ez a belső egyensúlyozó szervünk, amivel a hitetést el tudjuk hárítani. Ezeknek az embereknek a szíve jó termőtalaj, *„azok igaz és jó szívvel hallgatják az ígét, meg is tartják, és termést hoznak állhatatossággal”* (Lk 8,15).

Az állhatatosság nem passzív tulajdonság, hanem aktivizáló erő. Arra ad lehetőséget, hogy Jézus szavai szerint Isten népe a hivatását végezze. *„Isten országának ez az evangéliumát pedig hirdetik majd az egész világon, bizonyosságul minden népnek, és akkor jön el a vég”* (Mt 24,14). A Hitető több irányú támadását csak Isten országa evangéliumának hirdetésével lehet legyőzni. Ez az evangélium nem általános üzenet, hanem a Jézussal való személyes kapcsolat megőrzése a Hitető külső és a belső támadásai közepette. Jézus azt mondta, hogy ez az evangéliumhirdetés nem partikuláris, egy-egy nép, egyház, vagy szervezet előjoga, hanem világszéles. Minden nép előtt le kell lepleződnie a Hitetőnek, mert csak így érünk célba. A felekezeti gög, a próféciák felszínes ismerete, a megtérés üzenetének elhallgatása vakít. Ezért ajánl Isten Laodiceának szemgyógyító irt, mert prófétai látás nélkül nincs érvényes evangéliumhirdetés. Az evangélium választ a mai ember mai kérdéseire mai válaszként akarja Isten rajtunk keresztül meghirdetni. Csak úgy tudunk megállni, ha ebben járunk mindvégig állhatatosan.

A mai ember prófétai reménye

Kereszténységünk időzavarban van. Jézusról csak múlt időben tud beszélni, vagy jövő időben és elfelejti azt, hogy „Jézus az, aki nem megy el” (William G Johnson), mert ő megígért, hogy velünk marad a világ végezetéig (Mt 28,20). A mai keresztények azokról a régi szép időkről nosztalgiáznak, amikor a Mester itt járt a földön és közben egyre jobban elfelejtik, hogy ma is itt van köztünk, ma is lehet krisztusi módon élni a másféle világ másféle körülményei között. A kereszténység nem disszidálás a múltba, a kilátástalannak tűnő jelen nehézségei előtt, nem is álmodozás egy soha nem látott csoda-országról, hanem Jézus követése a mai élet megváltozott életkörülményei között.

Ha a kiábrándító valóság próbái között elfogy a kereszténységnek a nosztalgikus múltba vágyódása, akkor álmodozni kezdünk a jövőről. Íróasztalok fölé görnyedve csodálatos missziói stratégiákat találunk ki és megtervezzük azt, hogy hogyan fogjuk kereszténnyé tenni rövid idő alatt az egész világot, természetesen Isten segítségével. Segítségül hívjuk szent mázzal leöntve a modern üzleti gyakorlat manipulációs technikáit és a Szentlélek számára modernebbnél modernebb programokat írunk. Ennek indoklására a Biblia általunk jövendöléseknek tartott szakaszait kezdjük magyarázgatni. Belőlük próféciái horoszkópokat készítünk, amivel meg lehet mondani előre a jövőt. Ezeket a bulvár-sajtó szenzáció-hajhászó újságcikkeivel igazoljuk, és rendre csalódunk, pedig a Biblia szerint a jövő – nem a holnap, hanem a célba érkezés – biztos: Jézus visszajön. Ez a reménység nem szégyenít meg.

Igen biztos nálunk a prófétai beszéd? A múlt – biztos. Isten vezetett minket sok viharon és megpróbáltatáson át. A fogyasztói társadalom süket konformizmusában lassan elfelejtjük régi tapasztalatainkat. A jövő, a cél közelít hozzánk, Jézus biztosan jön. A kérdés a jelen, az örök „ma” amikor meg kell hallanunk az Úr szavát (Zsid 3,15). Erre való a prófétai látás, amit Isten éppen azért ad, hogy a múlt feletti búsongás és a jövőről való álmodozás helyett eligazodjunk Isten megváltási tervében. Így lesz a prófétai beszéd világító szövetnek, ami a következő lépést megmutatja, hogy elkerülhessük a csapdákat, és így lesz a reménység hajnalcsillaga, mely megmutatja a célt, a biztos jövőt: Jézus értünk jön.

Aki a jövő bekövetkezendő eseményeit akarja megjósolni a próféciákból, az eltéved. Csak az érdekli, hogy mi lesz holnap és egyre kevésbé veszi észre, hogy mit kell tennem ma, hogy az Eljövendő értem jöhessen. Egy nagyon különös lelki helyzet áll elő, amit prófétai pánik-betegségnek nevezhetünk. Egyrészt elhalunk a félelem miatt és azoknak várása miatt, ami a földre jön (Lk 21,26). Jézus visszajövetelét eltakarják előlünk a megpróbáltatások. A reménység hirdetése helyett a rettegéssel, ijesztgetéssel akarunk reménységre hangolni embereket. Pedig Jézus nem azokért jön, akik így kiáltanak a kösziklákhöz: „*Essetek ránk és rejtsetek el minket a királyi trónuson ülő arca előtt, és a Bárány haragja előtt*” (Jel 6, 16). Miközben a jövőről fantáziálunk egyre kevésbé hisszük, hogy Jézus akkor is mindenható urunk marad, aki velünk van a világ végezetéig, amikor „*az egek recsegve-ropogva elmúlnak, a föld és a rajta lévő alkotások is megégnek*” (2Pépt 3, 10).

A próféciái pánikbetegség második fázisa: a közömbös langymelegség, Laodicea állapota. Mennél több jel mutatja, hogy Jézus hamarosan visszajön, annál mélyebben alszunk, és nem veszünk észre semmit sem, úgy, mint a vőlegényt váró szüzek az éjszakában (Mt 25, 1-13). Addig jövendölgetünk a bekövetkezendő eseményekről, amíg mindenkinek a bizalma meg nem rendül a sok-sok csalódás miatt. A végidők válságáról beszélünk, és földi menyországocskánkat építgetjük, miközben csodálkozunk azon, hogy szavaink nem érnek célba.

Ez a betegség tükröződik a magyar kereszténységben is. Egy evangélikus szociológiai felmérés szerint Magyarország lakóinak közel fele a maga módján vallásos. Ez az úgynevezett pláza-vallásosság. Ami tetszik a kereszténységből, azt követem, de inkább a másiktól követelem meg, hogy velem szemben gyakorolja. Ma országunk lakosságának kevesebb, mint 10%-a jár templomba. A magukat vallásosnak tartó emberek egyre ritkán élek az úrvacsorával, mert nem tartják magukat bűnösnek. Közben a prédikáció iránti közönyösség szemlátomást nő. A bibliaolvasás, imádság mennyisége és minősége csökken. Erre a betegségre csak egy gyógyszer van: a helyes, Ige szerinti prófétai látás, amit Jézustól tanulhatunk meg. Vissza kell találnunk a reménységhez. Ez a prófétai látás lényege.

A próféta nem jós, aki a jövő tudósa, hanem Isten embere, akivel megosztja Isten a maga akaratát, szándékát. Próféta az az ember, akinek Isten kijelenti akaratát, szándékát, akin keresztül Isten látni tanítja népét. Nem véletlen, hogy az Ószövetségben a prófétát „látónak” is nevezték. A prófétának ezzel a látással kellett a nép elé állni és szólni. Innen a Próféta név is, ami a latin pro-fiémi szóból ered, valaki olyant jelent, aki előáll és beszél az Úr igéjét. Ezért kezdődnek így rendszerint a próféciák: „Így szól az ÚR”.

A prófétának nem az a dolga, hogy előre megírja a világtörténelmet, vagy a jövő minden eseményéről fellebbentse a fátylat. A próféta üzenetet ad át, amelynek máig érő tanulsága van. Rajtuk által Isten a megváltás tervének nagy törvényszerűségeit nyilatkoztatta ki. Nemcsak Jézus személyére utalnak, hanem mindennapi életünk útvesztőiben is eligazítanak üzenetükkel, magatartásukkal, mert Isten kinyilatkoztatása soha nem elhanyagolható.

A prófétákat az Ószövetség több helyen is „látóknak” mondja. A próféták nem a múlt meg a jövő titkának tudósai. Ők Istennek olyan emberei, akik Isten szemével néznek.

Bizonytalanságunknak és kételyeinknek oka, a szemünkben van. Ahhoz, hogy valóban Krisztus követői és követői legyünk, szemünk gyógyítására van szükségünk (Jel 3, 18).

Hogyan tanít látni a prófécia? Hogyan oszlatja el a bizonytalanságunkat és kicsinyhitű kételkedésünket? Hogyan ad a prófécia reményt? Ha a prófécia egyszerűen az Isten által előre elmondott jövő lenne, akkor sehogyan sem. Akkor a prófécia csak azt bizonyítaná, amit a hívő ember az életében is tapasztal: Isten a történelem ura. A prófétai igében többről van szó: a jelenünkről. Benne Isten nem eseményeket, hanem az események okát tárja fel. Teremtő urunk, a prófétai igében a történések mozgatórugóját akarja megértetni az emberrel. A keresztény ne a jövő titkait akarja kikutatni, hanem az örökkévaló Isten szemével akarja látni az életet.

Az Apokalipszis hatalmas látomásának elején van egy különös bevezető jelenet. János a hét gyülekezetnek írt levele után így folytatja a Jelenések könyvét: „Ezek után láttam, hogy íme, nyitva van egy ajtó a mennyben, és az előbbi hang, amelyet olyannak hallottam, mint egy trombitáét, beszél velem és így szól: Jöjj fel ide, és megmutatom neked azokat, amiknek meg kell történniük” (Jel 4, 1). A próféta a mennyből látja a földet. Aki jól el akar igazodni a mindennapi élet eseményeinek kusza szövevényei között, annak ezt a mennyei nyitott ajtót kell használnia. A kereszténység nem azért beszél a mennyről, hogy disszidáljon a földről, hanem mert a dolgok igazi indítékai, a mennyből nézve lepleződnek le. Isten, János apostolnak azt akarta megmutatni, hogy emberi életünk történéseiben milyen törvényszerűségek lesznek. De ehhez szükséges belépni ezen a különös mennyei ajtón.

A Biblia - elejétől a végéig -, prófétai könyv. A Biblia első tizenegy fejezete, vagyis az őstörténet, látomás a múltból, amiben az emberi élet máig meghatározó alapjait mondja el az Ige. A pátriárkák története, az Izrael sorsát megörökítő könyvek sora nem csupán életrajzi híradás, vagy nemzeti hőstettek felsorolása, hanem a menny véleményét tükröző beszámoló, Isten ügyének földi alakulásáról. Az evangélisták sem arra vállalkoztak, hogy Jézus életrajzát megírják, hanem prófétai ihletésű evangéliumot hirdetnek, vagyis olyan jó hírt, ami prófétai módon világítja át jelenünket.

Prófétai igehirdetés nem ott van, ahol a Bibliára hivatkozva a jövőt akarják kitalálni, hanem ott, ahol Isten szempontjából - aki látja a kezdet és a vég között feszülő történelem minden titkát -, megértjük a jelent. Ezért minden érvényes igehirdetés jelen idő egyes számban hangzik. Az ige addig él, amíg benne rólunk van szó. A próféta azt tudja, hogy Isten tőlem itt és most, ahol vagyok, mit akar. Ha prófétai lesz az igehirdetésünk, és így kezdjük látni önmagunkat, akkor Péter levelében leírtakkal együtt valljuk: „egészen biztosnak tartjuk a prófétai beszédet, amelyre jól teszitek, ha mint sötét helyen világító lámpásra figyeltek, amíg felragyog a nap, és felkel a hajnalcsillag szívetekben” (2Pét1, 19).

Századunk kereszténységének nagy baja az, hogy nem látja a „hajnalcsillagot”, és ezért erőtlen. Igehirdetésünk inkább szól a tanulságos, csodákkal teli múltból és a gyönyörűnek elképzelt jövőről, mint a jelenről és ezért egyre kevesebb lesz a mondanivalónk. Szép elméleteink vannak a helyesről és a jóról, de ennek megvalósíthatóságát nem látjuk. Álmaink sehogyan sem akarnak testet ölteni. Prófétai látásunk elveszett, reménységünk csalfa és vak lett, mert nem Isten szemével akarjuk látni a jelenünket. Helyette elméleteket gyártunk, és csalódunk bennük. Krisztus aktív követői helyett passzív templomba járók lettünk, egyre álmosabb prédikáció-hallgatók. Az élő Krisztus követése helyett hagyományokat őrző, nosztalgikus emlékeinken búsongó álmodozók.

Sokszor gondoltam arra, hogy a Jézus példázatában leírt tíz szűz (Mt 25, 1-12) bizonyára szépeket álmodott. Azért tudtak olyan nyugodtan aludni, mert elhitték magukkal, hogy a vőlegény késik. Közben ők késtek el. Prófétai látás nélkül igazán szépeket lehet álmodni, mert mi is elhittjük magunkat: hogy a rossz nem is olyan rossz (pedig az Úr rossznak látja: Bírák 2, 11. 3, 7. 12), meg különben is, még mindig volt valahogy. Közben Isten egyre messzebb kerül tőlünk, és úrrá lesz rajtunk a bizonytalanság és a kétely.

Így leszünk a laodiceaiakhoz hasonló langymeleg keresztények (Jel 3, 14-22). Már nem vagyunk se hidegek, se forrók: se teljesen visszautasítók, se buzgók. Eldicsékszünk még az embereknek gazdag múltunk kincseivel. Kikiáltjuk magunkat az európai kultúra műemlékeinek, amit történetileg lehet is bizonyítani, de már régen nem tudunk sóvá, világitó szövétnekké lenni a mai társadalomban, hiszen nem látjuk a hajnalcsillagot. Mindenki tudja, csak mi nem ismerjük el magunkról, hogy mezítelenek vagyunk az emberek előtt. Isten kemény diagnózisa rólunk szól: „*nem tudod, hogy te vagy a nyomorult, a szánalmas és a szegény, a vak és a mezítelen*” (Jel 3, 17).

Laodiceának rá kell döbennie arra, hogy a mennyen és a földön uralkodó Jézus segítségére van szüksége. Ezért tanácsolja Jézus: „*végý tőlem tűzben izzított aranyat, hogy meggazdagodj, és fehér ruhát, hogy felöltözz, és ne lássék szégyenletes mezítelenséged; és végý gyógyító irt, hogy bekend a szemed, és láss*” (Jel 3, 18). A régi Laodicea, ahol ennek a levélnek az első címzettjei éltek, aranyáról híres, dúsgazdag város volt. Világszerte híres textilipara volt és a kiváló szemkenőccsel gyógyító orvosai messze földön ismertek voltak. Bizonyára sértésnek vették ezt az isteni tanácsot. Úgy érezték, hogy képesek önmaguk is megoldani a problémáikat. A mai kereszténység is így gondolkodik. Elegendő erőt, társadalmi, gazdasági, politikai cselekvőképességet érez magában ahhoz, hogy krisztianizálja a világot, és mindenkivel elhitesse, hogy egyedül ő képes a világ minden baját megoldani. A probléma csak az, hogy Jézus ma is ott áll és zörget az egyházak ajtaja előtt (Jel 3, 20), hátha meghallja valaki és kinyitja az ajtót. Jézus sohasem alkalmaz erőszakot.

Ha csak beszélünk Krisztusról, de nem követjük őt, hitelképtelenek vagyunk. Hivatkozunk rá, de nem az az indulat vezet minket, ami a Krisztusban volt. A bizonytalanság erdejében eltévedünk, mert ismertetőjegyünket veszítettük el: „*Erről ismerhetők meg Isten gyermekei és az ördög gyermekei: aki nem cselekszi az igazságot, nem az Istentől van, és az sem, aki nem szereti a testvérét. Mert ez az az üzenet, amelyet kezdettől fogva hallottatok, hogy szeressük egymást*” (1Jn 3, 10-11). Szeretni parancsszóra nem lehet, de önmagunkból sem tudjuk kitermelni ezt a csodás lelki kincset. Csak Krisztus szeretetét tudjuk továbbadni, ha önként, megnyitjuk szívünk ajtaját előtte. Csak a szeretet űzi ki a félelmet, és erősíti bennünk a jót, ami erőssé teszi a hitünket.

A Jézus visszajövetelére vetett hit a mai manipulált világunk közgondolkodásával szembe áll. Aki ma Isten Országának törvényszerűségei szerint akar élni, gondolkodni, az a széllal szemben fut. Szeretni, hinni, reménykedni az erőszak mai világában megmosolyogni való naivitás. Épp úgy elviselhetetlen, mint Jézus szeretete volt a messiásváró írástudók és farizeusok világában, Ezért történik az, amit Jézus így mondott el övéinek: „*Akkor átadnak titeket kínvallatásra, megölnék benneteket, és gyűlöl titeket minden nép az én nevéért.*” (M5 24,9). Ez Isten népének testi és lelki szenvedése, ami azért következik be, mert nem hagyja magát elhítenni.

A próféta szerint ezért panaszkodik így Isten népe: „*Elhagyott engem az Úr, és megfélekedeztem rólam az én Uram!*” (Ézs 49,14). Malakiás próféta szerint ezért panaszkodik így, kemény szavakkal Isten népe „*Hiábavaló az Istennek szolgálni. Mi haszna, hogy teljesítettük, amit ránk bízott, és hogy gyászban járunk a Seregek Ura előtt? Inkább a kevélyeket tartjuk boldogoknak, hiszen a gonosztevők gyarapodnak, kísérti az Istent, mégis megmenekülnek.*” (Mal 3,14-15). Eközben figyel az Úr és az emlékkönyv íratik. Isten népe hiába tesz jót, a gonoszság útján járóknak elviselhetetlen a jó. Minden Jézus nevéért következik be. Jézus jelenléte, jellemének megnyilvánulása elviselhetetlen a Jézus elfelejtő világ számára. Aki a hitetessel szembe fordul, a manipulációt leleplezi, az a Sátán által uralt világban veszélyes ellenség lesz.

Krisztus második eljövételének hirdetése több mint a jelek elsorolása, vagy a várható és általunk elképzelt világkatasztrófa hatásos, ijesztő ecsetelése. Prófétai látásunk alapja, a Jelenések könyvének központi üzenet, ami ennek a különös, piramis szerkezetű könyvnek a

középpontjában áll. Angyal jelenik meg az ég közepén, és üzenetet hirdet. Ez az üzenet az örökkévaló evangélium, nem pedig a fenyegetések rémhír-csokra. A könyv nem titkolja, hogy Isten népének hite a megpróbáltatások kohójában acélosodik meg. Mégis a könyv látomásának lényege az ég közepén repülő angyal. Hangsúlyt ad Jelenések 14, 6-nak az, hogy az Újszövetség csak itt mondja az evangéliumot örökkévalónak. Ez az evangélium bontakozik ki a három angyal üzenetében, ami istenfélelemre, a leomló Babilon elhagyására, és az Istenhez tartozás hűségjelére hívja fel a figyelmet.

Ha ezt az üzenetet jól értjük, akkor lesz nyitott könyvvé számunkra a Jelenések könyve, akkor nem leszünk a nagy Hitető áldozataivá. Az üzenet boldogmondással fejeződik be, amely azokhoz szól, akik állhatatosak és megtartják isten parancsolatát és Jézus hitét. (14,12-13). Ezt követi Jézus visszajövele és az ítélet képe (14, 14-20). Isten, ítélő haragja a bűntől tisztítja meg a világot. Ez szabadítja meg a megpróbáltatások viharából Istennek népét, akik a teremtés rendje szerint emberül akarnak élni. A sárkány, a nagy hitető, fegyvere a látszat és a megtévesztés, de akik a Bárány vére által győznek (12,11) biztosak lehetnek abban, hogy Krisztus büntörlő vére által ott lehetnek a mennyei üvegtengernél és énekelhetik Mózesnek és a Báránynak énekét (15, 1-4)